ANTİKAPİTALİST HAREKET İÇİN KILAVUZLAR 8

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK

YÖNELİMLER POLİTİKALAR HAKLAR VE İHLALLER

Vanessa Baird

metis

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK

YÖNELİMLER
POLİTİKALAR
HAKLAR VE İHLALLER

Vanessa Baird

Metis Yayınları
İpek Sokak 9, 34433 Beyoğlu, İstanbul

Antikapitalist Hareket İçin Kılavuzlar 8
Cinsel Çeşitlilik
Vanessa Baird

İngilizce Basımı: The No-Nonsense Guide to Sexual Diversity
New Internationalist Publications Ltd., Oxford,
Birleşik Krallık (Verso Ltd., Londra ile ortak yayın)

© New Internationalist, 2001
© Metis Yayınları, 2003
İlk Basım: Şubat 2004

Bu dizi Metis Yayınları ile Z Yayınları'nın
işbirliğiyle yayımlanmaktadır

Dizi Yayın Yönetmeni: Roni Margulies
Yayıma Hazırlayan: Aslıgül Berktay
Kapak ve Grafik Tasarım: Semih Sökmen

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.

ISBN 975-342-439-6

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK

YÖNELİMLER
POLİTİKALAR
HAKLAR VE İHLALLER

Vanessa Baird

Çeviren:
Hayrullah Doğan

metis

İçindekiler

Sunuş, Roni Margulies 7

Önsöz, Jeffrey Weeks 11

Giriş 13

1 Küresel Durum 15

2 Devrim Burada 25

3 Gizli Tarih 42

4 Homofobi 54

5 Cinselliği Kontrol Siyaseti 75

6 Din: Tanrılar ve Baş Belaları 84

7 Bilim: Cinsel Yönelimi Açıklamak 98

8 Transgender: "Gökteki Yıldızlar Gibi" 108

Sonuç: Gökkuşağını Savunmak 124

Notlar 126

Yararlı Adresler 130

Ek:
Cinsel Azınlıklar ve Hukuk
Dünyadaki Durum 131

Kaynakça 141

İkincil Değil, Temel Bir Talep: Cinsel Baskıdan Arınmış Bir Dünya

Tahminimce, Antikapitalist Hareket İçin Kılavuzlar dizisini izleyenler arasında bu kitabı görünce "Bu konunun antikapitalist hareketle ne ilişkisi var?" tepkisini gösterenlerin sayısı az olmayacak.

Tahminimin nedeni şu. Herhangi bir nedenle ezilen, hem kurumsal ve resmi, hem toplumsal baskıya maruz kalan bir insan grubunun –bu durumda *cinsel eğilimleri* nedeniyle ezilen ve baskı altında kalan insanların– mücadeleleri ve talepleri karşısında sosyalistlerin özellikle duyarlı olması beklenir, değil mi? On, on beş yıl kadar önceydi, üyesi olduğum örgütün gazetesinde eşcinselliğin tarihi ve eşcinsellerin mücadelesi hakkında bir sayfa hazırladık. Biraz da gurur duyduk bundan, Türkiye solunun yayınlarında sık rastlanan bir sayfa değildi çünkü. Neden sonra, büyük taşra illerinden birindeki arkadaşlarımızın gazetenin o sayısını o sayfayı yırtarak sattıklarını öğrendik! Sert bir tartışma yaşamaya gerek kalmadı, çünkü arada o arkadaşlar bizden ayrılmışlardı zaten; bu konuyla ilgili anlaşmazlığımız nedeniyle değil, ama bu konuyla ilişkisiz olmayan, bir bütünlük oluşturan bir dizi anlaşmazlık nedeniyle. Onlarla ayrılmayıp hâlâ aramızda bulunan arkadaşlardan öğrendiğime göre, "İşçiler bu konuyla ilgilenmezler, bu konunun tartışılmasına iyi gözle bakmazlar" diye düşündükleri için yırtmışlar sayfaları.

Bu anlayış, işçilerin insan değil de, başka tür bir yaratık, örneğin lise biyoloji derslerinden hatırladığım amip veya terliksi gibi tek hücreli olup cinsel ilişkide bulunmadan üreyen bir yaratık türü oldukları düşüncesinden kaynaklanmıyordu elbet. Siyasi bir anlayıştan, "sosyalizm" olduğu zannedilen bir anlayıştan kaynaklanıyordu.

Bu dizide bu kitabın yayınlanmasına şaşıranlar olacağını tahmin ettiğim gibi, sosyalislerin cinsel baskıyı ciddiye almalarını bekliyor olmama şaşıranlar da olacağını biliyorum. Birinciler değil ama, heyhat, ikinciler şaşırmakta haklı. İnsanlığın özgürlük mücadelesinin eşcinsellikle, cinsel özgürlükle ilgili sayfalarını yazmamak, yazılınca da okumamak, yırtmak, yukarıda sözünü ettiğim arkadaşlarıma özgü bir körlük değil. Dahası, Türkiye soluna bile özgü değil.

Eşcinsel hareketin 1960'larda radikal, militan, kitlesel bir hareket olarak ortaya çıkmasından, 1969 Haziranı'nda New York'ta Stonewall barının polis tarafından basılması üzerine eşcinsellerin birkaç saat güvenlik güçleriyle çatışmasından sonra, bu olayın Batı dünyasının her yanında eşcinselleri harekete geçirmesi, yüzlerce, binlerce eşcinsel örgütü doğurması ve cinsel özgürlüğü toplumsal değişim gündeminin maddelerinden biri haline getirmesi karşısında, geleneksel solun, Komünist ve sosyal demokrat partilerin tavrı tümüyle olumsuz oldu.

Oysa hiç olmazsa, egemen sınıfların bu hareket karşısındaki tavrına bakıp uyanmaları gerekirdi. Eşcinseller Rusya'da ve Ortadoğu'nun birçok ülkesinde ölüm cezasına çarptırılabiliyor, pek çok ülkede "tedavi" altına alınıyor, Küba ve Mozambik'ten sınırdışı ediliyor, kamuoyunun ve yasaların bu konuda belki de en hoşgörülü olduğu ülke olan İngiltere'de bile işten atılıyor, kamu görevlerinden istifa etmek zorunda kalıyor ve bir dizi ayrımcı uygulama altında yaşıyordu. Hareketin Türkiye'de canlanması biraz daha geç oldu, ama burada da egemen sınıfın tepkisi aynıydı. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'na 1985 yılında eklenen bir madde, "davranışları ahlaki değerlere ve toplum geleneklerine uymayan" kişilere karşı polise yeni yetkiler tanırken, dönemin İçişleri Bakanı ve daha sonra Başbakanlık yapacak olan Yıldırım Akbulut şöyle diyordu: "Yeni kanun bizlere homoseksüellik şüphesi olan kişileri 24 saat gözaltında tutma yetkisi veriyor... Homoseksüelliğin anti-sosyal eğilimlerden biri olmadığına inanmıyoruz. Böyle sapık düşünceleri ve eğilimleri olan kişilere karşı katı olmalıyız. Bu tür insanların sayısı her geçen gün artmakta... Bu yüzden biz, her yerde, özellikle büyük şehirlerde bu insanlara karşı kanunlar çıkaracağız."

Yıldırım Akbulut'un karşı olduğu her şeye olumlu bir gözle yaklaşmak sosyalistler için şaşmaz bir kıstas değil kuşkusuz, ama çok yanıltıcı olabileceğini de sanmıyorum. Üstelik Akbulut'la birlikte, Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya, İngiltere ve Amerika'dan Küba, Mozambik ve Rusya'ya kadar tüm devletler ve resmi ideolojiler eşcinsellik hakkında benzer bir yaklaşımı benimsiyor ve tüm yasalar eşcinselliğe karşı benzer baskıcı hükümler uyguluyorsa, düzen karşıtı partilerin, örgütlerin, bireylerin durup bir düşünmesi gerekirdi.

Oysa geleneksel solun neredeyse tümü, 1968-69 öncesinde olduğu gibi, sonrasında da, sadece eşcinselliği değil, anne baba ve

ortalama 1.7 çocuktan oluşan geleneksel aile yapısı dışındaki her türlü cinsel ilişkiyi, her türlü cinsel eğilim ve tercihi "ahlaksızlık", "sapıklık", "anormallik" ve "hastalık" olarak görmeye devam etti. Ve bunu yaparken müthiş bir ahlakçılık da sergiledi; sanki ahlak egemen ideolojinin bir parçası değilmiş, egemen sınıfın tüm değerlerini reddederken ahlak anlayışını kabullenmek gerekirmiş gibi. Karl Marx "Her toplumda egemen olan fikirler egemen sınıfın fikirleridir" dememiş gibi.

Cinsel baskı ve ayrımcılık, her yerde her zaman geçerli soyut bir "ahlak"tan kaynaklanmıyor. Kişi olarak kapitalistlerin ahlakçılığı ile de ilişkili değil. Kapitalizmin cinsel çeşitliliği dışlamasının, toplumsal, ideolojik ve yasal baskılarla ezmesinin, sınırlamaya çalışmasının maddi nedenleri var. Kadınların ezilmesi gibi, cinsel baskı da, aile kurumunun kapitalizm için temel öneminden kaynaklanıyor. Bir sonraki işçi kuşağını en ucuz şekilde üretmenin, egemen ideolojiyi her kuşakta yeniden üretmenin, mülkiyet ve miras ilişkilerini sürekli kılmanın temel aracı olan aileyi tehdit eden her şey bizzat kapitalist sistemin kendisi için bir tehdit oluşturuyor.

Sosyalistlerin bunu görmemekteki ısrarı, üç paragraf yukarıda kullandığım birkaç kelimeden kaynaklanıyordu: "Küba, Mozambik ve Rusya". "Sosyalist" Doğu Bloku ülkelerinde ve başarılı ulusal, anti-emperyalist mücadeleler vermiş "sosyalist" ülkelerde eşcinsellere karşı uygulanan baskı çoğu zaman Batı ülkelerinden de daha acımasız olduğuna göre, aile Sovyetler Birliği'nde de Amerika'daki kadar "kutsal" bir kurum olduğuna göre, bu ülkeleri sosyalist olarak niteleyenler için eşcinselliğin sapıklık olduğundan kuşku yoktu. On çocuk doğuran kadınlara madalyalar verilen Stalinist Rusya'da, cinsel çeşitliliğe izin verilmemesi doğaldı; Amerika'da olduğu kadar doğaldı ve aynı maddi temelden kaynaklanıyordu.

Sovyetler Birliği, Küba veya Çin'de işçi sınıfına karşı uygulanan baskıyı bile sorgulamayan, meşru ve haklı gören bir "sosyalist", eşcinsellere yapılanları elbette sorgulamayacaktı. Hâlâ bugün Türkiye'de "ulusal değerler" adına mevcut toplumun belki de en geri değerlerini "sosyalizm" kisvesi altında savunan anlayışlar da, cinsel özgürlüğe karşı olmayı sürdürecekler kuşkusuz.

Ama bu anlayışlar, daha pek çok anlayış gibi, "sol" milliyetçilik gibi, örgüt çıkarlarını her şeyin önünde gören sekterlik gibi, birkaç yıldır tüm dünyada yükselen antikapitalist hareket tarafında solla-

nıp geçilmeye mahkûm. Antikapitalist hareketin temel bir özelliği, yeni bir kuşağın –hem genç olması hem de siyasete yeni atılması anlamında yeni bir kuşağın– hareketi olması ve bu kuşağın tarih sahnesine Stalinizmin çöküşünden *sonra* çıkmış olması. Bu kuşak omzunda Stalinist bürokrasinin ağır elini hissetmiyor. Tüm özgürlükleri talep ediyor, tüm ezilenleri arasına alıyor. Londra'da 2003 yılı içinde Irak savaşına ve işgale karşı en küçüğü 250 bin, en büyüğü iki milyon kişilik altı tane gösteri düzenleyen *Stop the War Coalition* sözcülerinden Lindsey German "Her ırktan, her dinsel inançtan, *her cinsel eğilimden*, hepimiz" diye tanımlıyor göstericileri. Kasım ayında Paris'te Avrupa Sosyal Forumu'nun bir dizi panel ve seminerinde cinsel özgürlüğün her yönü tartışılıyor, Forum'a cinsel özgürlük mücadelesinin her alanından örgütler, kampanyalar, hareketler katılıyor. Avrupa'nın dört bir yanından her tür toplumsal muhalefet hareketi tartışmalarda yer alırken, cinsel özgürlük hareketlerinin de katılımını herkes doğal ve önemli buluyor. "Başka bir dünya mümkün" genel sloganı altında, "Nasıl bir dünya?" sorusu tartışılırken, "ikincil" değil, temel bir talep olarak cinsel baskıdan arınmış bir dünya özlediğimizden kimsenin kuşkusu yok.

Kuşkum yok, 1968'de olduğu gibi, bu büyük hareket de kapitalizmin ezdiği, güdükleştirdiği, kısıtladığı tüm insanları mücadelenin içine çekmeye, hareketlendirmeye devam edecek, daha örgütlü olmaya, diğer hareketlerle birlikte davranmaya özendirecek. Ve yine 1968'deki gibi, hep birlikte özgürleştireceğimiz alanlardan biri de bu kitabın konusu olan alan olacak.

Roni Margulies

Önsöz

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK kayıtlara geçmiş tarih boyunca hayatın çok tanıdık bir yönü olageldi. Tüm toplumlar bununla birlikte yaşamanın bir yolunu bulmak zorundalar. Ama çoğu toplum bu konuda umutsuzluk yaratacak ölçüde başarısız oluyor.

Sanayileşmiş Kuzey ülkelerinde son birkaç yüzyıl boyunca cinsel çeşitlilik için yasal düzenleme ve kontrol getirmeye yönelik çabaların odaklandığı başlıca nokta, heteroseksüel ("normal") ve eşcinsel ("anormal", "sapık", "sapkın") kalıplar arasında keskin bir ayrıma gitmek oldu. Bu ayrım, dinsel otoriteler ve devletler tarafından onaylandı; eğitim, tıp, sosyal yardım hizmetleri, yaygın önyargılar, hatta ikamet biçimleri yoluyla pekiştirildi.

Diğer ülkelerde ise çeşitlilik genel olarak iki şekilde kontrol altına alındı. Bazı kültürlerde, ergenlikten yetişkinliğe geçiş ayinlerinin bir parçası olarak eşcinsel uygulamalara izin verildi (ama daima geleneksel olarak erkeklere tanınan ayrıcalıkların tahakkümü altında). Başka kültürlerde ise, interseksüel, kadınsı veya alışılmışın dışındaki erkekler için özel roller yaratıldı (özellikle dinsel ayinlerde ve fuhuş alanında).

Ama yasal düzenleme ve kontrol kalıpları ne olursa olsun, dünyanın her yerinde bazı ortak özellikler gösteriyor. Bunlar genellikle erkek cinselliğiyle ilgili. Genellikle geleneksel değerlere cinsel farklılıktan daha fazla önem veriyorlar. Kültürün normlarına uymayanları marjinalleştiriyorlar, hatta cezalandırıyorlar. Ama şu ana kadar, kadınlar arasında olsun erkekler arasında olsun cinsel çeşitliliği ortadan kaldırmayı başaramadılar.

Günümüzde değişen şey, tarih tarafından sürekli olarak susturulanların adeta bir patlamayla ortaya çıkışları. Marjinalleştirilenler, dünyanın her yerinde insan hakları, eşitlik ve adalet talep ediyorlar. Yerel koşullara göre çeşitlilik gösteren önyargılara, ayrımcılığa, homofobiye ve baskılara karşı koyuyorlar. 1960'lardan bu yana zengin ülkelerde, tam anlamıyla kabulden çok uzak olmakla birlikte, yeni bir göreli hoşgörü havası oluştu. Diğer ülkelerin birçoğunda geyler, lezbiyenler ve transgendered kişiler, cinselliklerinden dolayı hâlâ sürekli olarak dövülüyor, hatta öldürülüyorlar.

Birçok farklı yerel durum söz konusu. Ama artık direnme, adalet ve küreselleşmiş bir kültürün öğelerini talep etme yönünde küresel bir söylem var. Dünya değişiyor.

Vanessa Baird'in bu çok canlı ve ilgi çekici kitabı, bu değişimin nedenlerini anlatıyor. Kitap hem tarihsel ve kültürlerarası bir döküm sunuyor, hem de güncel tartışmalara müdahale ediyor. Cinsel çeşitliliği tanıma, ona saygı gösterme ve ona ortak insanlığımızın çok önemli bir parçası olarak değer verme mücadelesini yansıtırken bir yandan da bu mücadeleye katkıda bulunuyor.

Jeffrey Weeks
Sosyoloji Profesörü
South Bank Üniversitesi, Londra, İngiltere

Giriş

CİNSELLİK ilginç bir konu. Sadece "Bununla ne demek istemişler?" sorusuna bir cevap aramak için bile olsa, "cinsel çeşitlilik" konusunu ele alan bir kitabın kapağının açılma olasılığı yüksek.

Bu nedenle, kitabın neyle ilgili olduğunu hemen söyleyelim: Bu kitap geylerle, lezbiyenlerle, biseksüellerle, travestilerle, toplumsal ya da biyolojik cinsiyet kimliklerinin kendilerinin olduklarını hissettikleri şeyle uyuşmadığını düşünen transseksüel ve transgendered kişilerle ilgili. Hadımlarla, interseksüellerle, hermafroditlerle ilgili.

Bu grupların hepsi, coğrafyaya ve koşullara göre değişen derecelerde olmakla birlikte, farklılıklarından dolayı sık sık zulme ve/veya ayrımcılığa uğruyorlar.

İnsan hakları için, gerçekte oldukları gibi olabilme, bu nedenle şiddete ya da tacize maruz kalmama hakkı için, hayatlarını, özgürlüklerini, geçim kaynaklarını kaybetmeden başkalarıyla cinsel ilişkiye girebilme hakkı için, ve eşit yurttaşlar olarak görülme ve tüm insanların layık olduğu düzeyde bir saygı görme hakkı için mücadele ediyorlar.

Bu kitap cinsel çeşitliliğin bir insan hakları meselesi olduğu öncülüne dayandığı için, pedofili ve zoofili gibi "normdan sapma gösteren", ama üzerinde tam bir uzlaşma olmayan cinsellik biçimlerine değinmiyor.

Çok eski çağlardan bu yana, toplumsal ya da biyolojik cinsiyet normlarına uyum göstermeyenlere rastlanıyor. Bu kişiler, bazı dönemlerde önemli ölçüde toplumsal kabul görmüşler, bazı dönemlerdeyse tamamen yok edilmişler, kayıtlardan bile silinmişler. Şu anda ise büyük aşırılıklar ve paradokslar çağında yaşıyoruz. Bir yandan açık kafalılık, kabul, tartışmalar ve ilgiyle, bir yandansa gaddarca, fundamentalist, bazılarının deyişiyle "gelenekçi" bir kapalılıkla ve giderek şiddetlenen bir düşmanlıkla karşı karşıyayız.

Ama kesin olan bir şey var. 21. yüzyılın başı itibariyle bakıldığında, cinsel çeşitlilik hiç de öyle hemen geçip gidecek bir soruna benzemiyor. Daha on yıl önce eşcinsellerin "varolmadığının" iddia edildiği Güney'de ya da Çoğunluk Dünyası diye adlandırılan ülke-

lerde eşcinsellik üzerine ateşli tartışmalar yaşanıyor. Zengin ülkelerde yeni ortaya çıkan ve giderek sesi yükselen bir transgender özgürleşme hareketi, sadece kadın ve erkekten oluşan ikili bir biyolojik ve toplumsal cinsiyet sistemine duyulan kadim inancın kökenlerini sorguluyor ve sarsıyor.

Değişim çok hızlı gerçekleşiyor – tepki de öyle. Hızla küreselleşen *ve* fundamentalistleşen bir dünyada biyolojik ve toplumsal cinsiyet manzaralarındaki hızlı değişimlerin yankıları geçmişteki-nden daha büyük bir hızla tüm dünyaya yayılıyor.

Vanessa Baird
Oxford

Başlıca terimler

Terminoloji konusunda araştırmacıların bile bazen kafası karışabiliyor. Çoğu terim hâlâ tartışmalı. Basit bir kılavuz vermek gerekirse:

- Cinsiyet, bedenle, biyolojiyle ilgilidir: örneğin dişi, erkek, hermafrodit/interseksüel.
- Toplumsal cinsiyet, toplumda ne olduğunuzla ilgilidir: örneğin kadın, erkek, transgendered ya da trans.
- Cinsellik, arzular ve yönelimlerle ilgilidir: örneğin heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel.

Yaygın olarak kullanılan diğer terimler:

LGBT: lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender. Cinsel azınlık kuruluşlarının çoğu kendilerini bu şekilde tanımlıyorlar.

Transgender ya da trans: Travestileri, transseksüelleri, interseksüelleri/hermafroditleri ve hadımları içine alan genel bir terim.

1 Küresel Durum

Dünya açılıyor... küreselleşmenin cinsellik üzerine etkileri... kimlik, yoksulluk ve ilginç uyarlanmalar.

WILLIAM HERNÁNDEZ'İ dinlerken bir yandan da arkasındaki geniş buzlu camın diğer tarafında hareket eden silahlı adamları izliyorum. William bana onların niye burada olduklarını sormuştu. "Bizi korumak için," demiştim. Faşist bir grup şiddet eylemleri gerçekleştirme tehdidinde bulunmuştu.

William bunu duyunca bıkkın bir edayla gülümsemişti. Memleketi olan El Salvador'dan kendisini daha rahat hissettiği Roma'ya, uluslararası cinsel azınlık aktivistleri toplantısına gelmişti.

"Son iki yılda yirmi yoldaşımız öldürüldü," dedi, kendisinin ve San Salvador merkezli Entre Amigos (Arkadaşlar Arasında) adlı kuruluşun diğer üyelerinin karşı karşıya oldukları durumu açıklarken. "Bu ölümlerden sadece ikisi polis tarafından soruşturuldu."

Kendisine de bir kez cinayet girişiminde bulunulmuştu, sonrasında da sürekli ölüm tehditleri almıştı. Entre Amigos'un merkezine girilmiş, dosyalar yağmalanmıştı. Polisten koruma istediğinde onun gibi insanları koruyamayacakları cevabını almıştı.

Birkaç yıl önceki şartlar düşünüldüğünde, William'ın durumundaki bir kişiden işin peşini bırakması beklenirdi. Ama William öyle yapmadı. Bunun yerine, Uluslararası Af Örgütü ve Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu gibi insan hakları kuruluşlarıyla temasa geçti. Bu kuruluşlar uluslararası bir kampanya başlattılar ve Entre Amigos nihayet polis tarafından korunmaya başladı.

Entre Amigos vakası, cinsel çeşitlilik politikasının son yıllarda ne kadar çok ve ne kadar hızlı ilerlediğini, giderek artan sayıda cinsel azınlık mensubunun artık en düşmanca koşullarda bile sessiz kalmak istemediklerini ve uluslararası kampanyaların ne kadar etkili olduğunu gösteriyor.

Ama aynı derecede önemli başka bir nokta da, Entre Amigos'un bir kuruluş olarak yapısı. "Aramızda lezbiyenler, biseksüeller, travestiler, transseksüeller, yani interseksüeller dışında herkes var. Eminim zamanla onlar da katılacak. Merkezimizden yararlananlar

arasında şehrin en marjinalleştirilmiş insanları var: fahişeler, uyuşturucu bağımlıları, hırsızlar..." Yani çeşitlilik ve toplumsal kabul, kuruluşlarının felsefesinin merkezinde yer alıyor.

Konuyu küreselleştirmek

Daha on yıl önce, zengin dünyadaki lezbiyenler ve geyler, Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki benzerleri hakkında herhangi bir bilgi edinebilmek için büyük bir çaba sarf etmek zorundaydılar. Eşcinsellik çoğu zaman görünmezdi.

Artık öyle değil. Gey görünürlüğünde bir patlama yaşandı ve gösterilen tepkiler daha da büyüdü.

Zimbabve Devlet Başkanı Robert Mugabe'nin eşcinseller için "domuzlardan ve köpeklerden daha aşağılar," demesi ve Zimbabve'nin Geyleri ve Lezbiyenleri (GALZ) kuruluşunun Harare'de düzenlenen 1995 Zimbabve Uluslararası Kitap Fuarı'na katılmasını yasaklaması tüm dünyada duyulmuştu. Bu yolla adını duyurması sayesinde GALZ'in üye sayısında büyük bir artış yaşandı. Konunun ne kadar uluslararasılaştığını gösterircesine, militan gey hakları aktivisti Peter Tatchell, Londra'yı ziyareti sırasında Mugabe için "halkına karşı işlediği suçlardan ötürü" bir "yurttaş tutuklaması" ilan etti. Öfkeye kapılan Mugabe, olaydan Britanya Başbakanı Tony Blair'in "gey mafyası"nı sorumlu tuttu.

Hindistan medyasında eşcinsel taraftarı ve karşıtı görüşler arasında, özellikle de görece yeni olan Hintli lezbiyenler konusunda yoğun bir yaylım ateşi sürüyor. Bir yazar, bu tür insanların zavallı çocuklarının "moron, deli, suçlu ya da her üçünü birden" olacaklarını savundu. Başka bir yazıdaysa "Erkeklere ne gerek var?" sorusu soruluyordu. Eşcinselliğin suç sayılmaktan çıkarılmasını savunan ya da buna karşı çıkan yazılar peş peşe yayımlanmaya devam ediyor.

Yine Hindistan'da, 2000 yılının sonlarında altıncı *hicra*, yani hadım milletvekili seçildi; bu durum, kast dışı olarak kabul edilen hadımları toplumun fakir kesimlerinin güvenilir temsilcileri olarak görme yönünde birkaç yıl önce başlayan eğilimin devam ettiğini gösteriyor.

Son yıllarda Güney Afrika ve Ekvador'un yasalarındaki ayrımcılık karşıtı hükümleri cinsel yönelimi de içine alacak şekilde ge-

nişleten ve bu hükümleri anayasalarına da ekleyen ilk ülkeler oluşunu bütün dünya ilgiyle izledi.

Danimarka'da ve ardından Hollanda'da geylere evlenme ve ilişkilerinin yasal olarak tanınması haklarının verilmesi, Vietnam'dan Meksika'ya kadar birçok ülkede benzer taleplerin doğmasına yol açtı.

Haziran 2001'de altı bağımsız Birleşmiş Milletler uzmanı, yayımladıkları ortak bildiriyle lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender topluluklara çağrıda bulunarak, aktivistlerden insan hakları ihlallerini kendilerine bildirmelerini istediler. Bu, BM'nin cinsel azınlıkların sorunlarını dinlemesini ve bunlarla ilgili bilgisini artırmasını sağlama mücadelesinde bir dönüm noktasıydı.

Cinsel çeşitliliğe ilişkin bilgileri küreselleştirmekte en etkili araç internet oldu. Eşcinselliğe en katı yasakların ve cezaların uygulandığı ülkelerde bile bireyler doğrudan birbirleriyle ve dayanışma ağlarıyla temasa geçebilme fırsatına kavuştular. Örneğin şu anda, İslam yasalarına tabi olarak yaşayan lezbiyen, gey ve transgendered kişilere yönelik birçok Arapça site var.

Tabii ki herkes internet kullanma imkânına sahip olmasa da, cinselliklerini gizlemek zorunda kaldıkları yerlerde yaşayan cinsel azınlık mensuplarının yalıtılmışlıkları internet sayesinde bir parça azalmış oldu.

"Gelenek" karşı koyuyor

Ne var ki küreselleşmenin bir de muazzam bir gizli yönü var. Soğuk Savaş'ın sonundan bu yana bütün hızıyla süren ekonomik küreselleşme süreci, en yoksul kesimin aleyhine, en zengin kesimin lehine işledi. Çokuluslu şirketler ücretlerin en düşük, iş yasalarının en gevşek olduğu ülkelere, sadece başka bir ülkedeki bir taşeron daha büyük bir kâr marjı sağlayınca aynı hızla çekip gitmek amacıyla hücum ettiklerinde, örgütlü emeğin gördüğü zararlar çok iyi biliniyor. Farklılıkların yok edilmesi, dünyanın her köşesindeki kültürlerin ve ekonomilerin Disneyleştirilmesi süreci herkesin gözü önünde cereyan ediyor.

Medya, Lima'daki veya Cakarta'daki gey ve lezbiyenlere, Batı gey kültürünün uymak zorunda bırakıldıkları heteroseksüel normlardan daha çok yakınlık duyacakları imgeleri sunuyor. Ama bunun

bir bedeli var: Sonuçta dünya medyası sadece birkaç Batılı şirketin kontrolünde.

Kültürün bu şekilde küreselleşmesine –ve cinselliğin daha önce hiç olmadığı ölçüde metalaştırılmasına– en büyük karşı çıkış, dinsel fundamentalizmi benimsemiş ülkelerden geliyor.

Dennis Altman'ın *Küresel Seks* adlı kitabında belirttiği gibi, değişimin bu denli hızlı olması, bir paniğe yol açarak –son derece seçici, çoğu zaman da icat edilmiş– "yerli" veya "geleneksel" değerlere geri dönüşü beraberinde getirdi. Altman, "Dünyanın tüketici kapitalizminin etkisine ve imgelerine giderek daha fazla maruz kalmasıyla birlikte, küreselleşmeyi reddetme girişimlerinin daha da vahşileşme olasılığının güçlü olduğu"[1] tahmininde bulunuyor.

Yeniden canlandırılan geleneksel değerler, çoğu zaman birbirine önem vermeyi, paylaşmayı, merhameti değil, otoritarizmi, ataerkilliği, milliyetçiliği ve yabancı düşmanlığını pekiştiriyor. Bu sürecin kurbanları büyük ölçüde, kadınlar ile ırksal ve cinsel azınlıklar oluyor.

Eşcinsellik, dünyanın en az 70 ülkesinde yasadışı. Bunlardan –hepsi de İslami fundamentalistlerin kontrolünde olan– yedisinde eşcinsellere ölüm cezası uygulanıyor. İran'da yılda tahminen 200 kişi cinsel yönelimi nedeniyle idam ediliyor. Uluslararası Af Örgütü, son zamanlarda Afganistan ve Suudi Arabistan'da da gey ve transgendered erkeklerin öldürüldüğünü bildirdi.

Küreselleşmenin ve serbest piyasa ideolojisinin ateşli bir biçimde desteklendiği ülkelerde bile hızlı toplumsal değişime karşı muhafazakâr tepkiler veriliyor. Malezya ve Endonezya'da, Batı'nın değerleri karşısında "Asya değerleri"nin savunuculuğu yapılıyor. Ne var ki, övülen bu değerler, kadının köle konumunda tutulması ve yerel eşcinsel ve transgendered insanların reddedilmesinden başka bir şey değil. Malezya Başbakanı Mahatir Muhammet'in en büyük siyasi muhalifi Enver İbrahim'i sodomi suçlamasıyla hapse attırması, eşcinselliğin Asya değerlerini rencide eden yabancı bir yozlaşma olduğu ve reddedilmesi gerektiği fikrinden yararlanmıştı.

Zimbabve'de de Mugabe'nin konumu benzer bir şekilde aynı anda hem Batı hem de eşcinsellik karşıtıdır. Hem Mugabe hem de Mahatir zayıflamakta olan siyasi güçlerini güçlü bir sömürgecilik karşıtı duruşla ayakta tuttular ve bunu yaparken de uluslarını "saflaştırmak" için, ne tuhaftır ki, eşcinsellik karşıtı eski sömürge ya-

salarını kullandılar. Mesaj açık: Heteroseksüellikten sapılması yabancı bir olgudur, Afrika'ya ya da Asya'ya özgü bir şey değildir. Toplumlarında böyle bir şeye yer yoktur.

Her yerde miyiz?

Buna genellikle verilen cevap –ve eşcinsel özgürleşme hareketinin geleneksel sloganı– cinsel azınlıkların "her yerde" olduğudur. Gelişmekte olan Güney ülkelerinde son birkaç yılda ortaya çıkan, adlarında "gey", "lezbiyen" veya "transgender" kelimeleri bulunan çok sayıda grup şüphesiz ki bu gerçeği yansıtıyor. Ama mesele bu kadar basit değil.

Eşcinsel kimlik fikri evrensel değildir ve öyle olduğunu ileri sürmek, Batı etno-merkezciliğinin bir parçası olarak görülebilir. Güney'deki birçok kişi gerçekten de kendilerini zengin dünyadaki birçokları gibi "eşcinsel" olarak tanımlıyorlar. Güney'de yaşayanlar arasında uluslararası fikirlere ve medyaya kolayca erişebilen orta sınıf kentliler ve seçkinler de olabiliyor. Bunlardan bazıları Kuzey Amerika'da, Avrupa'da, Avustralya'da ya da Aotearoa/Yeni Zelanda'da bulunmuş, hatta buralarda eğitim görmüş bile olabilirler.

Ama Güney ülkelerinde daha fazla sayıda insan hemcinsleriyle cinsel ilişkiye girdikleri halde kendilerini eşcinsel olarak tanımlamıyorlar. Deyim yerindeyse, eşcinsel *olmaksızın* eşcinselliği *uyguluyorlar*.

Yazar Jeremy Seabrook'un Hindistan altkıtasında görüştüğü, erkeklerle seks yapan erkeklerden birçoğu bu gruba giriyordu. 1998'de Delhi parkında araştırma yapan Seabrook'a erkeklerin neden erkek seks partnerleri aradıkları için birçok neden gösterilmişti. Bu nedenlerden bazıları, göçmen topluluklar arasında kadınların bulunmaması, genç erkek fahişelere kolayca ulaşılabilmesi ve görüşülen kişilerden çoğunun erkeklerle seksin "daha güvenli" olduğuna, HIV virüsünün ve diğer cinsel hastalıkların ancak vajinal seks yoluyla bulaştığına inanmalarıydı. Ama bu kişiler gey ya da eşcinsel oldukları için erkeklerle seks yaptıklarını söylemediler. Benzer şekilde, Seabrook'un karşılaştığı bazı kültürel uygulamalar ve algılamalar "Batı'ya şaşılacak derecede yabancı"ydı.[2]

Dünya genelinde bu tür uygulamalar çok yaygın. Batılı "eşcinsel kimlik" kavramlarına hiçbir ihtiyaç duymadan gelişen birçok

homoerotik kültür var. Örneğin, birbirlerine *mati* adı veren Afro-Surinamlı kadınlar, erkeklerle cinsel ilişkileri olmadığı dönemlerde ya da bu ilişkilerle eşzamanlı olarak, birbirleriyle uzun süreli, yoğun, çoğu zaman açık cinsel ilişkiler yürütüyorlar. Ama bir *mati* bir lezbiyene eşdeğer farklı bir kadın türü olarak görülmüyor.[3]

Bazı kültürlerde önemli olan, tarz ve toplumsal cinsiyet kimliği. Antropolog Evelyn Blackwood, Endonezya'da yalnızca aşırı erkeksi (Batı'daki "butch" kavramından çok "transgendered"a yakın) bir tarz benimseyen kadınların gerçek *tamboi*'ler, yani lezbiyenler olarak görüldüklerini gözlemledi. Bu kadınların daha kadınsı olan partnerleri bu şekilde adlandırılmıyor ve gerçek cinsel pratikleri ne olursa olsun genellikle temelde heteroseksüel olarak kabul ediliyorlardı.

İsyancı köylü

Poliyana Mangviro, "kadınları seven bir kadın" olduğunu fark ettiğinde 14 yaşındaydı. Ama bunu hiç kimseye söylemedi. "Ne yaşadığımı tam olarak bilmiyordum. 'Lezbiyen' kelimesini hiç duymamıştım. Kırsal bir yerde yaşıyordum ve orada bu kelimeyi bilen hiç kimse yoktu."

Bu nedenle o da çoğu köylü kızın yaptığını yaptı ve evlendi. 17 yaşına geldiğinde iki çocuğu vardı. 20 yaşına geldiğinde kocasından kaçtı. "'Bu adamı sevmiyorum, ondan kaçmalıyım,' dedim." Harare'ye gitti ve 1989'da yeni kurulmuş olan GALZ (Zimbabve'nin Geyleri ve Lezbiyenleri) kuruluşuna katıldı.

Derken 1995'te birden ortalık karıştı. Poliyana, Harare Uluslararası Kitap Fuarı'ndaki GALZ standında gönüllü olarak görev yapıyordu. Stand eşcinsel karşıtı bir grubun saldırısına uğradı ve olay basında sansasyonel ve homofobik bir biçimde haber konusu yapıldı. Poliyana tehditler almaya başladı. Köyüne dönmek istediğinde ailesi de dahil olmak üzere cemaat onu reddetti. "Köye ait olmadığımı, çünkü eşcinsel olduğumu, bunun da beyazlara özgü bir şey olduğunu söylediler." Ama artık onları suçlamıyor: "Bilmiyorlardı. Bir lezbiyenin de herkes gibi bir insan olduğunu yavaş yavaş anlıyorlar." Artık 16 ve 18 yaşlarında olan iki oğlu, Poliyana'nın babasıyla Harare'de yaşıyorlar ve ona "son derece destek oluyorlar". Poliyana'ya göre kırsal kesimlere ulaşma çalışmaları öncelik taşıyor. 'İnsanların varolduğumuzu, geylik ve lezbiyenliğin kültürümüzün bir parçası olduğunu bilmelerini sağlamalıyız. Şona dilinde bunun için bir kelime bile var: *ngoçani*."[4]

Başka bazı yerlerde sadece hangi cinsel rolün üstlenildiği ya da üstlenildiğinin algılandığı önemseniyor. Latin Amerika'da aktif partnerin maço rolüyle, pasif partnerin kadınsı rolü arasında (çoğu zaman yanlış) bir ayrım yapılıyor. Pasif partner *marecon*, yani "gerçek bir erkek değil" gibi görülüyor ve bu şekilde damgalanıyor. Toplumsal olarak "gerçek bir erkek" olarak görülen aktif partner aynı şekilde damgalanmıyor. "Erkek dediğin siker" şeklinde özetlenebilecek bir yaklaşım geçerli. Öte yandan ironik ama şaşırtıcı olmayan bir şekilde, "kadınsı" ya da travesti erkek fahişeler, maço "gerçek erkek" müşterilerinin hep pasif partner olmak istemelerinden yakınıyorlar.[2]

Birçok kültürde hemcinsler arası cinsellikler, toplumsal cinsiyet kimliğini gündeme getirmeleri açısından "transgenderal"dır. Örneğin Latin Amerika'da eşcinsel erkekler için *loca*, *bicha* gibi dişil sıfatlar kullanılır.

Cinsel azınlıkların giderek daha çok ortaya çıktığı Çin'de eşcinsel kimlik fikrine yakınlık duyan çok az kişi var. Yazar ve akademisyen Chou Wah-shan'ın bildirdiğine göre, günümüzde lezbiyen, biseksüel ve geyler için en yaygın olarak kullanılan kelime, "yoldaş" anlamına gelen *tongzhi*. Bu araştırma kapsamında geniş bir yelpaze içindeki *tongzhi*'lerle yürütülen 200 mülakatta, bir tek kişi bile kendisini bir *tongxinglina*, yani eşcinsel olarak tanımlamadı.[4]

Chou'ya göre, eşcinsel kimliğini benimsemek istememenin tek nedeni homofobi değil. Çoğu Çinli *tongzhi*, cinselliğin hayatın yalnızca bir yönü olduğunu ve cinsellikleri nedeniyle kategorik olarak farklı insanlar olmadıklarını vurguluyorlar. Geleneksel Çin kültüründe daha yumuşak bir cinsellik anlayışı var ve eşcinsellik sabit, içkin özellikleri olan bir cinsel azınlığa özgü bir şey olarak değil, çoğu kişinin deneyebileceği bir seçenek olarak görülüyor. Hong Konglu aktivist Nelson Ng'nin söylediği gibi, "Canım bazen erişte çeker, bazen pirinç, bazen de, eğer çok açsam, her ikisini de!"

Buna karşın, Çin'de eşcinsellik yine de "serserilik" yasaları çerçevesinde hapisle cezalandırılabiliyor. Hemcinsleriyle cinsel ilişkiye giren bazı kişilere devlet tarafından müdahale edildi ve zorunlu tıbbi "tedavi"ye maruz bırakıldılar. Böylelikle "açık ve gururlu" bir eşcinsel kimliğinin benimsenmesi engellenmeye çalışılıyor olmalı.

Zengin dünya, fakir dünya, queer dünya

Her zaman olduğu gibi bugün de hayatınızı kendi seçtiğiniz biçimde yaşamanız çok büyük ölçüde sosyal ve ekonomik etkenlere bağlı. Bu, hem Kuzey hem de Güney'de yoksulluk içinde yaşayan cinsel azınlık mensupları için geçerli. Eğer yoksulsanız açık biçimde lezbiyen, gey ya da transgender olmanız çok daha güç olabilir. Eğer uyuduğunuz mekânı birçok başka aile ferdiyle paylaşmak zorundaysanız, mahremiyet bir lüks haline gelir ve toplumsal normlara uygun olmayan bir cinsellik yaşama seçeneği ortadan kalkar.

Çoğu toplumda eşcinselliğe karşı en büyük muhalefet, onu kendisi için bir tehdit olarak gören "aile"den geliyor. Yoksul ülkelerde ve cemaatlerde insanların hayatlarını sürdürmeleri tamamen aile ilişkilerine bağlı olabiliyor. Jeremy Seabrook'un ifade ettiği gibi, aile, evlilik ve çocuklar, "doğrudan doğruya hayatta kalmak anlamına geliyor. Bu güvenceden yoksun bırakılmış insanların durumunu görmek için São Paulo, Dakka ya da Nairobi sokaklarında biraz dolaşmak yeterli."

Bir sosyal yardım ya da güvenlik ağının olmaması, işyerinde "açık" olmayı da çok riskli hale getiriyor. Cinsel yönelimden dolayı ayrımcılığa uğramaya karşı çok az sayıda ülkede yasal bir koruma mevcut; "keşfedildikleri" için işlerini kaybedenler yine ailelerine mahkûm hale geliyor ve onlar tarafından da reddedilebiliyorlar.

Yoksul ülkelerde çoğu cinsel azınlık mensubunun sokaklarda yaşamasında ve hayatta kalabilmek için fahişelik yapmak zorun-

Bilgi

- Dünyadaki kadınların yaklaşık yüzde ikisi (12 milyon) ve erkeklerin yüzde dördü (24 milyon) tamamıyla eşcinsel olarak yaşıyor.[5]
- En az 70 ülkede eşcinsellik yasadışı. İran, Afganistan, Suudi Arabistan, Moritanya, Sudan ve Yemen'de ölüm cezası gerektiren bir suç. Pakistan ve Guyana'da müebbet hapis ile cezalandırılabiliyor.[6]
- Portekiz, İran, Gana, Slovenya, Arnavutluk ve Makedonya'da cinsiyetin yeniden belirlenmesi yasadışı.[5]

da kalmasında şaşılacak bir şey yok. Çoğu, aile bağlarının daha zayıf olduğu kentsel ortamlarda yaşıyor. Birçok kalkınma yorumcusunun çok olumsuz bir süreç olarak gördüğü şehirleşme, cinsel azınlıklar gibi ezilen gruplar –ve büyük ölçüde kadınlar– için özgürleştirici olabiliyor. Ve cinsel azınlık mensupları "açıldıklarında" –bazen en elverişsiz ortamlarda bile– çevrelerindeki insanları değiştirmeyi başarabiliyorlar.

Bu bölümün başında hikâyesine yer verdiğimiz William Hernández, son derece homofobik bir ülkede, işçi sınıfına mensup bir aileden geliyor. Ama ailesi zamanla onu ve cinselliğini kabullenmiş (en "eski kafalı"lar bile dahil olmak üzere) ve şimdi ona çok destek oluyorlarmış. Basit, insancıl uzlaşmalara varılabiliyor. Chou Wahshan, ailesinin evinde sevgilisiyle birlikte yaşayan genç bir adamın öyküsünü aktarıyor. Anne-baba, bu ilişkinin önceden intihara eğilimli olan oğullarına çok iyi geldiğini fark ettikleri için –"eşcinsellik" kelimesini hiç kullanmaksızın– onu damatları olarak kabul etmişler.[4]

Dayanışma

Son olarak, küresel durumu "zengin dünya eşittir hoşgörü, görünür cinsel azınlıklar ve eşcinsel kimlik; fakir dünya eşittir bunun tam tersi" şeklinde özetlemek hata olur.

En baskıcı yasalar ilk olarak zengin dünyada ortaya çıktı. Özellikle Britanya İmparatorluğu bu konuda çok başarılıydı. Hıristiyanlığı yayma faaliyetleri, cinsel sapmaları lanetlemekte ve Amerika, Asya ve Afrika'nın yerli kültürlerinde varolan hemcinslerle yaşanan cinsellik geleneklerini ortadan kaldırmaya çalışmakta temel bir rol oynadı.

Günümüzde varlıklı ABD'nin 20 eyaletinde eşcinsel ilişkiyi yasaklayan yasalar ve ülke genelinde ABD'yi eşcinsellikten kurtarmaya kararlı sağcı, fundamentalist örgütler var. Ama aynı zamanda dünyanın muhtemelen en güçlü cinsel azınlık hareketi ve kültürü de California'da bulunuyor.

Son yıllarda uluslararası cinsel azınlık dayanışması gelişmeye başladı. 1991'den beri, cinsel yönelim temelindeki zulüm de Uluslararası Af Örgütü'nün tüzüğünde yer alıyor. Cinsellik nedeniyle eziyete uğramak, birçok ülkede, örneğin Kanada'da sığınma nede-

ni olarak kabul ediliyor. Beş kıtada Uluslararası Lezbiyen ve Gey Birliği'ne (ILGA) üye toplam 350 grup var. Uluslararası Af Örgütü'nün yanı sıra Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu (IGLHRC) da cinsel azınlık haklarının insan hakları olarak görülmeye başlanmasına katkıda bulundu ve özgül uluslararası dayanışma kampanyaları seferber etti (William Hernández ve Entre Amigos örneğinde olduğu gibi).

Hindistan'da eşcinsel aktivizmine öncülük eden Aşok Rov Kavi'nin söylediği gibi, "Gerçekten uluslararasıyız ve gerçekten gezegen çapında bir azınlığız."[7]

Aynılık diye bir şeyin varolmadığını ve baş döndürücü bir çeşitliliğin varlığını göz önüne alarak, bugün bir küresel cinsel azınlık hareketinden söz edebiliriz.

2 "Devrim Burada!"

Hareketin doğuşu... ilk öncüler... "cinsel terslik"... eşcinsel özgürleşme... lezbiyen ayrılıkçılığı... S/M cinsellik radikalleri... Güney Afrika'nın gururu... AIDS'le mücadele hareketi... queer politikası... Hindistan'ın hiddeti... ve LGBT çeşitliliği...

28 TEMMUZ 1969. New York'ta sıcak, bunaltıcı bir yaz gecesi. Greenwich Village'taki Stonewall Inn barı geylerle, lezbiyenlerle, süslenip püslenmiş travestilerle dolup taşıyor.

Gece saat 1'de birden ışıklar yanar. Dans edenler dururlar; bu bir polis baskınıdır. Ahlak Zabıtası geri dönmüştür. Müşteriler dışarı çıkarılır ve polis minibüslerine yaslanırlar. Parmaklıklara doğru itilirler.

Ama bu gece farklı bir şey olur. Bazı kişiler uysalca polis arabalarına girmek yerine polislere bozuk para atmaya başlarlar. Derken şişeler havada uçuşmaya başlar. Kalabalık polise direnince ve "eşcinsel gücü" gibi sloganlar atmaya başlayınca bir kavga çıkar. Polisler binaya sığınıp bir barikat oluştururlar ve yardım isterler. Protestocular bir parkmetreyi sökerek, bununla kapıya yüklenmeye başlarlar.

Olayı yaşayanlardan Sylvia Rivera her şeyi bütün ayrıntılarıyla hatırlıyor: "Bu rezilliği artık kabullenmemeye kararlıydık. Başka hareketler için birçok şey yapmıştık. Artık zamanı gelmişti. Birinin molotof kokteyli attığını gördüğümde 'Aman Allahım, devrim burada. Devrim nihayet burada,' diye düşündüğümü hatırlıyorum. Karşı koyacağımıza hep inanmıştım. Karşı koyacağımızı biliyordum. Sadece bunun o gece başlayacağını bilmiyordum."

Protestolar birkaç gece aralıksız devam etti ve ardından başka protestolar ve yürüyüşler geldi. Yeni bir şey başlamıştı.[1,2]

Bu "Stonewall İsyanı", genellikle Batı'daki Eşcinsel Özgürleşmesi hareketinin başlangıç noktası, "Boston Çay Partisi" olarak kabul görmüştür. Hatta bu isyana neredeyse kutsal bir anlam yüklenmiştir. Ama aslında bu türden ilk olay değildi. Bir yıl önce Paris ve Amsterdam'da da benzer patlamalar yaşanmıştı.

Bu belki de beklenmesi gereken bir gelişmeydi. 1960'lar radikalizmin onyılı olmuştu. Siyah yurttaşlık hakları ve kadın hareket-

lerinin etkisi çok büyüktü. Feministler cinsiyetçiliği inceler ve eleştirir, siyah aktivistler "Siyah Güzeldir" gibi sloganlarla ırkçılığa karşı savaşırken, eşcinsellere yönelik önyargılara karşı çıkmanın zamanı da gerçekten gelmişti.

İlk öncüler ve "eşcinselliğin" doğuşu

Gey ve lezbiyenlerin 20. yüzyıldaki bu isyan hareketlerinin, onlardan bir yüzyıl önce yaşamış, bazılarınca daha da önemli sayılması gereken bir öncüsü vardı. Alman hukuk öğrencisi, gazeteci ve çeşitli memur ve diplomatların kâtibi olan Karl Heinrich Ulrichs, hemcinsler arasındaki cinsel faaliyetleri suç olarak gören bütün yasaların yürürlükten kaldırılması için tek başına mücadele verdi.[3]

Mayıs 1862'de, Ulrichs'in tanıdıklarından Johann Baptist von Schweitzer ahlaksızlık suçuyla tutuklandı. Ulrichs ona bir savunma hazırladı ve gönderdi, ama bu savunmaya otoriteler tarafından el kondu. Ergenliğinin başlarından beri erkeklere ilgi duyan Ulrichs, cinselliğinin "muamma"sını çözmenin zamanının geldiğine karar verdi.

1864'te, *"Erkek Erkeğe" Aşk Muamması Üzerine İncelemeler* adlı kitabını yayımladı. Akrabalarını düşünerek takma isim kullanmıştı, ama 1868'de kimliğini açıkladı. 1879'a kadar bu konu üzerine 12 cilt yayımlamıştı. "Bilimsel" açıdan ilhamını cenin gelişiminin ilk aşamalarında cinsel organların farklılaşmadığını keşfeden o dönemin embriyolojisinden almıştı. Gelişmekte olan ceninde karşı cinsiyetin de varolması, eşcinsel arzuların da eşit derecede "doğal" olduğunu analoji yoluyla kanıtlıyordu.

Yunan mitolojisinden esinlenerek insan tipleri için isimler geliştirdi; eşcinsel erkekler için *Urning*, heteroseksüel erkekler için *Dioning*, eşcinsel kadınlar için *Urningin* ve heteroseksüel kadınlar için *Dioningin* terimlerini kullandı. Diğer eşcinseller hakkında daha geniş bilgi sahibi oldukça sınıflandırma sistemine bugün biseksüel ve gizil eşcinsel dediğimiz kişileri de dahil etti. Hemcinse arzu duymanın doğuştan gelen bir özellik olduğunu, dolayısıyla da eşcinsellere kendi iradeleriyle suç işlemişler gibi ceza vermenin insanlık dışı olduğunu öne sürdü.

Ulrichs'i siyasi açıdan motive eden, Prusyalıların Hannover'i işgal edip Prusya Ceza Kanunu'nun eşcinsellik karşıtı hükümlerini

uygulamalarından duyduğu korkuydu. Gerçekten de öyle oldu. Sosyal Demokrat fikirlerini açıkça ifade ettiği için kısa bir süre hapis yattı ve 1867'de polis eşcinsellik araştırmaları için topladığı malzemeye el koydu.

Ulrichs basında alay konusu oldu ve hapisten çıktığında Hannover'den ayrılmaya zorlandı. Bavyera'ya taşındı ve Ağustos 1867'de Münih'teki Alman Hukukçular Kongresi'nde eşcinsel haklarını savunan bir konuşma yaptı. Bu konuşma, Almanya'daki eşcinsel özgürleşme hareketinin başlangıcı olarak kabul edilir. Ama 1872'de, eşcinselliği yasaklayan Prusya yasaları siyasi birliğin sağlandığı Almanya'nın tamamı için geçerli kılındı. 1880'de, Ulrichs ülkesinden ayrılmak zorunda kaldı ve ömrünün kalan 15 yılını İtalya'da geçirdi.

Ama "homoseksüel" kelimesini Ulrichs değil, 1824'te Benkert soyadıyla doğan Alman-Macar Karoly Maria Kertbeny icat etti. "Homoseksüel" Yunancadaki *homo* (eş, aynı) ve ortaçağ Latincesindeki *sexualis* (cinsel) kelimelerinden oluşturulmuş bir bileşik isimdir. Kendisi heteroseksüel olduğunu iddia etmekle birlikte, Kertbeny'nin eşcinsel hakları için isimsiz olarak ya da takma isimlerle yürüttüğü uzun süreli kampanya aksini düşündürüyor.

Homosexual kelimesinin İngilizceye girmesi için birkaç onyıl daha geçmesi gerekecekti. İlk olarak 1891'de, John Addington Symonds *Modern Etikte Bir Sorun* adlı kitabında "homoseksüel içgüdüler" ifadesini kullandı. Kitap 10 nüsha halinde gizlice basıldı. *Cinsel Terslik* (1897) adlı kitapta Britanyalı seksolog Havelock Ellis, Symonds'la birlikte (Symonds'un adı ilk baskıdan sonra kitabın ilk sayfasından çıkarıldı), doğuştan gelen patolojik bir cinsiyet anomalisi olarak "terslik" kavramını popülerleştirdi.

20. yüzyılın ilk yıllarında Britanyalı sosyalist ve gey öncü Edward Carpenter'ın (1844-1929) polemiğe yol açan *The Intermediate Sex* adlı kitabı yayımlandı. Kitap, erkeklerin yanı sıra kadınları da derinden etkiledi. İkinci kuşak feministlerden Frances Wilder 1912'de radikal *Freewoman* dergisinde kendini denetlemeyi, zevk verici şeylerden kaçınmayı savunurken, sadece üç yıl sonra Carpenter'ın kitabı sayesinde sadece bir feminist değil, bir lezbiyen feminist olduğunu fark etti. Ona yazdığı mektupta şöyle diyordu: "*The Intermediate Sex* adlı kitabınızı büyük bir ilgiyle okudum ve son zamanlarda kendimin de bu sınıfa mensup olduğumu fark et-

tim. Size aynı mizaçtaki başka kişilerle temas kurmanın bir yolunun olup olmadığını sormak amacıyla yazıyorum."[3]

Oscar Wilde, o çok meşhur katkısını, 1895'teki duruşmasında Davut'un Yonatan'a aşkıyla kıyasladığı "adını söylemeye cesaret edemeyen aşk"ı savunarak yaptı. Platon'un, Michelangelo'nun, Shakespeare'in eserlerine gönderme yaparak bu aşkın güzelliğini ve asaletini anlattı. Rictor Norton, inanmaz bir ifadeyle "Teatral bir hüner gösterisiydi," yorumunu yapar. "Ama erkek çocuk fahişelerin tanıklıklarına karşı bir işe yaramadı."

Wilde, bir eşcinsel olarak kendisini dönemin kaba saba heteroseksüelliğinin karşısında, kültürel elitin bir parçası olarak görüyordu. Sonradan ifadesini geri aldığını bildirdi ve durumunu bir "delilik" olarak tanımladı, ama bu onu hapisten ve iki yıl kürek mahkûmiyetinden kurtaramadı. Bugün inançları uğruna kendini feda etmiş bir gey olarak görülse de, Wilde aslında kendi dönemindeki eşcinselliğin suç olmaktan çıkarılması mücadelesine herhangi bir katkıda bulunmadı. Hatta belki de düşmanca tutumların artmasına yol açtı.

Radclyffe Hall'un öncü lezbiyen romanı *The Well of Loneliness* de 1928'de yayımlandığında bir skandala ve dava açılmasına neden oldu. Kitap, acı ve yoksunluk içinde yaşayan "ters"lere hoşgörü gösterilmesi yönünde bir çağrıydı; Hall'un kendisinin partneri Una Trowbridge'le 30 yıl boyunca yaşayacağı türden mutlu bir eşcinsel aşkı tasvir etmiyordu. Ama son derece gizli bir konuyu gündeme getirmişti. Adalet Bakanı Lord Birkenhead'in kitabın yasaklanması için gösterdiği gerekçelerden biri de "her 1000 kadından 999'u" nun, "böyle şeyler hakkında tek bir kelime bile işitmemiş olması"ydı.[4]

Aynı dönemde gey seksolog Marcus Hirschfeld Berlin'de Cinsel Bilimler Enstitüsü'nü kurmuştu. Bu enstitü zamanla dünyanın çeşitli yerlerinden eşcinsellerin ilham ve bilgi kaynağı haline geldi. Hirschfeld'in kütüphanesinde 12 bin kitap, 35 bin fotoğraf ve sayısız elyazması vardı. Tüm bu belgeler, 6 Mayıs 1933'te Nazi öğrenciler tarafından yok edildi.[3]

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında eşcinsellere yapılan baskılar yeni bir siyasi aktivizm dalgasına yol açtı. ABD'de, Bilitis'in Kızları ve Mattachine Derneği, lezbiyen ve geyleri birbirlerine destek vermeleri için örgütledi. 1960'larda, daha militan hizip-

lerin güçlü bir biçimde ortaya çıkmasıyla eşcinsel özgürleşme hareketi büyük bir enerji kazandı. Homofil hareketlerin uysal adımlarının yerini daha cesur bir slogan aldı: "Eşcinsellik iyidir." Eşcinseller "saklandıkları dolaplardan çıktılar". Eşcinsel özgürleşmesi, seçkinlerin iktidar kulislerinde yürüttükleri yumuşak diyaloglarla değil, sıradan insanların sokaklara dökülerek, suçlanmama ve özgür olma talebinde bulunmalarıyla kazanılacaktı. Yürüyüşler, sadece Kuzey Amerika, Avustralya, Aotearoa/Yeni Zelanda ve Avrupa'da değil, Meksika ve Arjantin gibi bazı Güney ülkelerinde de heteroseksüelleri sorunu fark etmeye zorladı. Çeşitli ülkelerde, barışı, sevgiyi ve devrimi savunan, radikal politikalara sahip "eşcinsel özgürlük cepheleri" kuruldu.

Labris'i* ataerkilliğe yöneltmek

Üçüncü kuşak feministler de etkili olmaya başladılar. Radikal feministler, cesur ve etkili erkek egemenliği analizleriyle yeni kavrayışlar sundular. Feministlerin "Kişisel politiktir," sloganı birçok kişinin gözünün açılmasını sağladı ve eskiden "kişisel" ya da "özel" diye geçiştirilen birçok eşitsizlik meselesinin gündeme getirilmesini meşru hale getirdi.

Feminizm, hem kadınları hem erkekleri toplumsal cinsiyet stereotiplerini bırakmaya teşvik etti. Bilinç yükseltme ve hiyerarşik olmayan örgütlenme biçimleri bağlamında yeni modeller sundu. Bu modeller, daha sonra radikal AIDS aktivizminin, nükleer karşıtı hareketin ve ekoloji hareketlerinin yanı sıra lezbiyen ve gey özgürleşme hareketlerinin de parçası haline geldiler.

Aynı şekilde, lezbiyenler de 1970 ve 1980'lerde kadın hareketine radikal katkılarda bulundular. Audre Lorde, Adrienne Rich ve Mary Daly gibi lezbiyen aktivist ve yazarlar, liberal heteroseksüel yapıyı sarsmayı başaran ve erkek egemenliğine direniş stratejilerinin daha derin biçimde sorgulanmasına yol açan yeni bir feminizm türünü ortaya çıkardılar. Adrienne Rich, zamanla bir "politik lezbiyenlik" manifestosuna dönüşen *Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence* adlı kitabıyla düşünce kalıplarını sarstı ve gözleri açtı.[5] Birçok feminist için lezbiyenlik, erkek egemenliğinden

* Popüler bir lezbiyenlik simgesi olan, iki ağızlı antik Girit baltası.

kurtulma mücadelesinde mantıklı bir aşama haline geldi. Bu görüş, "Feminizm teoridir, lezbiyenlik pratiktir," sloganında billurlaştı.

Rich, kendilerini "kadın merkezli" olarak gören ve bir erkekle cinsel bir birliktelik içinde olmanın daima kısıtlanmaya veya ödün vermeye yol açacağını düşünen tüm kadınları içine alan "kesintisiz bir lezbiyenlik"ten söz ediyordu. Başka kadınlara cinsel ilgi duymayan kadınlar da kendilerini politik lezbiyen olarak görebilirlerdi.

Pat Califia ve Joan Nestle gibi cinsellik radikalleri bir hayli aseksüel olan bu lezbiyenlik yaklaşımına dudak büktüler. Cinselliğin yeniden merkeze konmasını istiyorlardı. Califia ve başkaları, bunu ana akım ve politik lezbiyenliğin "vanilya" cinselliğine karşıt olarak, lezbiyen sadomazoşizmini teşvik ederek etkili biçimde başardılar. Bunun üzerine ateşli tartışmalar çıkmış olmasına rağmen, cinsellik radikallerinin görüşleri, günümüz lezbiyen kültürü üzerinde kalıcı, cinselliği olumlayıcı bir etkiye sahip olmuştur.[6]

Kadınların "eşcinsel özgürleşmesi" hareketi içindeki konumları da çoğu zaman gergindi. Gey erkekler de, diğer erkekler gibi, kadınları ezen egemen kültürün parçasıydılar ve cinsiyetçilik her yerde olduğu kadar bu hareket içinde de mevcuttu. 1970'lerde dünyanın çeşitli yerlerindeki lezbiyenler kendi gruplarını kurdular.

Çoğu lezbiyen, kadın hareketi içinde kendini daha rahat hissediyordu. Ama burada da farklı bir dizi önyargı vardı. ABD'li feminist ve Ulusal Kadın Örgütü'nün (NOW) kurucusu Betty Friedan'ın lezbiyenliği kadın hareketi için bir "lavanta saptırmacası" olarak nitelemesi ünlüdür. Bazı feministler de lezbiyenlik üzerine konuşulmasının kadın hareketinin adını lekeleyeceğini savundular. Bu tür tutumlar günümüzdeki kadın hareketlerinde daha az yaygın olmakla birlikte, örneğin Meksika'da hâlâ geçerli. Aktivist Norma Mogrovejo, Meksika'da "derin, içselleştirilmiş bir lezbofobi" algıladığını ve heteroseksist taleplerin "otomatik olarak" lezbiyen kaygılarını da içereceklerinin varsayıldığını hissettiğini söylüyor.[7]

1995'teki BM Kadın Konferansı'nda, bir kadının kendi cinselliği üzerine kendi kararlarını alabilme hakkının tanınması girişimleri yine sonuçsuz kaldı. 2000'deki Eylem Platformu'ndaki benzer bir girişim de, dinsel ve kültürel nedenlerle bu fikre karşı olan ABD'li ve Afrikalı kadınların ortak çabaları sonucunda benzer bir kaderi paylaştı.

Bununla birlikte, bazı forumlarda da kadın hareketleri lezbiyenliği dikkate almaya ve onu politik bir seçenek olarak değerlendirmeye başladılar. Örneğin 1994'ten beri, Hindistan'daki Ulusal Kadın Hareketi Konferansı'nda lezbiyenlik de başlıca gündem maddeleri arasında yer almaktadır.

Irk ve cinsellik

Kadın ve eşcinsel özgürleşme hareketleri arasında olduğu gibi ırksal ve eşcinsel eşitlik mücadeleleri arasında da birçok bağlantı ve örtüşme var. Audre Lorde, bell hooks ve James Baldwin gibi bazı yazarlar ve aktivistler yazılarında ve hayatlarında bu iki (ya da daha fazla) mücadele arasında açık bağlantılar kurdular.

Kuzey Amerika'daki Yurttaşlık Hakları Hareketi diğer özgürleşme hareketlerine ilham vermiş olabilir, ama bu durum beyazların kontrolündeki eşcinsel örgütlerinde siyah gey ve lezbiyenlerin ırkçı tutumlara maruz kalmalarına engel olmadı. Çoğu siyah, bu örgütlerde sahte bir evrenselciliğin savunulduğunu düşündü. Seslerini duyurabilmek için ayrı gruplar kurdular. 1970'lerde ABD'deki siyah lezbiyenler, Ulusal Siyah Feminist Topluluk gibi siyasi gruplar kurdular ve 1980'de San Francisco'da ilk Siyah Lezbiyen Konferansı düzenlendi.

Son yıllarda cinsellik ve ırk politikaları arasındaki bağ en açık şekliyle *apartheid*'a karşı yürütülen savaşta gözlendi. Şu anda Güney Afrika Devlet Başkanı olan Thabo Mbeki 1986'da şöyle demişti: "ANC özgürleşen Güney Afrika'da her tür ayrımcılık ve baskıyı ortadan kaldırmaya sonuna kadar kararlıdır. Bu kararlılık şüphesiz eşcinsel haklarının korunmasını da içine almalıdır."[8]

Nelson Mandela da 1994'te devlet başkanı seçildikten sonraki ilk konuşmasında eşcinsellerin eşitlik hakkından söz etmeyi ihmal etmedi. Bu hak daha sonra anayasaya da eklendi ve Güney Afrika cinsel yönelim nedeniyle ayrımcılığa uğramamayı anayasal bir hak olarak yurttaşlarına veren ilk ülke oldu.

Yazar Mark Gevisser eşcinsel eşitliğinin anayasaya bu denli rahat biçimde girmesinin üç nedeni olduğunu söylüyor. Birincisi, ANC liderlerinin ütopyacı ilerici bir ideolojileri olmasıydı ve çoğu, sürgüne gönderildikleri ülkelerde –Hollanda, Kanada, İsveç, Avustralya, Britanya– cinsel özgürleşme hareketleriyle tanışmışlardı.

Güney Afrikalı bir travesti ülkenin anayasasına cinsel yönelime bağlı ayrımcılığı yasaklayan bir hüküm eklenmesini yorumluyor.

"Hayatım, bu hiçbir bok demek değil aslında. Bana tecavüz edebilirsin, beni soyabilirsin, şimdi bana saldırsan elimden ne gelir? Anayasayı yüzüne mi sallayacağım? Sadece bir hiç kimseyim ben, zenci bir travestiyim. Ama yine de, biliyor musun, şu anayasa işini duyduğumdan beri içten içe kendimi özgür hissediyorum."

Alıntılayan Mark Gevisser, *Different Rainbows*, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.

İkinci olarak, Güney Afrika'daki Anglikan Kilisesi genel olarak homofobik değildi. Kilisenin eski başpiskoposu Desmond Tutu, lezbiyen ve gey haklarının önde gelen sözcülerinden biriydi. Hatta bir keresinde şöyle demişti: "Apartheid'a karşı kazanılan zaferden sonra Kilise gerçekten verilmeye değer yeni bir ahlaki savaş arıyorsa, savaşması gereken homofobi ve heteroseksizmdir." Üçüncü neden de, apartheid karşıtı eşcinsel aktivistlerin rolüydü. Bu aktivistlerin en önde geleni, 1999'un ilk aylarında AIDS'le bağlantılı bir hastalıktan ölen Simon Nkoli'ydi. 1980'lerin ortalarındaki meşhur Delmas ihanet davasında Nkoli eşcinsel olduğunu açıklamış ve sonunda kendisiyle beraber suçlanan herkesin desteğini kazanmıştı. Bu kişilerden çoğu şimdi ANC Hükümetinin üst düzey üyeleri haline geldiler.

ANC parti başkanı ve Güney Afrika Savunma Bakanı Patrick Lekota, Nkoli'nin ölümünden sonra şunları söylemişti: "Simon gibi, apartheid'ı sona erdirmek için canını dişine takmış kişilere karşı şimdi ayrımcılık uygulanmasını nasıl savunabiliriz?"

1989'da cezaevinden çıkan Nkoli, bir siyah örgütü oluşuyla daha önceki eşcinsel örgütlerinden radikal biçimde farklı olan GLOW'u kurdu. Başlıca katkısı, Afrika'da yaygın olan, eşcinselliğin sadece Hıristiyanlığa değil "Afrikalı"lığa da yabancı, siyah toplumun beyazlar tarafından kirletilmesi olarak görülmesine bu yolla karşı çıkması oldu.[6]

Brezilya'da da eşitlik için savaşan diğer gruplarla bağlantı kuruldu. Lezbiyen ve gey örgüt SOMOS, 1970'lerin sonlarında, o sıralarda yeni oluşturulan feminist ve siyah hareketlere destek verdi. SOMOS üyeleri ırk ayrımcılığına karşı ve Ulusal Gün ve Siyah

Bilinç kutlamaları çerçevesinde düzenlenen yürüyüşlere ve protestolara katılarak şu ifadelerin yer aldığı bir broşür dağıttı: "Zumbi'nin [17. yüzyılda köleliğe karşı savaşan Afrika asıllı bir Brezilyalı] savaşçılığı toplumun bütün ezilen kesimleri için özgürlük savaşında bir örnek teşkil etmelidir. Kendimiz de eşcinsellikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan insanlar olarak, ırkçılığa karşı verdikleri mücadelede siyahlarla dayanışma içindeyiz."

Anayasasında cinsel yönelime bağlı ayrımcılığı yasaklayan ikinci ülke olan Ekvador'da da, cinsel azınlık grupları yerli hakları hareketiyle güçlerini birleştirdi ve daha geniş bir insan hakları platformunda kampanya yürütmeye başladı.

Kapsayıcı Queer'lik

Hareket en başlarda, en azından Batı'da, "gey" hareketi olarak tanınıyordu. Daha sonra bu ad "lezbiyen ve gey"e çevrildi. Daha sonra "lezbiyen, gey ve biseksüel" oldu. Şimdi çoğu yeni kuruluş LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender) adını taşıyor.

Queer Politikası, kendine özgü bir biçimde daha büyük bir kapsayıcılığa ulaştı. 1980'lerin sonunda ortaya çıkan ve 1990'lar boyunca gelişen bu akım, daha önceden harekete hâkim olan dar kimlik politikalarına, katı kategorilere ve birbirlerinden ayrı gruplara karşı bir tepkiydi. Queer Politikasıyla tüm kimlikler –lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, hatta bazı heteroseksüel kimlikler– genel bir "queer'lik" içinde kaynaşabiliyordu.

Queer Politikası, her tür ana akım, "normal" düşünme biçimine bir karşı çıkıştı. Ama aynı zamanda lezbiyen ve gey hareketinin yurttaşlık hakları yaklaşımına da karşıydı. Gey yurttaşlık hakları stratejistleri "Her yerdeyiz," sloganını kullanırken ve siyasette yer edinmek için her şeyden önce lezbiyen ve geylerin tehdit edici olmayan "normallik"lerini vurgulamanın önemine inanırken Queer yaklaşımı eleştirel ve muhalifti. Sloganı şuydu: "Buradayız, queer'iz – buna alışın!"

"Queer açıkça farklılığını ortaya koyar," diyor sosyolog Joshua Gamson. "Queer, yabancı statüsüne baş kaldırmaz, aksine bu statünün tadını çıkarır."[6] Queer aktivizmi, sokak propagandası, kültürel uyumsuzluk eylemleri, (biyolojik ve toplumsal) çok-cinsiyetli "öpüşme etkinlikleri" gibi etkinlik biçimlerini alma eğilimindedir.

Başlıca aktivizm kuruluşu, ABD'de ortaya çıkan, Britanya ve Avustralya'ya yayılan, ve "queeruption" antikapitalist etkinlikler düzenleyen çeşitli grupları oluşturan Queer Nation'dır.

Queer Teorisi akademik kurumlarda daha güçlü bir yer edinmiştir ve oldukça soyut bir dil kullanır. Bu teori, biraz postmodernizmden ve güncel feminist felsefeden ama büyük ölçüde Michel Foucault'nun tarihsel ve toplumsal kurgusalcı fikirlerinden türemiştir. Bu fikirler eşcinsel özgürleşmesinin 1960 ve 1970'lerdeki döneminde de etkili olmuşlardır.

Foucault eşcinselliği "stratejik bir marjinal konum" olarak tanımlar. Bu konumdan insanın kendisiyle ve başkalarıyla yeni ilişki kurma biçimlerini izlemesi ve tasarlaması mümkündür. Queer Politikası toplumsal cinsiyet baskısını reddeder, ama onun sağladığı marjinal, dışarıdanlık perspektifine değer verir.

Queer aktivistleriyle yurttaşlık hakları aktivistleri arasındaki anlaşmazlıkta kuşak farkı da etkili olabiliyor. Bazı yaşlı kişiler için "queer" kelimesi hâlâ son derece olumsuz homofobik çağrışımlar taşıyor. Kelimenin "ıslah edildiğini" kabul etmiyorlar.[6]

Ancak queer'liğin nihai meydan okuması, biyolojik ve toplumsal cinsiyet kimliklerinin –bu kimlikler kullanılmakta ve üstlenilmekte olsa bile– birliğini, istikrarını ve politik yararını sorgulamaktır. Bu açıdan Queer Politikası bir transgender politikası ve teorisiyle daha kolay ilişkilendirildi ve bunun gelişimine katkıda bulundu. Transgendered ve biseksüel kişiler için queer'lik yararlı bir "şemsiye terim" işlevi görebilir.

Transgender gündemleri

Son on yıl içinde insan hakları savunucuları, transgendered kişilerin –özellikle seks işçilerinin– polis ve diğer düşman gruplardan şiddet görme riskinin daha yüksek olduğunun giderek daha fazla farkına vardılar. Çeşitli transgender kuruluşları ortaya çıktı. Bunların çoğu günümüzde daha geniş LGBT kuruluşlarında temsil ediliyor. Ama bu kolay sağlanmadı ve hâlâ tam bir katılım söz konusu değil. Lezbiyen ve gey hareketi yıllar boyunca transgender'ı ayrı bir konu olarak gördü. Bazı kişiler transseksüelliğin stereotiplerle düşünmenin sonucu olduğunu savundu. Kadınlar daha erkeksi, erkekler daha kadınsı olmayı başarabilse cinsiyet değiştirmek gerek-

li olmayacaktı. Bazılarına göre de transgendered kişiler doktorlar tarafından yanlış yönlendiriliyor ve sömürülüyorlardı.

Bazı feministlerden –lezbiyen ya da heteroseksüel– daha düşmanca tepkiler geldi. Onlara göre, erkek olarak büyütülmüş, sonradan kadın olmuş transseksüeller ezilmiş bir kadın olmanın ne demek olduğunu bilemezlerdi. ABD'li akademisyen Janice Raymond, *The Transsexual Empire* adlı kitabında transseksüellerin ataerkil sistemin gizli silahları olduklarını, kadınların arasına sızarak onları birbirlerine düşürdüklerini savunmuştu. "Tüm transseksüeller gerçek kadın biçimini insan yapımı bir şeye dönüştürerek, kadınların bedenlerini kendilerine mal ederek, kadın bedenine tecavüz ediyorlar," diye yazmıştı.

Ancak 1990'lardaki daha kapsayıcı politikalar, bazıları translara yarar sağlayan yeni ittifakların ve koalisyonların doğmasına yol açtı. Örneğin Arjantin, Brezilya ve Kolombiya'da LGBT gruplarının trans sorunlarını gündeme getirmesi, yasalarda değişikliklerin yapılmasını ve kamuoyunun insan hakları ihlallerinin çok daha fazla farkına varmasını sağladı.

Bu dönemde kadın hareketinin bazı etkili bölümleri de konumlarını değiştirdi. 1997'de, GenderPac kuruluşunun ve Ulusal Lezbiyen Hakları üyelerinin lobi faaliyetleri sonucu, ABD Ulusal Kadın Örgütü (NOW), transları kabul etmeye yönelik bir kararı çok büyük bir çoğunlukla aldı. Konferans katılımcılarından biri, "Transgender topluluk, günümüzde yapay cinsiyet kurgularını teşhir etmekte ve bizi bölen stereotip ve bariyerleri yıkmakta başlıca rolü üstleniyor," yorumunu yaptı.[9]

Hélène Cixous, Julia Kristeva, Luce Irigaray ve Judith Butler gibi kadınların yarattığı çağdaş feminist felsefe, toplumsal cinsiyet ve transgender'ın anlamının radikal bir biçimde yeniden düşünülmesine büyük bir katkıda bulundu.

Biseksüel kimlikler ve stratejiler

Benzer bir biçimde, son yıllarda biseksüellik de lezbiyen ve gey hareket içinde daha kolay kabul edilmeye başlandı. Alfred Kinsey'in 1950'lerde, Shere Hite'ın 1970 ve 1980'lerde yürüttükleri ünlü araştırmalara göre, her iki cinse karşı cinsel arzu duymak o kadar yaygın bir şey ki, neredeyse biseksüelliğin aslında norm oluşturdu-

ğu, bir cinsel azınlık tercihi olmadığı söylenebilir.

Ne var ki, oldukça az sayıda insan söylüyor açıkça biseksüel olduğunu. Büyük bir çoğunluk heteroseksüel hayatlar sürdürürken buna ek olarak eşcinsel ilişkiler yaşıyor ya da eşcinsel arzular besliyor. Ama açıkça biseksüel olduğunu ifade edenler arasında birçok kişi ayrı bir kategori olarak görülmek ve bu şekilde lezbiyen ve gey hareketinin bir parçası olmak istiyorlar.

Bir bakıma biseksüellik sorununun eşcinsellik sorunundan farkı yok; toplumun geneli düşünüldüğünde biseksüeller heteroseksüellikleriyle değil, eşcinsellikleriyle ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Ama biseksüeller, lezbiyen ve gey gruplarda da heteroseksüelliklerinin yol açtığı önyargıları hissedebiliyorlar. San Francisco'daki eşcinsel basında yayımlanan yazışmalar, bu konuya ilişkin ateşli tartışmaların bir göstergesi olarak izlenebilir. Bunlardan birinde şöy-

Cüretkâr bir talep

Aşwini Sukthankar, Hindu fundamentalistlerin Deepa Mehta'nın lezbiyen filmi *Fire*'a saldırılarının harekete etkilerini yorumluyor.

[Fundamentalist] Şiv Sena'nın şiddet eyleminden 48 saat sonra bir protesto yürüyüşü gerçekleştirmek için canımızı dişimize taktık. Regal Cinema'nın ([fundamentalist] çetelerin yağmaladığı sinema salonu) önünde mumlar taşıyan, şarkılar söyleyen, pankartlar açan yüzlerce insan toplandı.

Hindistan'da ilk kez diğer grupların yanı sıra lezbiyenler de görünür hale gelmişti. İnsan haklarına, laikliğe, kadınların özerkliğine, konuşma özgürlüğüne ilişkin pankartlar denizinin ortasında ulusal bayrağın renklerini taşıyan bir pankart da vardı: "Hintli ve Lezbiyen." Ulusal gururdan pay istemek gibi cüretkâr bir talebin böyle bir öfkeye yol açacağını kim tahmin edebilirdi?

Ulusal haftalık dergi *India Today*'in yazı işleri müdür yardımcısı büyük bir endişeye kapılmıştı: "Şu ana kadar Batı'daki nahoş eğilimin web sitelerindeki uzantısı olarak faaliyet gösteren militan eşcinsel hareket, artık açığa çıkabiliyor ve Delhi'de 'lezbiyenliğin ulusal mirasımızın parçası olduğu' imasında bulunan pankartları utanmadan taşıyabiliyor. Hırsızlık, dolandırıcılık, cinayet ve diğer... suçların tarihi de eskilere dayanır. Bu onları gelenek konumuna yükseltmez."

Ama aynı kışkırtıcı alenilik ve meydan okuma, profesyonel kan bağışçıları, sendikacılar, erkekler, kadınlar, heteroseksüeller, eşcinseller gibi çok çeşitli kişilerden oluşan küçük bir aktivist grubunu da bir araya getirdi. Ortak

le deniyordu: "Erkeklerle yatma konusundaki isteği bir kadına iş, para, güç, statü getirir. Aynı kadının kadınlarla da yatması bu yolla kavuştuğu imkânlardan vazgeçmesini gerektirmez."

Başka birinin cevabıysa şöyleydi: "Bu bizim de topluluğumuz. Burada çalıştık, burada acı çektik, buraya aitiz. Fakir akraba rolünü kabul etmeyeceğiz."[6]

Biseksüellik, eşcinselliğin şiddetle cezalandırıldığı ve evliliğin neredeyse zorunlu olduğu geleneksel toplumlarda daha farklı bir sorunu ifade eder. Örneğin memleketlerinde bir karıları, Güney Afrika'daysa erkek arkadaşları olan Mozambikli erkek göçmen işçiler ya da, fotoğrafçı Annie Bungaroth'un bildirdiği gibi, topluma sergiledikleri kadın bir nişanlıları olan, onları akşam evlerine bırakan, sonra da geceye erkek bir fahişeyle devam eden Perulu erkekler arasındaki biseksüellik çoğunlukla dile dökülmeyen bir kültürel

noktamız, protestodaki enerjiyi daha ileri taşıyarak lezbiyen hakları için bir kampanyaya dönüştürmemiz gerektiğini hissetmemizdi. Niye lezbiyen haklarını vurguladık? Bu soruya bildirimizde şu cevabı vermiştik: "Lezbiyenlerin kadın hareketiyle ve bu hareket içindeki sorunlu ilişkilerini vurgulamak, genel olarak kadın cinselliği üzerindeki toplumsal baskıyı gündeme getirmek, lezbiyenlerin hayatlarının bu mücadeleyi gey hareketinden farklı kılan yönlerini ele almak için."

Lezbiyen Hakları Kampanyası yepyeni bir şeydi. Lezbiyenlerin sorunları kamusal alanı ilk kez işgal ediyordu. Delhi'nin merkezinde, düzen karşıtı insanların cirit attığı, daima İçişleri Bakanlığı'ndan bir casusun bulunduğu Indian Coffee House'ta buluşup kahvemizi yudumlarken yüksek sesle stratejilerimizi tartışıyorduk. Yüzlerce fabrikanın bulunduğu sanayi bölgeleri, müslüman üniversitesi, Delhi Emniyet Amirliği'nin önü gibi, Delhi'nin aktivistlerin hoş karşılanmadığı bölgelerinde binlerce "Lezbiyenlik Hakkında Mitler ve Gerçekler" broşürü dağıttık. Kadın gruplarının, insan hakları gruplarının, öğrenci gruplarının düzenlediği toplantılara katıldık. Biçimin tanıdık ritimleri ve hareketleriyle, Kuzey Hindistan'ın kırsal kesimlerini dolaşarak köylü kadınların *saheli-rişte* (kadınlar arasındaki yakın bağlar) hikâyelerini dinleyen aktivistlerin deneyimlerini yansıtan bir sokak tiyatrosu oyunu yazdık.

Bir hareketin yalnızca halka hesap vermek zorunda olduğunu ve onlar tarafından reddedilmenin diyaloğun sonu değil, sadece başlangıcı olduğunu bir kez daha anladım.

Aşwini Sukthankar'ın "People like Us" adlı makalesinden, *New Internationalist,* Ekim 2000.

kabul görüyor.

Her tür uyarlanmaya rastlanabiliyor. Örneğin yazar Jeremy Seabrook, Varanasi yakınlarındaki köyüne her geldiğinde kız kardeşinin kocasıyla seks yapan Hindistan'daki bir adamdan söz ediyor. Gizli lezbiyen ilişkiler yaşayan evli kadınların sayısı da tahmin edilebilecek olanın çok üstünde.

Daha geleneksel toplumlardaki çoğu lezbiyen için biseksüellik, bir parça cinsel ve duygusal içtenlik yaşamanın tek yolu. Hindistan gibi ülkelerde kadınların bir aile yapısından bağımsız yaşamaları neredeyse imkânsız.

Lezbiyen yardım hatlarına başvuran kadınların çoğu evli ve umutsuz. Delhi'deki yardım hattı *Sangini*'nin bildirdiğine göre bazıları intihar eğilimi gösteriyor. Lezbiyen ilişkilerini fark eden kocaları tarafından öldürülen kadınların sayısı da hiç az değil.

Hintli feministlerin lezbiyenliğe ve biseksüelliğe ilgisi giderek artıyor. Bombay'daki Kadınlara Uygulanan Baskıya Karşı Forum'da faaliyet gösteren aktivist Flavia Agnes şu yorumu yapıyor: "Çoğu kadın, bilinçli bir politik tercih olarak lezbiyenliğe ya da biseksüelliğe yöneliyor; çünkü kendilerine yönelik radikal fikirleriyle, ister evlilik içi ister evlilik dışı olsun, temel özellikleri eşitsizlik, sömürü, saygısızlık ve çoğu zaman da kaba kuvvet olan tipik heteroseksüel ilişkileri bağdaştıramıyorlar."[8]

AIDS'e karşı tutum

AIDS salgınının tüm kıtalardaki cinsel azınlıklar üzerindeki etkisi çok büyük oldu. Aralarında gey aktivistlerin de bulunduğu çok sayıda insan bu hastalık yüzünden öldü ve bunun sonucunda hareket yara aldı.

Bazı ülkelerde her dört kişiden birinin virüse yakalandığı Afrika'daki durum düşünüldüğünde, salgının kontrol edilmesine yönelik çalışmalar için olumlu yorumlar yapmak kolay değil. Ama olumlu çalışmaları ve bazı ülkelerin krize cevap vermedeki hızını küçümsemek de doğru olmaz.

1980'lerin başlarında HIV/AIDS ilk kez ortaya çıktığında, lezbiyen ve geyler, sendromu "gey salgını" olarak gören kamuoyunun tepkisiyle karşılaştılar. Marjinalleşmiş ve artık iyice damgalanmış bir gruba sağlık hizmeti sağlanması için verilen mücadele, lezbi-

yen ve geyler arasında bütün topluluğu kapsayan bir aktivizmin hızla güçlenmesini sağladı. Politik olarak bilinçli gey ve lezbiyen toplulukların hazır bulunması büyük bir şanstı. Bunlar, doğrudan doğruya AIDS'le mücadele etmeyi ve güvenli seks mesajını yaymayı amaçlayan yeni kamu sağlığı gruplarının temelini oluşturdu.

Peru, Meksika ve Nikaragua'da, AIDS destek ve eğitim gruplarının ortaya çıkmasına gey hareketi öncülük etti. Brezilya'da bazı gey gruplar, sosyal hizmet görevlileriyle, araştırmacılarla, liberal din adamlarıyla ve AIDS'li insanlarla bir araya gelip HIV/AIDS dernekleri kurdular. Örgütlü bir gey tabanının olmadığı yerlerde –örneğin Afrika'nın büyük bölümünde ve Hint altkıtasında– bu çalışmalar çok daha zor yürütüldü.

Bazı ülkelerde AIDS örgütlerinde geylerin ağırlığı önemsizmiş gibi gösterilmek zorunda kalındı. Örneğin Singapur'daki AIDS'le Savaş Derneği "fiilen" bir gey örgütü olarak görülüyor, ama örgütteki üyeleri çok azı açılmaya hazır olduğu için bu durumu bir ölçüde gizlemek zorunda kalıyorlar.[6]

Geyler tarafından yürütülen AIDS kuruluşlarının eşcinselliğin yasak olduğu ülkelerde bile devletten mali destek almasına sık sık rastlanıyor. Eşcinsel topluluklarının AIDS'e verdikleri cevapları araştıran Dennis Altman'ın bildirdiğine göre, gey topluluklar belli bir derecede "felaket sayesinde meşruiyet" kazanmış durumdalar. Ama eşcinselliğin yasak olduğu ülkelerde AIDS aktivistleri kötü muameleye de maruz kalabiliyorlar. Örneğin Mayıs 2000'de Jamaikalı bir hemşire prezervatif dağıttığı için gözaltına alındı.

AIDS'e karşı savunmasızlık ile fakirlik, eşitsizlik ve mahrumiyet arasındaki bağlantı artık çok belirgin. AIDS, en çok en fakir kesimi vuran borç krizi ve yapısal uyarlanma programlarının yol açtığı fakirlik döneminde yayıldı. Yine fakirliğin ortaya çıkardığı seks ticareti de yine bu dönemde arttı. AIDS ilaçlarını elde edebilmek de zenginlikle bağlantılı. Dolayısıyla, en fakir bölgelerdeki en marjinalleşmiş insanların HIV kapma ve AIDS'ten ölme olasılıklarının en yüksek düzeyde olmasında şaşılacak bir şey yok. Ürettikleri ilaçları çok pahalıya satan şirketler ve tecavüzün bir silah olarak kullanıldığı Orta Afrika'daki savaş kışkırtıcıları, bu bölgede hastalığın yayılmasındaki en büyük sorumluluğu taşıyorlar.

Ama Altman'ın belirttiği gibi AIDS salgını, "feminizm ve gey varlığı"nın, hem fakir hem de zengin dünyanın bazı kısımlarında

mevcut kuruluş ve toplulukların mümkün olduğunca hızlı bir biçimde hastalığa cevap verebilmesi ve güvenli seks mesajını yayabilmesi anlamına geldiği bir dünyada da ortaya çıktı.

Afrika'da yaşanan acılarla kıyaslandığında fazla görünmeyebilir, ama salgın başka bölgelerde de hasara yol açtı. Ve Altman'ın belirttiği gibi, "Bir önceki onyılda, 1968 Fransa öğrenci ayaklanmaları ve 1969 Stonewall ayaklanmalarının ardından gerçekleşen gey ve lezbiyen örgütlenmesi olmasaydı, bu tür kuruluşlar var olamazdı."

Alışverişe mi gittiler?

İçinde her türden insanın bulunduğu bir topluluk halinde Londra' daki Oxford Caddesi'nde yürüyüş yapıyorduk. Birisi bir slogan başlattı ve bir süre sonra herkes ona katıldı: "Buradayız, queer'iz, ve alışverişe gitmiyoruz!"

Eşcinsellik aleyhine yasalara karşı gerçekleştirilen protesto, şehrin bir tüketici cenneti (ya da, nereden baktığınıza bağlı olarak, cehennemi) olan en işlek alışveriş caddesini karıştırmıştı. Slogan, aynı zamanda geylerin tüketici mallarının özel olarak pazarlandığı bir kesim haline gelmesine de ironik bir göndermede bulunuyordu. Batılı, meslek sahibi, çocuksuz, gey, erkek çiftler –iki erkek geliriyle– özellikle peşinden koşulan bir pazardır. "Gey" imgesi de moda haline geldi; ama artık radikal bir isyankârlık göstergesi olarak değil, pazarlanmaya uygun kendine özgü bir tarz, neredeyse bir logo olarak görülüyor. Marjinallik ana akım haline geldi; o derece ki bazı çevrelerde "gey sonrası dünya"dan söz edilmeye başlandı. Cinsellik satılık bir şey ve bütün dünyaya ürün satmakta kullanılıyor. Bu giderek gey cinselliği için de geçerli olmaya başladı. Başlangıçta son derece siyasi bir faaliyet olan "gey gururu" yürüyüşleri bile artık birçok yerde gelir getiren bir olay olarak görülüyor.

Bilgi

1999'da, dünyada, 13'ü gelişmekte olan toplam 38 ülkede gey gururu yürüyüşleri yapıldı.[10]

Sydney'deki yıllık gey Mardi Gras yürüyüşü ekonomiye 23 milyon dolar kazandırıyor.[10]

Tüm bunların, yaşandığı inkâr edilemeyecek bir azınlık cinselliğinin giderek toplumsal kabul görmeye başlamasının göstergesi olduğu öne sürülebilir. En azından piyasa tarafından, geylerin "burada ve queer" olduklarının kabul edildiğini ve alışverişe beklendiklerini gösteriyor. Birçok kişi için de bu kadarı yeterli. Normal bir hayat yaşadıktan ve özel bir tüketici olarak ihtiyaçları karşılandıktan sonra siyasi hakları kim takar? Cebinizdeki dolarınız, sterliniz, yeniniz, heteroseksüel komşunuzunki kadar değere ve nüfuza sahip değil mi?

Bu yürüyüşe katılanlar hiç de öyle düşünmüyorlardı.

Piyasa siyasi haklar sağlayamaz. Bunu dünyanın hiçbir yerinde yapamaz. Küreselleşme deneyimine dayanarak, bunun tam tersinin doğru olduğunu söyleyebiliriz. Küreselleşen tüketim pazarı, doğası gereği çeşitlilik karşıtıdır; sadece tek tip ürünler sattığı pazarları çeşitlendirmeye çalışır. Küreselleşmeye karşı verilen tepkiler kadın ve eşcinsel düşmanlığına dönüştüğünde ve insanların hayatlarını ve özgürlüklerini tehdit etmeye başladığında da çokuluslu şirketler kimsenin hakları için mücadele etmeye yanaşmazlar, bunun yerine kârlarını en üst düzeye çıkarabilmek için yeni fundamentalist gerçekliğe mümkün olduğunca uyum sağlamaya ve onunla birlikte çalışmaya gayret gösterirler.

Pazarın cazibesi ve kültürel kabulün verdiği rahatlık, hak ve eşitlik ihtiyacının üstünü örtmemelidir. Ayrımcı yasalar ve uygulamalar, sosyal adaleti yok ediyor. Ve dünyanın çeşitli yerlerinde, yoğun baskı altında, fakirlik ya da AIDS'ten korunma konusunda bilgisizlik içinde yaşayan birçok kişi için bu bir ölüm kalım meselesi.

Peki Sylvia Rivera'nın 1969'da Stonewall Inn'de sevinçle karşıladığı devrim geldi mi? Belki kısmen ve bazı insanlar için. Ama hiçbir şekilde herkes için değil.

Karl Ulrichs'in kalemi eline alarak tutuklanan arkadaşı için savunma yazmasının üstünden bir buçuk yüzyıl geçti. Ama bundan daha da öncesinde bile heteroseksüel kalıplara uymayan insanlar kendi yollarını izlemiş, kendi kültürlerini yaratmışlardı. Bir sonraki bölümde bu insanlardan ve toplumlardan bazılarının gizli tarihlerine bir göz ataçağız.

3 Gizli Tarih

Queer tarihinde küresel çapta bir gezinti... Yunanlılar ve Romalılar... Sufiler... Rönesans sodomicileri... Çinli şeftali yiyenler ve vejetaryenler... lezbiyen denizciler... transgendered Amerikan yerlileri... ve Afrika gelenekleri.

İÇKİLİ bir toplantı. Konu, bu tür toplantılarda çoğu zaman olduğu gibi, cinselliğe dönüyor. Komedi oyunları yazarı Aristophanes çevresindekilere bütün bu cinsellik ve cinsiyet hikâyelerinin ortaya çıkışı hakkındaki düşüncelerini anlatıyor.

Söylediğine göre başlangıçta üç cinsiyet varmış: erkek, dişi ve hermafrodit. O zamanlar insanların görünüşleri çok farklıymış. Vücutları yuvarlakmış, dört kolları ve bacakları, iki yüzleri ve iki cinsel organları varmış.

Ama bu insanlar çok güçlü oldukları ve tanrıların iktidarını tehdit ettikleri için Zeus hepsini tam ortadan ikiye ayırmış ve "her bir yarının diğer yarı için müthiş bir özlem duymasına" yol açmış.

Buna göre başlangıçta hermafrodit bütünün bir "dilim"i olan erkek doğal olarak kadınları, kadın ise erkekleri çekici bulmaya başlayacaktır. Ama başlangıçta kadın olan bütünün dilimi olan kadın kadınlara, başlangıçta erkek olan bütünün dilimi olan erkek de erkeklere yaklaşmaya çalışacaktır.

Bu hikâye Platon'un *Şölen* adlı eserinde anlatılıyor. Bu eski eserlerde tabii ki "eşcinsel" ya da "transgender" gibi terimler kullanılmıyor, ama bunlarla ilişkili olgular Aristophanes'in hikâyesinden de anlaşılabileceği gibi insanlığın kendisi kadar eski.

Bazı kültürlerde heteroseksüellikten sapmalar son derece normal ve kabul edilebilir bir şey olarak görülüyordu. Daha sonra gelen, hoşgörünün azaldığı dönemlerde ise çoğu zaman bu konudaki tarihsel kayıtlar yok edildi.

Queer hayatlar ve kültürler ancak son birkaç onyılda, diğer "aşağıdan tarihler"in ortaya çıkmasıyla birlikte, ciddi tarihsel incelemelere değer görülmeye başlandı.

Queer tarihini yazmak kolay değil. Bu tarihin büyük bir bölümü kelimenin sözlük anlamıyla yanıp kül oldu. Örneğin ortaçağ Avrupası'ndaki sodomi mahkemelerinin kayıtları, mahkûmla bir-

likte yakılıyordu.

Daha da fazla bilgi, ölen lezbiyen, gey ya da biseksüel insanların "adlarını korumak" isteyen yakınları ve arkadaşları tarafından yok edildi. Eşcinsel arzuları ya da ilişkilerine ilişkin kayıtları bu şekilde yok edilen ya da gizlenen yazar ve sanatçılar arasında Edward Lear, Charlotte Bronte, Mary Wollstonecraft, Emily Dickinson, A. E. Housman, T. S. Eliot, Ludwig Wittgenstein, George Eliot, Cole Porter, Federíco García Lorca ve John Donne da bulunuyor.[1]

Eğer geylerin tarihi gizlenmiş ya da görmezden gelinmişse, lezbiyenlerinki, hem cinsellikleri hem de toplumsal cinsiyetleri nedeniyle iki kat daha fazla gizlenmiş ve görmezden gelinmiştir. Birkaç onyıl önce toplanan bazı antropolojik bilgiler, antropologlar kendi adlarının lekelenmesinden korktukları için hiçbir zaman yayımlanmadı.

Lezbiyen akademik çalışmalar sayesinde artık bu durum büyük ölçüde değişti. Birkaç örnek vermek gerekirse, Kenya'nın Mombasa kentindeki zengin müslüman kadınlar arasında; devrim öncesi Çin'deki vejetaryen rahibe topluluklarında; Gana, Lesotho ve başka Afrika ülkelerindeki kadınlar arası evlilik geleneklerinde; Avustralya'daki Aborijin topluluklardaki kuzinler arası ilişkilerde lezbiyen geleneklere rastlandı.[2]

Biyograficiler de, nedimesi Sarah Churchill'le uzun süreli bir ilişki yaşayan Britanya Kraliçesi Anne; sevgilileri arasında Marlene Dietrich ve Greta Garbo'yu da sayan, İspanyol sosyetesinden Mercedes de Acosta; 1898'de doğan ve hem Soil Association'ın hem de modern organik tarım hareketinin kurucusu olan Eve Balfour gibi ünlü kadınların geçmişlerini incelediler.[3]

1953'te gey Beat şairi Jack Spicer, "Biz eşcinseller kendimize ait zerre kadar kültürel mirası olmayan tek azınlık grubuyuz," demişti.

Bu durum giderek değişiyor. Aşağıda giderek genişleyen cinsel azınlık tarihinden birkaç başlık okuyacaksınız.

Yunan aşkı ve Roma Uygun Davranış Kodu

Antik Yunan kültüründe eşcinsellik o kadar açıktı ki, daha sonra gelen aşırı iffetli uygarlıklar bunu tamamen örtbas etmeyi başaramadılar.

Klasik dönem sanatı ve dini, eşcinsel aşka göndermelerle dolup taşar. Zeus bile, güzel ve genç Ganymedes'in peşinde koşması açısından biseksüel olarak tasvir ediliyordu. Yunan edebiyatı ve felsefesinden bu tür cinselliklerin çok yaygın ve kabul gören davranışlar olduğu sonucu çıkıyor. Eşcinsellik ahlaki bir sorun değil, bir tercih meselesiydi.

Antik Yunan toplumunda kadınların konumunun ne kadar düşük olduğu düşünüldüğünde, kadınlar arası seksten nadiren bahsedilmesi şaşırtıcı değildir. Lesbos'lu lirik şair Sappho birçok kişinin hayal gücünü ateşledi ve birçok esere ismini verdi, ama onun hakkında çok az şey biliyoruz. Muhtemelen MÖ 620-550 yılları arasında yaşadı, başında olduğu okulda genç kadınlara eğitim verdi ve bir ya da birkaç kadına seslenen erotik şiirler yazdı.

MS 2. yüzyılda Roma'da yaşayan Yunanlı doktor Soranos'un yapıtlarının çevirilerinde *tribade* adı verilen kadınlardan söz edilir: "Bunlar iki tür seks de yaparlar, ama kadınlarla ilişkiye girmeye erkeklerle olduğundan daha heveslidirler ve erkekleri neredeyse erkeksi bir kıskançlıkla izlerler."[4]

Son derece ataerkil olan Yunan ve Roma toplumlarında bir erkeğin birlikte olacağı kişinin cinsiyetinden çok, ilişkideki roller ve güç dinamiği önemliydi. Örneğin MS ikinci yüzyılda yazan Artemeidorus Daldianus şöyle der: "Bir erkek için, daha zengin ve yaşlı bir erkeğin içine girmesine izin vermek iyidir; çünkü böyle er-

Roma'da Uygun Davranış Kodu anlayışı

Antik Roma'nın özgür yetişkin erkek yurttaşları için iki cinsel rol iffetli sayılıyordu: *irrumo* –emilmek üzere penisini uzatmak– ve *futuo* –bir kadının içine girmek– ya da *pedico* – bir erkeğin içine girmek. Erkek yurttaşlar için iffetsiz sayılan, ama başkalarının üstlenmesine izin verilen roller ise *fello* –bir erkeğin penisini emme– ve tarihçi David Halperin'e göre İngilizceye çevrilmesi mümkün olmayan *ceveo*'ydu.[4] Roma'da hem erkekler hem de kadınlar arasında yasal fuhuş yaygınlaşmıştı ve fahişeler sundukları hizmete göre tanımlanıyorlardı. Genç ve pasif erkeğe *catamitus* adı veriliyordu. Sürekli eşlere *concubinus* deniyordu. *Exoleti*'ler –ki bunlar çoğunlukla köleydi– çok çeşitli hizmetler sunuyorlardı. Cinsel organları normalden büyük erkek fahişelere *dauci* deniyordu ve bunlar hem kadın hem de erkek müşteri bulabiliyorlardı.

keklerden almak geleneklere uygundur. Daha genç ve yoksul bir erkeğin içine girmesine izin vermek ise kötüdür; çünkü geleneklere uygun olan bu tür birinin içine girmektir."

Eşcinsel seks, kabul edilir olmaktan öte, estetik ve duygusal açıdan özellikle arzu edilen bir şeydi. Plutarkhos, *Sevgi Üstüne Diyalog* adlı eserinde şöyle der: "Soylu âşık, mükemmelliği ve doğuştan gelme muhteşemliği gördüğü yerde fizyolojik ayrıntılara takılmadan kendini aşka bırakır. İnsan güzelliğine âşık olan biri, erkeklerin ve kadınların aşk konusunda giysilerinde olduğu kadar farklı olduklarını düşünmez, her iki cinsle ilişkiye tamamen ve eşit derecede eğilimli olur."[4]

İslami tutkular

Günümüzde İslam fundamentalizminin eşcinselliğe karşı tutumu düşünüldüğünde, ortaçağ İslamı'nda eşcinsel erotizm edebiyatının ne kadar gelişmiş olduğunu öğrenmek bazılarına şaşırtıcı gelebilir.

Tarihçi John Boswell, "bunun edebi bir gelenekten öte bir şey olduğunu öne sürmek pek de yanlış olmaz," diye yazmaktadır.

10. yüzyılda müslüman toplumunda yaşayan bir Yahudi olan Saadia Gaon "tutkulu aşk"ın ne kadar arzu edilmeye değer bir şey olduğunu anlatırken sadece eşcinsel aşktan bahseder gibidir. Klasik Arap eserlerinde eşcinsellere sık sık tarafsız bir biçimde ayrı bir insan tipi olarak değinilir. *Bin Bir Gece Masalları*'nın üç yerinde eşcinsel aşkın mı, heteroseksüel aşkın mı tercih edilmesi gerektiği tartışılır. 419. masalda bir kadın bir adamın arzu dolu gözlerle bazı oğlanları izlediğini görür ve ona "erkekleri kadınlara tercih edenlerden olduğunu görüyorum," der.

9. yüzyılda Kosta bin Luka tarafından kaleme alınmış insan psikolojisini konu alan bir metinde insanların psikolojik olarak birbirlerinden ayırt edilebilecekleri yirmi alan incelenir. Bu alanlardan biri de cinsel obje seçimidir. Kosta'ya göre bazı erkekler kadınlara, bazıları erkeklere, bazıları da her ikisine birden eğilimlidir. Kosta, er-Razi ve daha birçok müslüman bilim yazarı eşcinselliğin çoğu zaman kalıtsal olduğuna inanmaktaydılar.[4]

Müslümanların 711'de İspanya'yı işgalinden sonra, eşcinsellik için hadım edilme, saç kazıma, kırbaçlama ve sürgün gibi cezalar öngören baskıcı hıristiyan yasaları ortadan kaldırıldı. Güney İspan-

ya'da 700 yıl boyunca süren müslüman yönetimi boyunca, çok daha büyük bir entelektüel, dinsel ve cinsel hoşgörü yaşandı.[5]

Özellikle tasavvuf geleneğine mensup şairler, bazı transgendered ve homoerotik davranış biçimlerine yöneldiler. Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin (1207-1273) eserleri gibi dünya edebiyatının en güzel erkek aşk şiirleri arasında gösterilen bazı eserler ilhamlarını bu gelenekten aldılar. Tasavvufun etkisi altında yazılmış, homoerotik aşkı konu alan birçok dindışı metin de vardır. 11. yüzyılda yaşayan emir Keykavus bin İskender, *Kabusname* adlı eserinde oğlunu âşık olmaya ve hem erkeklerin hem de kadınların verecekleri hazları tanıyabilmek için biseksüel olmaya teşvik eder.[6]

Ressamlar, matbaacılar, gondolcular

Avrupa'da Rönesans dönemi, paradoksal bir biçimde, hem yaygın bir eşcinselliğin hem de eşcinselliğe karşı aşırı derecede sert cezaların çağı oldu.

Çoğu soylunun hemcinslerinden gözdeleri vardı. Fransız kralı III. Henri ve İngiliz kralı I. James'in bu yönü dile düşmüştü. İngiliz soylusu John Wilmot Rochester'ın "Orospumu özleyince içoğlanımı beceriyorum," sözü ünlüdür. Londralı tüccarlar ve aktörler, Venedikli berber-cerrahlar ve gondolcular, Cenovalı matbaacılar, işçiler, hizmetkârlar ve denizciler, kısacası toplumsal yelpazenin her kesiminden erkekler birbirleriyle seks yapmaktaydılar.

Çıraklar ustalarıyla birlikte yaşadıkları için çıraklık sistemi de bunda etkiliydi. Ressam Donatello çıraklarını "yeteneklerinden çok güzelliklerine bakarak" seçtiğine inanılan çok sayıda ressamdan yalnızca biriydi. Sienalı ressam Giovanni Antonio Bazzi, ısrarla kendisine "Il Sodoma" denmesini istiyordu. Dinsel nedenlerle cinsel ilişkiden uzak duruyor olsa da, Michelangelo'nun çeşitli erkeklere karşı hissettiği neoplatonik tutku herkesçe biliniyordu. Leonardo da Vinci de sodomi suçlamasıyla karşılaşmıştı. Benvenuto Cellini bir rakibinin kendisine "pis sodomici" demesi üzerine "Tanrı'dan dileğim, böylesine soylu bir eylemin nasıl yapılacağını öğrenmektir. Ne de olsa, Jupiter'in (Zeus'un) cennette Ganymedes'le bunu yaptığını okuyoruz," demişti.

Kadınlara dair o kadar çok belge yok, ama 16. yüzyıl Fransız sarayından Pierre de Bourdeille, adını vermediği "seçkin bir hanı-

mefendi bu modayı İtalya'dan getirdikten sonra" kadınlar arasında cinsel ilişkilerin çok yaygınlaştığını bildirir. Bu genç kızların ve dulların bir kısmı, "bir erkekle birlikte olup hamile kalmaktan ve onurlarını ya da bekâretlerini kaybetmektense" birbirleriyle sevişmeyi tercih ediyorlardı. Bazı kadınlarsa erkeklerle aşk hayatlarını geliştirmek için kadınları kullanıyorlardı, çünkü "dediklerine göre bu küçük egzersiz erkeklerle yaşanacak daha büyük [aşk] için bir çıraklıktan başka bir şey değil"di. Dönemindeki birçok erkek gibi o da, kadınların birbirlerini çekici bulmalarını, kendisinin kadınlara cinsel açıdan yaklaşmasını engelleyecek ciddi bir tehdit olarak görmüyordu.[4]

Evlenmemek için tahttan feragat eden İsveç Kraliçesi Christina'yla ilgili güvenilir 17. yüzyıl kaynakları bulunuyor. Bazı başka kaynaklar ise, York Düşesi'nin nedimesi, bir Fransız aktris, "yatakta... müstehcen davranışlar içinde" oldukları görülen New World Plymouth'taki iki evli kadın gibi farklı sınıf ve toplumsal konumlardan kadınların başka kadınlarla cinsel ilişki kurduklarını gösteriyor. Hücre arkadaşının kendisiyle sevişmesi gerektiğini belirten hayaller gördüğünü iddia ettiği için dine küfür suçuyla müebbet hapse mahkûm edilen İtalyan rahibe Benedetta Carlini gibi ilginç bir vaka da söz konusu.[6]

Çift ruhlu Amerikan yerlileri

Amerika'nın çoğu yerli toplumunda eşcinsel ve transgender gelenekler yaygındı. Hem kadınların hem erkeklerin yaptıkları eşcinsel evliliklere, erkek gibi giyinen ve davranan kadınlara ve kadın gibi giyinen ve davranan erkeklere ilişkin bilgiler var.

Bu geleneklerle ilk kez karşılaşan Avrupalı vakanüvisler bunları kendi dünyalarına ait kelimelerle açıkladılar. Amerikan yerlisi eşcinsel erkeklere, Fransızca köle-oğlan anlamına gelen ve pasif erkek eşcinseller için kullanılan *berdache* kelimesini yakıştırdılar. Kölelik çağrışımı tamamen yersiz olsa da bu isim yerleşti. Bugün bazıları "çift ruhlu" terimini tercih ediyorlar.

Gey travestiler çoğu zaman kabilenin şamanları ya da şifacılarıydılar. Bazılarının belirli dinsel görevleri vardı ve özel zihinsel, sanatsal ve ruhsal nitelikleri olduğuna inanılırdı. Kadın ve erkek özelliklerini bir araya getirmeleri, çoğu zaman cinsiyetler arasında

aracılık rolünü üstlenmelerine yol açıyordu.[7]

Kuzey Amerika'daki yerli toplumlarında kadınların erkek rolünü üstlenmeleri ve erkek gibi yaşamaları geleneksel olarak daha kolaydı. Evlenmeyi ve çocuk doğurmayı reddeden Yukon'daki kızlar erkek gibi giyinir ve avlara katılırlardı. Bu, savaşçı olan ve kadınlarla evlenen Siu kadınları için de geçerliydi. Kanada'daki Kaska ailelerinde ebeveynler kızlarından birini savaşçı olarak yetiştirirlerdi. Bu kız cinsel deneyimlerini kadınlarla yaşardı. Bir erkekle cinsel ilişkiye giren lezbiyen avdaki şansını kaybederdi.

19. yüzyılda Amerikan yerlilerinin geleneklerini yakından inceleyen bir subay, erkek çiftlerle ilgili olarak "Gerçekten erkeklere âşık oluyor gibi görünüyorlar ve bu sevginin yıllarca sürdüğüne tanık oldum," diye yazar. İki erkeğin evliliği çoğu zaman bir "dostluk dansı"yla topluluk bireyleri tarafından da onaylanıyordu. Tarihçi Walter M. Williams bu dostlukların her zaman eşcinsel bir ilişki oluşturmadığını, ama başka erkeklere karşı cinsel bir çekim duyan erkeklere eşcinsel davranışlarda bulunmaları için doğal bir zemin hazırladığını belirtir.

Yerli toplumu, evreni, mutlaklıklar ve siyah-beyaz, kadın-erkek, iyi-kötü kutuplarından oluşmuş bir şey olarak algılamıyordu. Cinsel kimlikleri ve cinsel rolleri otomatik olarak biyolojik cinsiyet özellikleriyle eş tutmuyordu. Benzer biçimde, ruhsal olanla fiziksel olan da birbirlerinden ayrılmamıştı. Bir grubun tüm kurumlarını, âdetlerini, uğraşlarını ve boş zaman eğlencelerini belli bir ruhsallık anlayışı belirliyordu. Bir kişi için "doğal" olan, ruhların o kişiye ne anlattığıydı. Dolayısıyla ruhlar, hayaller ve rüyalar yoluyla belli bir kişiye karşı cinsten biri gibi davranmasını ve giyinmesini söylemişlerse o kişinin bunu yapmaması hem kültürüne karşı çıkması hem de hayatını tehlikeye atması anlamına gelirdi. Ya da yaşlı bir yerlinin deyişiyle: "Bizim için bir insan, doğa ve düşleri onu nasıl yaptıysa öyledir. Onu olmak istediği gibi kabul ederiz."[3]

Günümüzde Amerikan yerlisi kökenli eşcinsel ve transgendered kişiler yeniden keşfedilen tarihlerinden güç alıyorlar. Örneğin Apaçi ve İskoç-İrlandalı melezi olan Gary Bowen şunları söylüyor: "Transgender'lığım bana Ruh tarafından verilen kutsal bir dürtüdür, beyaz tıp tarafından keşfedilmiş bir nevroz değildir. Yerlilerin soyundan gelen biri olarak bu konuda atalarımın gösterdiği yolda yürüyorum."[8]

"Şeftaliyi paylaşmak" ve Çin'deki vejetaryen rahibe toplulukları

Eşcinselliğin Çin'de uzun ve belgelenmiş bir tarihi vardır. Örneğin MÖ 3. yüzyıldan kalma *Savaşan Krallıkların Vakayinamesi* adlı metinde dönemin belli başlı şahsiyetlerinin eşcinselliklerini açıkça ortaya koyan çok sayıda biyografi yer alır.

Vakayiname'den öğrendiğimize göre, Vei Dükü Ling ve bakanı Ni Xia arasında duygusal bir ilişki varmış. Bir gün iki adam bir meyve bahçesinde dolaşırlarken Ni bir ağaçtan şeftali koparmış ve ısırmış. Çok lezzetli olduğu için şeftalinin kalanını düke ikram etmiş. Erkekler arasındaki eşcinsel aşktan söz ederken yaygın biçimde kullanılan "paylaşılan şeftali aşkı" sözü bu hikâyeden gelir.

Tarihçi Vivien W. Ng, daha sonraki dönemlerdeki resmi tarihlerin de başlıca tarihsel şahsiyetlerin eşcinsel yönelimlerini gizlemediğini yazar. *Eski Han Tarihi*'nden, son imparator Aidid'in (MÖ 6-1 yılları arasında tahtta kaldı) birçok erkek sevgilisi olduğunu ve bunlardan Dong Xian'a özellikle düşkün olduğunu öğreniyoruz. Bir gün iki adam Dong'un başı imparatorun elbisesinin koluna dayalı şekilde uyurlarken, imparator bir ziyaretçi topluluğunu kabul etmesi için çağrılmış. İmparator sevgilisini uyandırmamak için elbisesinin kolunu kesmiş. Bu hikâyeden de eşcinsel aşk için kulla-

Vejetaryen kızkardeşlik toplulukları

19. yüzyılda Güney Çin'deki Guangdong eyaletindeki binlerce kadın, rahibe toplulukları kurarak birbirleriyle ilişki içine girdiler. Bu kadınların çoğu ipek işçiliğinden edindikleri gelirle ekonomik bağımsızlıklarını kazanmışlardı. Asla bir erkekle evlenmeyeceklerine dair Tanrıça Yin'e ant içtiler ve "Altın Orkide Birliği" veya "Karşılıklı Anlayış Birliği" gibi adlar altında topluluklar kurdular. Kooperatif evlerde bir arada yaşadılar, hastalık ve ölüm gibi hallerde birbirlerine yardım ettiler.

Bazı evler, et yemenin ve heteroseksüel ilişkilerin yasak olduğu vejetaryen evleriydi. Bu evlerde yaşayan kadınlar dine uygun bir yaşam sürdürürlerdi, ama şartlar Budist kadın manastırlarındaki kadar katı değildi. Kadınlar arası cinsel ilişkiler "evde kalmış kız evi" denen evlerde olurdu. Bunlarda katı bir dinsellik ya da vejetaryenlik geçerli değildi, ama heteroseksüel ilişki yasaktı.

Kızılordu'nun 1949'daki zaferinden sonra bu topluluklar feodalizmin kalıntıları olarak görülüp yasaklandı. Bu evlerde yaşayan kadınların birçoğu Malezya'ya, Singapur'a, Hong Kong'a ve Tayvan'a kaçtılar.

nılan diğer bir edebi ifade doğmuştur: *duanxiu* (kesik yen).

Anlaşıldığı kadarıyla, özel olarak cinsel bir biçimde dışa vurulmadıkça ve erkekler üreme görevlerini yerine getirdikleri sürece, erkek eşcinselliğine hoşgörü gösteriliyordu. 17. yüzyılda homoerotik edebiyat Çin'de kendini kanıtladı ve gelişip serpildi. Yazar Şen Defu, Fucien eyaletinde erkek eşcinselliğinin yaygınlığına dikkat çeker: "Fucienliler erkek eşcinselliğine özellikle düşkündür. Bu tercih herhangi bir toplumsal ya da ekonomik sınıfa özgü değildir... Birbirlerine 'bağlı kardeşler' derler. Yaşlı bağlı kardeş, genç kardeşin evine geldiğinde gencin anne babası tarafından bir damat gibi sevgiyle ağırlanır..."

Homoerotik edebiyatın büyük bir kısmı erkekler arasındaki ilişkileri ele alır. Kayda değer bir istisna, Li Yu'nun *Pitying the Fragrant Companion* adlı oyunudur. Bu oyunda biri evli, diğeri Budist rahibesi olan iki kadın birbirlerine öylesine âşık olurlar ki kendi aralarında bir düğün töreni düzenlerler. Evli kadın kocasını oyuna getirerek, onu sevgilisini kendisine cariye olarak almaya ikna eder ve böylece iki kadın muratlarına ererler.[4]

Erkek kılığına giren kadınlar

Modern Avrupa'nın erken dönemlerinde erkek kılığına giren ve başkalarını erkek olduklarına inandıran bazı kadınlar oldu.

Bunun için birçok neden bulunabilirdi. Bazıları asker ya da denizci olmak, bazıları güvenli seyahat etmek, bazıları erkeklerin iktidarından ve özgürlüğünden pay almak için bunu yapıyorlardı. Bazılarının amacıysa başka kadınlara kur yapmak, hatta evlenmekti. Bazen bu kadınlar kocalarının beklediklerinden biraz değişik olduğunu bilmediklerini iddia ediyorlardı.

Erkek kılığına giren kadınlar yakalanırlarsa şiddetle cezalandırılıyor, hatta bazen idam ediliyorlardı. Onlara yüklenen başlıca suç lezbiyenlik değil, erkek kılığına girip erkeklerin toplumsal gücünü edinerek dolandırıcılık yapmış olmalarıydı.

Lotte van de Pol ve Rudolf Dekker adlı araştırmacılar 17. ve 18. yüzyıllarda Hollanda'da ve İngiltere'de bu türden 119'ar vaka saptadılar. Danimarka, İspanya ve İtalya'da da kayıtlara geçmiş vakalara rastladılar. Onlara göre bunlar büyük ihtimalle aysbergin sadece tepesiydi.[9]

Maria van Antwerpen'in ilginç öyküsü

Zamanında büyük bir sansasyon yaratmış olan Maria van Antwerpen vakası, en iyi biçimde kayıtlara geçmiş vakalardan biridir. Maria, 23 Şubat 1769'da Hollanda'nın Gouda kentinde "adını ve niteliğini değiştirmek yoluyla ağır ve aşırı dolandırıcılık" ve "kutsal ve beşeri evlilik yasalarıyla alay etmek" suçlarından hüküm giydi.

Bundan sekiz yıl önce erkek kıyafetleri giyerek orduya yazılmıştı. Erkek kılığındayken, cinsiyetinin farkında olmayan bir kadınla flört etti ve onunla evlendi. Ve bunu ilk kez yapmıyordu.

Duruşmada "herhangi bir başka kadın gibi olmadığını ve bu nedenle onun için en iyisinin erkek gibi giyinmek olduğunu" söyledi. Bir kadının görünümüne, ama bir erkeğin doğasına sahip olduğunu belirtti.

Fuhuşa sürüklenen bir kızla tanışmış ve erkek kılığına bürünüp silah kuşanmazsa kendi akıbetinin de aynı olacağını anlamıştı.

1800 yılına gelindiğinde, artan bürokrasi Maria gibi kadınların erkek gibi yaşamalarını zorlaştırmıştı. Askerlik zorunlu hale getirilmişti, tüm yeni askerler tıbbi muayeneden geçmek zorundaydılar ve kimliksiz seyahat etmek güçleşmişti.

Son derece marifetli bir kadın olan Maria otobiyografisinde şöyle der: "Tabiat Ana'nın eğilimlerime ve kalbimdeki tutkulara karşı bu kadar merhametsiz olması beni sık sık hiddetlendirmiştir."[9]

Maceraperest veya yoksul olan, ya da zor bir dönemden geçen kadınlar için erkek kılığına girmek iyi bir seçenekti. Bazı halk şarkılarında kadın denizci ve askerlerin maceraları anlatılır. Bunların çoğu alaycıdır, ama kahramanlık ve cesaretten bahsedenler de vardır. Bir İngiliz erkeğinin 1762'de şaka yollu yazdığı bir yazıda orduda kılık değiştirmiş kadınların kendi başlarına bir alay oluşturabilecekleri söyleniyordu.

Afrika gelenekleri

Son yıllarda Afrika ülkelerinden birçok lider verdikleri demeçlerde, eşcinselliğin Afrika geleneklerinin bir parçası olmadığını belirttiler. Hem antropologların hem de tarihçilerin bulguları ise bunun tersi yönde. Eşcinsel erotizmin ve transgender davranışların Afrika'nın dışarıdan etkilere maruz kalmasından çok önce de Afrikalılarca bilindiği anlaşılıyor (Mısır ve Libya istisna olabilir).

Bugün Sudan'ın güneybatısı, Demokratik Kongo Cumhuriyeti' nin kuzeyi ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin güneydoğu köşesinde yaşayan Azandeler arasında çok eski tarihlerden 20. yüzyılın başlarına kadar bir tür kuşaklar arası homoerotizm yaşanmaktaydı.

Antropolog Edward Evans-Pritchard, bunun ve başka homoerotizm türlerinin yerli olduğunu, yabancı etkilerin sonucunda ortaya çıkmadığını ısrarla belirtir. En yaygın ilişki tipi, bir hükümdar ya da savaşçıyla daha genç bir erkek arasında yaşanandı. Çoğu erkeğin, kadınların güçlerini iki katına çıkaracağını düşünerek bundan korkmasına rağmen, Azande kadınları da eşcinsel erotizm yaşıyorlardı. Lezbiyenliğe, özellikle prenslerin saraylarında yaşayan kadınlar arasında rastlanıyordu. Ağaç kökünden üretilen yapay bir penis kullanmak yaygındı. Lezbiyenliğin büyüsel çağrışımları da vardı. Kadınların kendi aralarında sevişmelerinin "kedi insan"ların doğmasına yol açtığı düşünülüyordu.

Sudan'da, Nil çevresinde yaşayan Nuba halkları arasında da transgendered eşcinselliğin varlığına ilişkin belgeler var. Dillerinde eşcinsel erotik faaliyetlerde bulunan erkekler için çeşitli kelimeler kullanılıyor ve antropolog S. F. Nadel'e göre aralarında eşcinsel evliliklere bile rastlanıyor. Uganda'daki Langolar, Kenya'daki Muruslar, Güney Zambiya'daki İlaslar ve Güney Afrika'daki Zulular gibi birçok Afrika kültüründe de eşcinsel ve transgendered erkekler ruhani görevli rolünü üstleniyorlar.

Nijerya'daki Yoruba dini, en fazla yayılmış Afrika dinidir. 16. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın sonlarına kadar Amerika kıtasına getirilen 12 milyon Afrikalıdan çoğu Yoruba kökenliydi. "Orişa'nın yolu" olarak da bilinen bu din, cinsel azınlık mensupları için uygun bir ortam oluşturdu. Bu kişileri tanımlamak için kullanılan çoğu Afrika kökenli en az yirmi beş terim var. Örneğin *adodi* kelimesi eşcinsel, biseksüel ve transgendered erkekler için, *alakuata* kelimesi lezbiyen, biseksüel ve transgendered kadınlar için kullanılıyor.

Yoruba dini bu haliyle daha çok Amerika kıtasında uygulanıyor.[6] Yukarıda adı geçen Afrika ülkelerinin çoğunda eşcinsellik yasadışı; Azandelerin yaşadığı Sudan'da ölüm cezası geçerli. Bu ülkelerde ya şeriat ya da eski Britanya sömürge yasaları kullanılıyor.

Süreklilik duygusu

Queer tarihleri, ne kadar eksik de olsalar, genel olarak ilginç olmalarının yanı sıra cinsel azınlık mensupları açısından yararlıdır da. Bu tarihler sayesinde heteroseksüel olmayan hayat deneyimi bir süreklilik duygusu kazanıyor. "Bizim gibi insanlar"ın geçmiş dönemlerde ve kültürlerde de varolduğunu ve bu kültürlerin çok zengin olabildiklerini hissediyoruz. Nitekim Afrikalı-Amerikalı yazar Audre Lorde, kendi araştırmaları sayesinde, kendi cinselliği ile anne babasının mensup olduğu Karayip kültüründeki *zami*'ler ve Afrika'daki kadınlar arası evlilikler arasında bağlantı kurabildi.

Queer tarihi çoğu zaman homofobi tarafından bastırılan, sekteye uğratılan ve susturulan bir deneyimin aktarılması yoluyla bağlantılar kurmamıza yardımcı oluyor. Bir sonraki bölümde homofobiyi ele alacağız.

4 Homofobi

İki bin yıllık nefret... Hıristiyan ateşleri... Katharlar ve Templier Şövalyeleri... Aztek cezaları... Mançuların müdahalecilik hastalığı... Siberya'ya sevgisizce... Nazi katliamı... McCarthyci cadı avı... Castro'nun tekneleri... fundamentalist öfke... Afrika'da panik.

"SODOMİNİN devlete verdiği tahribatın ne kadar korkunç boyutlarda olduğu ve bu iğrenç ahlaksızlığın gizli gizli nasıl hızla yayıldığı düşünüldüğünde ölüm cezası bana hiç de ağır gelmiyor." Bunlar 18. yüzyılda yaşamış Alman Protestan ilahiyatçı Johann Michaelis'in sözleridir. Ama son iki bin yılın herhangi bir anında, dünyanın herhangi bir başka yerinde de söylenmiş olabilirlerdi.

Yüz binlerce insan, yaşadıkları toplumdaki cinsel kurallara uymamanın bedelini hayatlarıyla ödediler. Eşcinsel davranışa verilen cezalara çoğu zaman özel bir nefret, bugün "homofobi" adını verdiğimiz aşırı bir tepki de eşlik etti.

Homofobi, 1960'larda ortaya çıkan, oldukça yeni bir kelime. George Weinberg'in 1972'de yayımlanan *Society and the Healthy Homosexual* kitabında, "eşcinsellerle aynı ortamda olmaktan duyulan korku" şeklinde tanımlanıyordu. Mark Freedman "eşcinsellere karşı aşırı bir öfke ve korku tepkisi" tanımını getirdi.[1] Yazar Audre Lorde ise 1978'de daha derin bir yaklaşım getirerek homofobiyi "kişinin kendi cinsinden birine karşı duyduğu aşktan korkması ve bu yüzden başkalarında bu duyguyu gördüğünde nefretle karşılaması" olarak tanımladı.[15]

Salgınlar, depremler ve açlıklar

Hıristiyanlıktan önce Yunan ve Roma dünyasında hemcinslerle seksi yasaklayan yasalar ya da buna verilen cezalar yoktu. Ama MÖ 100 ve MS 400 yılları arasında Avrupa'da ve Ortadoğu'da eşcinselliğe olan yaklaşım değişti. Aşkın en yüksek biçimi olarak görülegelmiş olan eşcinsellik, Geç Antikçağ'da daha az hoşgörüyle karşılanmaya başlandı. Yeniplatoncu ve Yahudi filozofların cinsellik karşıtı argümanlarının ve "pagan âdetleri"ne karşı ateş püsküren yeni hıristiyan mezheplerinin öğretilerinin etkisiyle asketizm (çile-

cilik) yaygınlaştı. Yahudi ve erken hıristiyan dönemi yapıtlarında, eşcinsel davranışa ve travestiliğe karşı daha genel bir nefret ve iğrenme sergileniyordu. Bu eğilimin yayılmasında en büyük rolü oynayan Havari Pavlus olmuştur.

Yine de, Hıristiyanlığın başlangıç dönemindeki bazı cemaatlerde eşcinsellik yaygındı. Rum kilisesinden İoannis Hrisostomos, Antakya'daki hıristiyan cemaatinde gözlemlediklerinden hiç memnun kalmamıştı: "Bu rezalet herkesin ortasında yaşanıyor. Yaptıklarından utanmak şöyle dursun, gurur duyuyorlar ve şehirlerin ortasında erkekler sanki ıssız bir çöldeymişçesine birbirlerine yakışıksız şeyler yapıyorlar." Hrisostomos bu tür eylemlerin ölümle cezalandırılmasını istiyordu.

MS 313'te Roma İmparatoru Konstantinos Hıristiyanlığın imparatorluğun resmi dini olduğunu ilan etti ve MS 342'de çıkarılan bir fermanda kendilerini "kadınsı bir şekilde" başka erkeklere sunan erkeklere "çok şiddetli cezalar" verilmesi emredildi. MS 390'da eşcinsellik yasadışı kabul edildi ve Kilise "doğal olmadıkları" gerekçesiyle bu eylemlerin günah olduğunu ilan etti.

4. yüzyılda yaşayan, Kuzey Afrika'daki Hippo şehrinin piskoposu Augustinus'un bu konudaki etkisi büyük oldu. Gençliğinde bir erkeğe karşı duyduğu büyük aşk, sonradan her türlü cinsel arzuya ve eyleme –özellikle de eşcinsel eylemlere– karşı bir tepkiye dönüştü. Erkek bedeninin kadın bedeninden üstün olduğuna ve bundan dolayı bir erkeğin bedenini bir kadın gibi kullanmasının onu lekelemek anlamına geleceğine inanıyordu. "Doğaya aykırı olan bu iğrenç suçlar her yerde ve her zaman Sodom'da olduğu gibi nefretle karşılanmalı ve cezalandırılmalıdır," diye yazmıştı. Augustinus'un görüşlerinin hıristiyan ahlak anlayışı üzerinde kalıcı etkileri oldu.

MS 527'de İustinianos'un Konstantinopolis'teki (bugünkü İstanbul) uzun imparatorluk dönemi başladı. Pagan düşünce özgürlüğünün son kalıntılarını da ortadan kaldırmaya kararlı olan İustinianos, MÖ 347'de Platon tarafından kurulan Atina Akademisi'ni kapattı; Roma Hukuku'nu düzene soktu ve gözden geçirdi. MS 533'te zinacılara verilecek cezaları belirleyen *Lex Julio*'yu da değiştirerek eşcinsel eylemlere idam cezası getirdi. O dönemde hiç eksik olmayan açlık, deprem ve salgın hastalıklardan dine küfür ve eşcinsellik sorumlu tutuldu. Roma'nın ardından gelen ve kendileri de Ro-

ma Hıristiyanlığına geçen Gotik halklar da eşcinselliğe daha sıcak bakmıyorlardı. MS 650'de Vizigotların egemenliğindeki İspanya'da çıkarılan bir yasada eşcinsellikten "daima nefretle karşılanması gereken bir suç" olarak bahsediliyordu. Eşcinsel eylemler "iğrenç bir ahlaksızlık" olarak nitelendiriliyor, hem etkin hem edilgin eşcinseller kınanıyor, yasada hadım edilme ve sürgün öngörülüyordu.

Eşcinsel faaliyetlerin krallığında yayıldığını gören Vizigot kral Egica, Toledo Kilise Konseyi'nden bu konuda bir hüküm vermesini istedi. Konsey "doğaya aykırı olan bu iğrenç eylemi gerçekleştiren" tüm din görevlilerinin hadım edilme, saç kazıma, kırbaçlama ve sürgünle cezalandırılmalarına karar verdi.[1]

İnanç çağı, sodomi çağı

Binyıl başında Kilise, iktidarını Papa'nın kişiliğinde merkezileştirmeye başladı. Bu sürecin bir parçası olarak geçmiş bin yılın öğretileri ve yasaları toplu halde yasalaştırıldı.

Böylece Kilise inancın düşmanlarını daha açık bir biçimde saptama fırsatını elde etti. Sapkınlar ve cinsel uygulamalarının doğa yasasına aykırı olduğu düşünülenler sınıflandırılmaya ve cezalandırılmaya başlandı.

Haçlı seferlerinden cesaret alan papalık, dinsel otoritesini, kişilerin tinsel yaşamları kadar ulusların ve kralların da üzerine çıkarmaya çalıştı. Bunu başarabilmesi için hiçbir şekilde suçlanamayacak kadar temiz olması gerekiyordu. Ama birçok rahip evliydi ve bazılarının cariyeleri, hatta oğlanları vardı. Toplumda ruhban sınıfına karşı güçlü bir antipati vardı ve Kilise'nin ahlaki otoritesi zayıftı.

Kilise'nin prestijini ve dolayısıyla iktidarını güçlendirmek isteyen reformcular, "sodomi"yi din kurumuna musallat olan hastalığın simgesi olarak seçtiler. Reformun ateşli savunucularından Kardinal Pietro Damiani, sodomicilere karşı sert önlemler alması konusunda Papa 7. Gregorius'a baskı yaptı. Bu kişiler eğer hayat boyu değilse en azından on beş yıl boyunca yaptıklarının kefaretini ödemeli, dövülmeli, üstlerine tükürülmeli, zincire vurulmalı, hapsedilmeli ve aç bırakılmalıydı. Reformculara göre sodomi, cinayetten sonraki en büyük suçtu.

Tarihçi Byrne Fone'a göre Kilise bu dönemde "cinsel aykırılık-

la öğretisel aykırılığı, sodomiyle sapkınlığı bir tutmaya" başladı. "İnsanlar dinsel ortodoksinin dışında oldukları, siyasi açıdan şüphe çektikleri, hatta sadece yabancı –müslümanlar, Yahudiler, Sapkınlar– oldukları için düzenli olarak sodomiyle veya başka cinsel suçlarla itham ediliyorlardı."

Sodomi suçlaması, düşmanlara karşı siyasi bir silah olarak kullanılıyordu. Kilise liderleri ve soylular, suçlananların topraklarına ve servetlerine el koyarak zenginleşiyorlardı.

Cinsel sapkınlığa karşı hoşgörüsüzlük 13. yüzyıl boyunca büyüyerek edebi metinlere ve sodomicilerin korkunç resimlerine yansıdı. Lezbiyenlikten söz edilen bilinen ilk hukuki metin 1207 tarihli *Li livres di jostice et de plet* adlı Fransız yasasıdır. Bu yasa uyarınca eşcinsel ilişkide bulunan bir erkek, bu suçu ilk işleyişinde testislerini, ikinci işleyişinde organını (penisini) kaybedecek, üçüncü işleyişindeyse yakılarak öldürülecekti. Bir kadınsa, anlaşılması biraz güç bir ifadeyle "her seferinde organını kaybedecek ve üçüncüde yakılacak"tı.

10. ve 13. yüzyıllar arasında sodomi nedeniyle kaç kişinin idam edildiği bilinmiyor. Bunun bir nedeni, "adı belirtilemeyecek kadar iğrenç bir suç" işlemiş olması nedeniyle, mahkeme kararları uya-

Katharlara karşı Haçlı Seferi

13. yüzyılın başlarında Papa III. İnnocentius, sapkınlıktan suçlu bulunanların servetlerinin ellerinden alınmasını ve öldürülmelerini emretti. Bu yöndeki emirler, Albililerin (ya da Katharların) kökünü kazımaya yönelik kanlı kampanyaya gerekçe oluşturdu.

Güney Fransa'da güç kazanan Katharlar, bedenin fiziksel, dolayısıyla da kötü bir varlık olduğu öğretisini yayıyorlardı. Diriliş öğretisini reddediyor, bedensel üremeyi onaylamıyorlardı. Üreme, maddi kirliliği sürdürmekten başka bir işe yaramıyordu; bu nedenle de cinsel ilişkiye girenler çocuk yapmaktan kaçınmalıydı. Üst düzey Katharlar cinsel perhizdeydi, daha alt düzeydekiler de üremeye yol açmayacak şekilde cinsel ilişkide bulunuyorlardı. Guibert de Nogent'in aktardığına göre, "Erkeklerin erkeklerle, kadınların kadınlarla yattığı biliniyor"du.

Katharlar, Güney Fransa'daki en verimli toprakların bir kısmına da sahiplerdi. 1208'de, Papa III. İnnocentius'un körüklediği, Simon de Montfort'un komutasındaki Normanların yürüttüğü haçlı seferi sonucunda binlerce Kathar öldürüldü. Savaş, bir onyıl sonra, Montsegur kalesindeki son Katharların intihar etmeleriyle bitti.

rınca duruşma tutanaklarının da sodomiciyle birlikte yakılmasıydı. Dolayısıyla delil bulunamaması idamların olmadığı anlamına gelmiyor.

Bununla beraber, 1292 yılına ait kayıtlar da mevcut. 14. yüzyıla gelindiğinde Kilise Engizisyonu gücünün doruğundaydı ve sapkınların kökünü kazımaya kararlıydı. Büyük bir kıskançlık ve biraz da korku uyandıran, güçlü, zengin, seçkin bir haçlı grubu olan Tapınak Şövalyeleri dikkatlerini çekti. Fransa Kralı IV. Philippe 1307'deki bir gece baskınıyla hepsini tutuklattı ve dinsel küfür, sapkınlık ve sodomiyle suçladı. Dayanılmaz işkenceler sonucunda çoğu kendilerinden istenen itiraflarda bulundular, ama idamları sırasında alevler etraflarını sarmaya başladığında bu itirafları geri aldılar.[1]

Gece Devriyeleri

Rönesans dönemi, kültürel dışavurumları açısından eşcinsellikle dolup taşar. Ancak, her zamankinden de vahşi bir baskı da buna eşlik etmiştir. 14. ve 15. yüzyıllar Avrupa'da bir eşcinsellik paniğinin yaşandığı yıllardır.

İtalya'nın Siena şehrini yöneten konsey, sodomicileri bulup mahkemeye çıkararak, "gerçek huzuru sağlamaları ve iyi ahlakı korumaları için" özel Gece Devriyeleri atadı. Floransa'da 1325'te yürürlüğe giren kanunlar oğlancılıktan hüküm giyen herkesin hadım edilmesini öngörüyordu. 14 yaşından küçük olup eşcinsel teklifleri kendi rızalarıyla kabul eden çocuklar elbiseleri çıkarılarak şehirden atılıyorlardı. Soruşturmalar gizlice yürütülüyordu, dolayısıyla herkes herkesi ele verebilirdi. İtiraf ettirmek için işkence uygulanıyordu.

Mahkûmlar, şerefli vatandaşlar tarafından hakaret edilmeleri ve dövülmeleri için direklere asılıp teşhir ediliyorlardı. Bu aşamadan sağ çıkanları bekleyen son, direğe bağlı halde yakılmaktı. Üzerinde sodomi yapıldığı düşünülen her mekân kirlenmiş sayılıyordu. Sodominin sözünü etmek bile cezaya tabiydi; bu tür şarkılar söyleyenler ya da yazanlar para cezasına çarptırılıyorlardı. Bazı şehirlerde akla gelebilecek her yerde, okullarda, eczanelerde, berber-cerrahlarda, hatta pastanelerde sodomi zanlıları aranıyordu. Özel akşam yemeklerinde erkeklerin ve çocukların bir araya gelmeleri tehlikeli

sayılıyordu. Tüm bunlara karşın, sodomi almış yürümüştü. Gece Devriyeleri, Floransa'da, 1432 ve 1502 yılları arasında 15 000 civarında adamı ve çocuğu yargıladılar ve bunlardan en az 2000'ini suçlu buldular.

Sienalı Aziz Bernardino şöyle yazmıştı: "Giyinip kuşanıp ortaya çıkan, birlikte oldukları adamlarla övünen, para karşılığı bu işi yapan ve başkalarını da bu çirkin günaha teşvik eden oğlanlar olduğunu öğrendim." Bernardino'ya göre sodomi vebanın sebebiydi ve bunu yapanlar düpedüz şehre zehir saçıyorlardı.

İngiltere'de, 1533 yılında, İngilizce konuşulan dünyanın ilk seküler homofobik yasası yürürlüğe girdi. VIII. Henry'nin yürürlüğe soktuğu bir yasa maddesiyle sodomi yazılı hukuk kapsamına girdi. Yasada sodominin ölüm cezasını gerektirdiği belirtiliyor, kadınlardansa bahsedilmiyordu.[2]

Bundan bir yıl önce Kutsal Roma-Germen İmparatoru İspanyalı V. Karl'ın yürürlüğe soktuğu yasaysa kadınları da kapsıyordu ve her iki cins için de yakılarak ölüm cezası getiriyordu. 1574'de yürürlüğe giren başka bir yasada şu hüküm vardı: "Doğaya karşı bu suçu ya da günahı işleyen bir kadın Çekirge Caddesi'nde çıplak olarak bir direğe bağlanır, bütün gün ve bütün gece muhafızlar nezaretinde orada kalır ve ertesi gün şehrin dışında yakılır."[2]

İspanya'da, Katolik Engizisyon binlerce kişiyi sodomi ya da hayvanlarla ilişki suçuyla yargıladı. Barselona, Valencia ve Zaragoza'daki kayıtlar 1560 ve 1640 yılları arasında toplam 1600 kişinin hüküm giydiğini gösteriyor. Sevilla'da ise sodomi suçundan dolayı 1567 ve 1616 yılları arasında 70 kişi yakıldı.

Diğer zulüm dönemleri hep bazı yıkıcı olayların ardından geldi. Örneğin Sevilla'da 1580'deki kıtlığın, 1585'te İspanya müslümanlarının tartışmalı şekilde zorla yeniden şehre yerleştirilmelerinin ve 1600'deki veba salgınının ardından sodomi zanlılarını toplama girişimlerinde bulunuldu.

Protestanların eşcinselliğe yaklaşımı da daha sıcak değildi. Jean Calvin'in 1541'de katı bir Protestan teokrasisi kurduğu Cenevre'de sodomi duruşmalarının kayıtları titizlikle tutuluyordu. Bu kayıtlardaki rakamlar 1555'te artarak Avrupa'nın bütünündeki yönelime paralel hale gelmiştir.

Nefret imparatorlukları

Bu, aynı zamanda Avrupalıların yerli halkları fethedip Avrupa dinine ve geleneklerine tabi kılmak niyetiyle Amerika kıtasına yerleşmeye başladıkları dönemdi. Homofobi de bu geleneklerden biriydi.

Hiç zaman kaybetmeden işe koyuldular. Ekim 1513'te İspanyol fatih Vasco Nuñez de Balboa, Quarequa köyündeki birkaç yüz Panama yerlisinin katledilmesini emretti. Bunlardan 40'ının sodomi yaptığından emindi.

Bir belgede Balboa'nın kralın evine gittiğinde nasıl "kadın giysileri giymiş, yumuşak tavırlı, kadın gibi süslenmiş genç erkekler" gördüğü anlatılır. Balboa bunların köpeklerinin önüne atılmasını emreder. Çıplak halde yerde kıvranan, köpeklerin parçaladığı kurbanların tasvir edildiği 1594 tarihli bir gravür vardır.

Benzer şekilde, fatih Hernán Cortéz de Meksika'da karşısına çıkan büyük Aztek uygarlığının sodomiyle dolup taştığına inanıyordu: "Bize bunların hepsinin sodomici olduğu ve bu iğrenç günahı işledikleri söylendi ve bunun doğruluğundan hiç şüphemiz yok."

Ne var ki, eşcinsellik tarihiyle ilgilenen Latin Amerikalı tarihçiler, Zapotek toplumunda eşcinsel ilişkilere hoşgörüyle yaklaşıldığı yönünde kanıtlar olmakla birlikte, Aztek toplumunda bunun geçerli olmadığını ortaya çıkardılar. Meksikalı yazar Max Mejía'ya göre, bu konuda çok sert olan Aztek yasalarında sodominin cezası kamuya açık idamdı. Bu ceza daha çok erkeklere uygulanıyordu, ama kadınlar da bundan muaf değillerdi.[3] Mejía, Kral Nezahualcoyotzin dönemindeki Texcoco şehri için şunları yazıyor: "O kötü şöhretli günah müthiş bir şiddetle cezalandırılıyordu. Kişi bir sopaya bağlanıyor, şehirdeki tüm erkek çocuklar tarafından külle kaplanıyor, her tarafı örtülüyor, cinsel organlarının olduğu bölgeden iç organları çıkarılıyor, sonra külün içine gömülüyordu."

Sodomi için öngörülen ceza çoğu zaman birbirinin kılığına girmiş erkek ve kadınlara uygulanıyordu. İspanyol Rahip Bartolomé de las Casas'ın belirttiğine göre, "kadın gibi giyinen erkekler ve erkek kılığında olduğu anlaşılan kadınlar bu nedenle öldürülüyorlardı."

Ne var ki, istisnalar da vardı. Dinsel ayinlerde yapıldığında bu uygulamaya göz yumuluyordu. Ruhani elit, tanrı tarafından atan-

dıkları ve onunla özel bir ilişki içinde oldukları için cezadan kurtuluyordu.

Bölgedeki başka yerlerde Avrupalılar sodomiyi arıyor ve buluyorlardı. Bir İspanyol fatih "Karib kızılderilileri sodomiye diğer tüm ırklardan daha meraklı," iddiasında bulunmuştu.[1]

Daha kuzeyde, İspanyol, Fransız ve İngiliz kâşifler, yerli halkların kültürlerindeki travestilik geleneğine şahit oluyorlardı (bkz. 3. Bölüm). Bunlardan birçoğu İrokualarda, Siularda ve başka gruplarda gördüklerinden ne kadar iğrendiklerini yazdılar.

Kuzey Amerika'daki Püriten göçmenler yaratmak istedikleri "Yeni Kudüs"ün gerçekte "Yeni Sodom" olması ihtimali karşısında dehşete düştüler. Sadece yerlilerin âdetleri değil, kendi aralarındaki sodomi de onları korkutuyordu. 1629'da beş "sodomici oğlan" cezalandırılmak (muhtemelen asılmak) üzere İngiltere'ye geri gönderildiler. 1636'da Plymouth Kolonisi sodomiyi ölüm cezasını gerektiren bir suç haline getiren bir yasa hazırladı.

Amerikan vaiz Samuel Whiting 1666'daki bir vaazında şunları söyledi: "Erkekler erkeklerle ve kadınlar kadınlarla iğrenç şeyler yaptıklarında... bu onları mahvoluşun eşiğine getirir. Olağandışı şehvetler olağandışı cezaları getirir; yeryüzünde tutuşan olağandışı ateşler, gökyüzünden olağandışı ateşler getirir. Ateş doğal olarak yerden göğe yükselir, ama Sodom'u yakan ateş gökten yere inmişti..."

Kolonilerin çoğunda İngiltere'deki ölüm cezası yürürlükte kalıyordu. New England'a yerleşen Püritenler, 17. yüzyılın ortalarında lezbiyenliğe de ölüm cezası getirdiler, ama bilinen bir infaz yoktur.

Devlete karşı bir tehdit

Dünya'nın öbür ucunda, son dönemine giren Çin İmparatorluğu'nda da, 1644'te Mançuların gelişi ve Çing hanedanının kurulmasıyla eşcinselliğe karşı hoşgörü dönemi sona ermekteydi. Konfüçyüsçülüğün ilkelerini izleyen Mançular "isimlerin şerefinin korunması" denen, herkesin kendi rolünü bilmesini ve buna uygun davranmasını şart koşan bir süreç başlattılar. Tarihçi Vivien W. Ng şu yorumu yapar: "Çing Hükümeti en başından itibaren yasaların devlet otoritesinin güçlü bir simgesi olduğunu anlamıştı. Erkeklerin iyi kocalar, kadınların iyi karılar olmaları konusunda ısrar ettiler. Bu

rollerden sapılmasına göz yumulmayacaktı. Bu açıdan bakıldığında eşcinsellik isimlerin şerefinin korunması ilkesinin ihlali anlamına geliyordu." Ama eşcinsellik devam etti ve sonunda 1740'ta sodomiyi suç haline getiren bir yasa yürürlüğe kondu. Duruşmalar incelendiğinde Çing Hükümeti'nin erkek eşcinsellere karşı kadınlara karşı olduğundan daha az bağışlayıcı olduğu görülür. Bunun nedeni belki de isimlerin erkekler üzerinden aktarılması ve oğul sahibi olmanın ataerkil bir görev olmasıydı.

Bu dönemde sodomiciler Avrupa'da da devlete karşı bir tehlike olarak görülüyorlardı. Alman Protestan ilahiyatçı Johann Michaelis, eşcinselliğin nüfusun azalmasına, evliliğin zayıflamasına ve "ulusun felaketin eşiğine gelmesine..." yol açtığını bildirdi.

Protestan İngiltere'de ve Hollanda'da "reform toplulukları", geylerin buluştuğu, "hanım evladı evleri" denen yerlerde gelişen gey altkültürünü dizginlemek için çaba gösterdiler. Hollanda'da 1730 ve 1731 yıllarında çoğu yirmi yaşından küçük olan 60 erkek öldürüldü. İngiltere'de eşcinsellerin polis ve polis adına casusluk edenler tarafından tuzağa düşürülmeleri yaygınlaştı. Avrupa'nın geri kalanında devrimci fikirlerin güç kazanmasına ve Fransa'da 1791'de eşcinselliğin suç kapsamından çıkarılmasına rağmen, İngiltere'de uygulanan zulüm arttı. Filozof Jeremy Bentham gibi kişilerin mantıklı ve hoşgörülü olma yönündeki çağrılarına rağmen, idamlar 19. yüzyılın ortalarına kadar devam etti. 1806 ve 1836 tarihleri arasında 60 erkek sodomi suçlamasıyla asıldı. Britanya, 1861'de bu suç için idam cezası kaldırıldığında bunu yapan son Avrupa ülkesi oldu.

1861 tarihli yasayla (Macaulay Yasası diye bilinir), eşcinsellik hapis cezasını gerektiren bir suç haline geldi ve bu yasa Hindistan' da ve Britanya'nın diğer sömürgelerinde de uygulanmaya başlandı. Hindistan'da Britanya egemenliğinin başlamasıyla transgendered *hicra*'ların (2000 yıllık bir tarihi olan hadımlar kastı) konumu meşruiyetini kaybetmeye başladı. Britanyalılar *hicra*'ların geleneksel dilenme ve para alma haklarına hukuki destek vermeyi reddettiler; böylece "sefilleri bu iğrenç davranışları"ndan vazgeçirebileceklerini umuyorlardı. Bazı eyaletlerde hadımı suç haline getirdiler; bununla özellikle *hicra*'ları hedef alıyorlardı.[4]

Britanyalıların homofobik tutumlarının etkileri sömürgelerde kalıcı oldu. Bağımsızlık mücadeleleri sırasında ve sonrasında bile

sona ermedi. 1920'lerden 1940'lara kadar transgenderizm ve eşcinsel arzulara yapılan her türlü olumlu göndermeyi Hindistan ve özellikle de Hindu kültüründen silmeyi hedefleyen (maalesef Mahatma Gandhi önderliğinde) bir kampanya yürütüldü. Bu dönemde Gandhi, sadık taraftarlarından oluşan ekipleri 11. yüzyıldan kalma Hindu tapınaklarının duvarlarına kazınmış erotik, özellikle de homoerotik ve lezbiyen temsilleri yok etmekle görevlendirdi.[5]

Yazar ve filozof Rabindranath Tagor bu şiddet eylemlerini durdurmayı başardı. Ne var ki, Cavaharlal Nehru'nun 1946-1964 yılları arasındaki başbakanlık döneminde toplumsal ve biyolojik çeşitlilik tarihini yok etme kampanyasına devam edildi. O da Gandhi gibi İngiltere'de öğrenim görmüştü ve aynı onun gibi Hindistan'a eşcinselliği İngilizlerin getirdiği mesajını vermeye çalıştı. Arkadaşı Alain Daniélou homoerotizmin ve transgender kişilerin tasvir edildiği geleneksel Hindu heykellerinin fotoğraflarını yayımlayınca çok sinirlendi.

Britanyalıların eşcinsellik karşıtı tutumlarını ve yasalarını Avustralya ve Aotearoa/Yeni Zelanda da devraldı. Avustralya'da bu yasalar, eşcinselliği suç kapsamından çıkarma sürecinin başladığı 1972'ye kadar yürürlükte kaldı (bu süreç de Tasmanya'nın son eyalet olarak yasalarını değiştirmesine kadar yirmi beş yıl devam etti). Aotearoa/Yeni Zelanda'daysa eşcinsellik 1986'da yasallaştı. Ama dünyada en uzun hapis cezaları uygulayan ülkelerden bazıları, eski Britanya yasalarının hâlâ yürürlükte olduğu Afrika ve Asya'daki eski Britanya sömürgeleridir (bkz. Ek).

Faşistlerin "cinsel açıdan yozlaşmışlar"a karşı savaşı

Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde toplumsal tutumlarda bir devrim yaşandı. Bu, özellikle toplumsal cinsiyet ve cinsellik alanlarında geçerliydi. Avrupa'nın birçok yerinde kadınlar seçme hakkına kavuştu. Freud'un psikanalitik kuramı insanları cinsiyet ve cinsellik konusunda farklı düşünmeye sevk ediyordu.

Seksoloji, özellikle Almanya'da, akademik bir araştırma alanı haline geldi. 1920'lerde Berlin şehri, özellikle de Dünya Cinsel Reform Birliği'nin öncüsü Marcus Hirschfeld'in Seksoloji Enstitüsü, bu araştırmaların merkezi konumundaydı. Şehirde giderek gelişen bir gey kültürü de vardı.

1933'te Hitler'in iktidara gelişiyle bütün bunlar birdenbire sona erdi. Nasyonal Sosyalist Parti (Nazi) daha 1928'de konumunu açıkça ortaya koymuştu: "Erkekler ya da kadınlar arası aşkı onaylayanlar düşmanımızdır."[2]

Hitler'in iktidardaki ilk yılında eşcinseller, travestiler, pezevenkler ve diğer "cinsel açıdan yozlaşmışlar" toplama kamplarına gönderilmeye başlandı. Rakam tahminlerinde büyük farklılıklar var; bazı araştırmacılara göre 10 bin, bazılarına göre 50 bin, bazılarına göreyse 100 bine yakın kişi eşcinsellikten hüküm giydi ve bunlardan çoğu kamplara gönderildi.[2,6]

Eşcinseller çoğu zaman hapishane hiyerarşisinin en alt basamaklarında bulunuyorlardı. Aşağılanıyor, özel işkencelere tabi tutuluyor ve tehlikeli işler için seçiliyorlardı. Çoğu bir süre sonra ölüyordu. Genel politik tutum onları ölünceye kadar çalıştırmaktı, ama tıbbi deneylere de tabi tutuluyorlardı. 1944'te Buchenwald Kampı'nda, eşcinselliği ortadan kaldırmaya yönelik bir deneyler dizisine başlandı.

Araştırmacı Erwin J. Haeberle'ye göre Nazilerin damgalama, hapse atma ve tıbbi tedavi politikaları birçok toplumdaki genel uygulamaların devamı ve yoğunlaştırılmasından başka bir şey değildi.

Savaştan sonra olanlar çok bilgilendiriciydi. Nazilerin eşcinsellik karşıtı politikaları araştırmacılarca görmezden gelindi veya önemsenmedi. Bu konuda birkaç onyıl boyunca çok az şey yayımlandı. Almanlar da Müttefikler de bu konuyu nahoş buluyorlardı. Sonuçta erkek eşcinselliği Britanya'da, ABD'de, Doğu ve Batı Almanya'da ve Sovyetler Birliği'nde hâlâ bir suç durumundaydı. Dolayısıyla toplama kamplarında tutulan eşcinsellerin haksız biçimde hapsedilmiş oldukları düşünülmedi ve çektikleri acılar herhangi bir şekilde tazmin edilmedi.[2,6] Tazminat bir yana, tekrar hapse atılmaları da mümkündü. İki Almanya ancak 1960'ların sonlarında sodomi karşıtı yasaları değiştirdi. 1970'lerde ortaya çıkan eşcinsel hakları hareketi de Nazilerin eşcinsellere uyguladıkları zulmü "keşfetti".

Kanlı 1936-1939 İç Savaşı'ndan sonra General Franco'nun faşist İspanyası'nda geleneksel İspanyol değerlerine geri dönüldü. Aile, Katoliklik ve yurtseverlik –ve eşcinsellere karşı geleneksel bir düşmanlık– diktatörlüğü ayakta tutan değerlerdi. Falanjist homofobik şiddetin en ünlü kurbanı, şair Federíco García Lorca'ydı.

Eşcinseller çeşitli yasalar uyarınca ("aleni rezillik", "serserilik ve adice davranış") yargılanıyor ve hapse atılıyorlardı. Bir rehabilitasyon merkezi eşcinsellere tiksindirme terapileri (elektroşok, kusturucu ilaçlar) uyguluyordu, ama rejim gey ve lezbiyenlere açıkça zulmetmek yerine bir sessizlik ve inkâr atmosferi yaratmayı tercih etti. Gey ve lezbiyen hareketleri ancak Franco'nun ölümünden sonra ortaya çıkabildiler.[7]

"Emperyalizmin kalıntıları"

Rusya'da 1905 ve 1917 Şubat devrimleri arasında, gey kültürünün, edebiyatının ve politikasının yeşerdiği kısa bir dönem yaşandı. Ama 1920'lere gelindiğinde bu hareket çoktan zayıflamıştı. Ne Lenin ne de Troçki eşcinsel hakları fikrine hiçbir zaman destek vermediler. Yeni Sovyet rejimi eşcinselliği tedavi edilmesi gereken bir hastalık olarak görüyordu.

1923'te Kamu Sağlığı Halk Komiserliği, "bilim artık hiçbir şüpheye yer bırakmayacak bir kesinlikle [eşcinselliğin] kötü niyetli bir edim ya da suç değil, bir hastalık olduğunu tespit etmiştir," şeklinde bir açıklama yaptı. Bir eşcinsellik "uzmanı" olan Mark Sereiski heteroseksüel bir erkeğin testislerini bir eşcinsele nakledererek eşcinselliği tedavi etme çabalarını anlatır.[2]

Sovyet edebiyatında eşcinsellikten giderek daha az bahsedilir oldu ve 1930'dan sonra neredeyse hiç bahsedilmedi. Tanınmış lezbiyen ve gey yazar ve şairlerin eserleri sistemli bir biçimde yok sayıldı ya da eşcinsel içerikleri örtbas edilecek şekilde yorumlandı. Partinin içindeki geylerden psikiyatri kliniklerine yatmaları istendi. Büyük sosyalist yönetmen Sergey Ayzenştayn bile Sovyet Hükümetinin şantajıyla karşılaştı ve göstermelik bir evlilik yapmaya zorlandı.

Eşcinselliğe karşı büyüyen düşmanlık 1933'te çıkarılan, 1934'te tüm Sovyet cumhuriyetlerinde yürürlüğe giren bir yasayla doruk noktasına ulaştı. Bu yasayla erkekler arasında cinsel ilişki yasaklandı ve beş yıl ağır çalışma cezası getirildi. Yazar Maksim Gorki, *Pravda* ve *İzvestia*'da yazdığı yazılarda bunu "proleter insanseverliğin bir zaferi" olarak nitelendirdi ve eşcinselliğin yasallaşmasının faşizmin başlıca nedeni olduğunu öne sürdü. Eşcinsellere zulmetmek komünist öğretinin bir parçası haline geldi. Sovyet hukuku eş-

cinselliği kamu ahlakına karşı bir suç haline getirmekle yetinmedi; eşkiyalık, karşı-devrimci faaliyetler, sabotaj ve casusluk gibi devlete karşı işlenen suçlardan biri olarak görmeye başladı. 1936'da Adalet Komiseri Nikolay Rylenko yirmi yıllık sosyalizm deneyiminden sonra herhangi birinin eşcinsel olması için bir neden bulunmadığını ve bu konuda ısrar edenlerin "sömürücü sınıflar"ın kalıntısı olduklarını bildirdi.

Maocu Çin, uygulamaları açısından daha da katıydı. 1949 Devrimi'nden sonra Çinli geyler toplanıp vuruldular. Kadınlara özgü rahibe topluluklarında yaşayan lezbiyenler ülkeden kaçmak zorunda kaldılar. Eşcinselliğin "varolmadığı" resmi olarak ilan edildi. Devrimi izleyen onyıllarda eşcinsel edimlerde bulunanlar "serserilik" yasaları çerçevesinde yargılandılar. Resmi olarak varolmadığı iddia edilen bir şeye özgü bir yasa da olamazdı herhalde. 20. yüzyılın büyük bir bölümü boyunca uluslararası antikapitalist sola hâkim olan Stalinci ve Maocu yaklaşımlar eşcinsellik karşıtı önyargıları besledi. Küba Devrimi'nin ilk yıllarında Sovyetlerle bağlantılı Sosyalist Küba Devrimi Birleşik Partisi önyargıları aktif biçimde teşvik etti. Castro eşcinselliği yozlaşmış Batista döneminin bir kalıntısı olarak kınıyordu; devrimci püritenlik bunu yok etmeliydi. Birinci Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi'nde "eşcinsel sapkınlıkların sosyal patolojik karakteri" ele alındı ve "eşcinsel sapkınlıkların tüm dışavurumlarının kesin bir biçimde reddedilmesi ve yayılmalarının önlenmesi"ne karar verildi.

Geyler 1960'lar boyunca rehabilitasyon kamplarında tutuldular ve 1983'te "toplumda istenmeyen unsurlar"ın Küba'dan ABD'ye gönderildiği Mariel sürgünüyle ülkeden uzaklaştırıldılar. Eşcinsellik en olumlu bakışla emperyalizmin bir kalıntısı, en olumsuz bakışla büyük bir toplumsal dejenerasyon olarak görülüyordu.[8]

"Komünistler kadar tehlikeliler"

20. yüzyılın ortalarında ABD yönetimi, eşcinselliği kontrolden çıkmaya başlayan bir hastalık olarak görmekteydi. İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD ordusundaki geyler terhis edilip eşcinselleri saptamak için yeni teknikler geliştirmekte kullanılmak üzere askeri psikiyatri koğuşlarına yatırılıyordu. Bir hastanede 1400 hasta üzerinde yapılan bir araştırmada, eşcinsellerin ağızlarına sokulan

bir aletle boğazlarına bastırıldığında refleks olarak öğürmedikleri görüldü. Bu "öğürme refleksi"nin "sadece askerlikte değil, cinsel sapkınlık gösterenlerin elenmeleri gereken tüm görevlerde adayları elemek için kullanılabilecek kesin bir teknik" olduğu sonucuna varıldı. Ordudaki eşcinsellerin saptanması, savaştan sonraki kitlesel tarama için bir ilk örnek oluşturdu.[2]

Geylere bazen zorla uygulanan eşcinsellik tedavileri arasında hipnoterapi, elektrokonvülzif ve kusturucu tiksindirme terapileri ve cerrahi gibi çok çeşitli yöntemler bulunuyordu. ABD'de histerektomi, hormon enjeksiyonu ve klitoridektominin lezbiyenler üzerinde uygulanmasına da 1950'lere kadar devam edildi.[9]

Psikiyatri zamanla en çok tercih edilen silah haline geldi. *Newsweek*, 1949'da "yozlaşmış insanlara psikiyatri yoluyla yaptıklarının ne kadar yanlış olduğunun anlatılabileceği"ni öne sürdü. ABD hükümeti, komünist ajanları ve sempatizanları ortaya çıkarmak amacıyla, 1950-1955 yılları arasında kendi çalışanlarını, silahlı kuvvet mensuplarını ve bazı başka kişileri taradı. Araştırmanın bir yönü de siyasi fikirleri cinsel faaliyetler ile ilişkilendirmeye çalışmaktı ve komünist olmasından şüphelenilen birçok kişi eşcinsel olmakla da suçlandılar. Siyasi bir tehdit aracı olarak eşcinselliğin kullanılması yerleşik bir uygulama haline geldi. *The New York Times*'ın 1950'deki bir sayısında şöyle bir haber vardı: "Son yıllarda cinsel sapıklar devletimizin içine sızdılar... Bu kişiler belki komünistler kadar tehlikeliler."

ABD Senato Komitesi'nin 1950'de hazırladığı bir raporda şöyle deniyordu: "Cinsel sapıkların çoğunda görülen duygusal istikrarsızlık ve ahlaki zayıflık, onları casusların yağcılıklarına hassas kişiler ve şantajcılar için kolay avlar haline getirmektedir."

McCarthy dönemindeki "cadı avı" sırasında eşcinsellerin üstüne daha da çok gidildi. Ocak 1955'e kadar yaklaşık 8000 kişi güvenlik riski oluşturdukları gerekçesiyle devlet görevinden alındı, yaklaşık 600 kişinin "cinsel sapık" olduğuna karar verildi.[1] 1950'ler boyunca süren, komünistlerin ve diğer "bozguncu"ların kökünü kazımaya yönelik bu baskılar, paradoksal olarak ABD'de modern eşcinsel hakları hareketinin doğmasına yardımcı oldu.

"Onları bitireceğiz"

Askeri diktatörlüklerin Latin Amerika'ya musallat olduğu 1970'ler ve 1980'ler boyunca homofobi artış gösterdi. Şili'de, lezbiyen ya da gey gruplar kurmak "aileye karşı bir saldırı" olduğu gerekçesiyle kanunda terörist bir eylem olarak tanımlandı. Brezilya'da, ordu geyleri doğrudan doğruya hedef almadı, ama edebiyat ve sanat üzerine kurulan genel baskı geyleri sokağa çıkmaktan alıkoydu (karnaval zamanı dışında!) ve bir hareketin oluşmasını engelledi.

Arjantin'de geyler açıkça hedef alındı. Mart 1976 askeri darbesinden sonra bazı gey aktivistler işkenceden geçirildi ve katledildi. Bazıları yurtdışına kaçtı. Kalanlar ise kamusal faaliyetlerine son verdiler ve hareket dağıldı. Baskıcı diktatörlüğün iktidarda olduğu dönemin büyük bölümü hareketsiz geçti. Ama 1982'de birkaç grup yeniden örgütlenmeye başladı. Artık son demlerinde olan diktatörlük buna yeni bir dizi cinayetle karşılık verdi. Bu dönemde hepsi erkek en az 18 kişi öldürüldü. Haziran 1982'de kendisine *Comando Cóndor* adını veren paramiliter bir grup "eşcinselleri bitirmeye" kararlı olduğunu açıkladı. Sonraki yıllarda kayıpları araştırmak için kurulan *Comisión Nacional Sobre la Desaparición de Personas* (CONADEP) adlı komisyonun bir üyesi en az 400 lezbiyen ve geyin "kaybolduğunu" tahmin ettiğini belirtti, ama komisyonun *Nunca Más* başlıklı resmi raporunda bundan söz edilmiyordu.[7]

Fundamentalist öfke

Son yıllarda devlet destekli homofobinin en vahşi örnekleri, dini fundamentalizmi benimseyen ülkelerde yaşandı.

Ayetullah Humeyni'nin 1979'da İran'da başa geçmesinin hemen ardından Tahran'da yüzlerce eşcinsel idam edildi. Müslüman eşcinsel hakları örgütü El Fatiha'ya göre, devrimden bu yana ülkede yaklaşık 4000 lezbiyen ve gey öldürüldü.[10]

2000 yılında Uluslararası Af Örgütü, Suudi Arabistan'da altı erkeğin eşcinsel eylemlerde bulunmak suçuyla idam edildiğini ve Afganistan'da 1998 ve 1999'daki iki ayrı davada en az altı erkeğin bir Taliban mahkemesince "sodomi"den suçlu bulunup halkın gözleri önünde dövülerek öldürüldüğünü bildirdi.[13] Kuran'da bu konuya doğrudan değinilmemekle beraber, İslam hukukunda eşcinsellik

yasak ve genellikle taşa tutmayla cezalandırılıyor. Eşcinselliğin varolduğunu söylemek bile bir suç oluşturabiliyor. Kuveyt'te bir kadın profesör bir makalesinde bulunduğu üniversitede lezbiyenliğe rastlandığını söylediği için görevinden alındı.

İslami fundamentalist homofobiye Batı'da da rastlanabiliyor. 2000 yılında, Londra'nın merkezinde bulunan saygın Regents Park Camii'nin başimamı Şeyh Şarkhavi, on yaşından büyük geylerin öldürülmelerini ve lezbiyenlerin hapse atılmalarını savunduğunu açıkça söyledi.[11]

Batı'nın kendi yetiştirdiği en yaygın homofobi türü ise Hıristiyanlığın fundamentalist biçimi. Radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarını kullanan hıristiyan fundamentalist vaizler, homofobilerini bütün şiddetiyle bu ortamlara taşıyorlar. Vaiz Rahip Fred Phelps, 1995'te Oklahoma City'de federal hükümet binasını bombalayan kişilerden birine ölüm cezası verilmesinden esinlenerek "eşcinsellere de ölüm cezası verilmesi gerektiği"ni söyledi.

Kansas'ta faaliyet gösteren dinci örgüt Topeka'nın mensupları, AIDS'ten ölen insanların cenazelerinde eşcinsellik karşıtı gösteriler düzenleyip "Geyler Ölmeyi Hak Ediyorlar," yazan pankartlar taşıyorlar. Kendisine STRAIGHT (Society to Remove All Immoral Gross Homosexual Trash – Bütün Ahlaksız ve İğrenç Eşcinsel Pislikleri Yok Etme Topluluğu) adını veren başka bir dinci grubun üyeleri kendilerini "ibnesiz bir Amerika" davasına adamışlar.

Kansaslı bir rahip, 1998'de Wyoming'de iki gencin Matthew Shepard adlı genç bir gey öğrenciyi öldürmelerini Tanrı'ya şükre-

Bunu kafanıza sokun

25 Kasım 2000 tarihinde, Chicago'da, o sırada görev başında olmayan 8-10 kişilik bir polis grubunun, başka bir erkeğe sarıldığını gördükleri için, 39 yaşında heteroseksüel bir erkek olan Jeffrey Lyons'a saldırdıkları bildirildi. Saldırıda Lyons'ın burnu kırıldı, elmacık kemiği çatladı, sinirleri hasar gördü. Polislerden biri Lyons'a, "bunu kafanıza sokun, siz ibneler asla kazanamayacaksınız," diyerek sataştı. Olaya karışan polisler en başta açığa alındılar, ama sonradan görevlerine döndüler.

Crimes of Hate, Conspiracy of Silence, Amnesty International, 2001.

Öldürülen meclis üyesi

14 Mart 1993'te, Brezilya'nın Alagoas eyaletinde, yerel meclis üyesi Renildo José dos Santos, rakip bir siyasetçi biseksüelliğini açıkça kınadıktan kısa bir süre sonra evinden kaçırıldı. İki gün sonra ıssız bir yerde kafası kopmuş halde bulundu. Vücudunda işkence izleri vardı.

derek kutlamak için web sitesini kullandı. 1998 yılında ABD'de genel suç oranı bir önceki yıla göre yüzde 4 düştüğü halde eşcinsellere karşı şiddet eylemleri yüzde 7 arttı. AIDS'lilere yönelik şiddette de yüzde 32 artış gözlendi. Suçluların büyük kısmı beyaz erkekler. Ayrıca son yıllarda, belki de bu tür propagandaların verdiği cesaretle, bir dizi homofobik cinayet ve lezbiyen veya geylerin buluşma mekânlarına yönelik bombalama eylemlerinde de bulunuldu.[1] Uluslararası Af Örgütü, ABD hapishanelerinde lezbiyen ve geylere yönelik çok sayıda fiziksel ve cinsel saldırı yaşandığını, bunların çoğu zaman gardiyanların kışkırtması ya da yardakçılığıyla gerçekleştiğini bildiriyor.[13]

Ama bütün homofobiklerin kana susamış kişiler olduğunu söyleyemeyiz; daha incelikli yaklaşımlar da var. Eski Eşcinseller Hareketi gibi örgütler, terapi, dua ya da her ikisini birden kullanarak eşcinselleri heteroseksüelliğe döndürmeyi amaçlıyor. Bu örgütlerin çok büyük malvarlıkları, dönmek isteyeceklerin başvurabilecekleri merkezleri ve göreve hazır çok sayıda eğitimli psikoterapistleri var. Heteroseksüel evliliğin eşcinselleri kurtaracağına inanıyorlar.

Uzun vadeli başarı oranları düşük, ama bu onları caydırmıyor. Eski Eşcinseller Hareketi'nin uluslararası bir ağı ve Hong Kong, Peru, Brezilya gibi çok çeşitli ülkelerde temsilci rahipleri var. Brezilya'da durum bazı açılardan ABD'dekine benziyor: Giderek gelişen bir eşcinsel kültürü ve bazı eyaletlerde ayrımcılık karşıtı ilerici yasalar var, ama sokakta eşcinsellere yönelik şiddet çok yaygın. Brezilya, dünyada cinsel azınlık mensubu cinayetlerinin en yüksek olduğu ülke; örneğin 1999'da 170 kişi öldürüldü. Katillerin çok azı yargılanıyor. Şiddet eylemlerinin bir kısmını polisin, bir kısmını neofaşist çetelerin işlediği söyleniyor.[11]

Uganda'da işkence

"'Sana bir şey göstermek istiyoruz,' dediler. Elbiselerimi çıkarıp bana tecavüz ettiler. İkisi tarafından tecavüze uğradığımı hatırlıyorum, sonra bayılmışım."

Christine eşcinsel olduğu için tutuklandı (Uganda'da müebbet hapsi gerektiren bir "suç") ve gizli bir tutukevinde işkence gördü. Polis onu soydu, dövdü ve tecavüzle tehdit etti. Sonra onu üç erkek tutukluyla yalnız bıraktılar. Tutuklular ona tecavüz etti. 1999 da dört eşcinsel arkadaşıyla birlikte bir insan hakları grubu kurmuşlar, Devlet Başkanı Museveni'nin tüm eşcinsellerin tutuklanmasını emretmesi üzerine tutuklanmışlardı. Hem fiziksel hem de cinsel işkenceye maruz bırakıldılar. İki hafta sonra serbest bırakıldılar ve yurtdışına kaçtılar.

Crimes of Hate, Conspiracy of Silence, Amnesty International, 2001.

Afrika'da panik

Homofobi tarihi boyunca eşcinsellik hep "bir başkasının" hastalığı, günahı, suçu, âdeti ya da sorunu olarak tanımlanmıştır. Dışarıdan bir yerlerden gelerek ulusun saflığını kirleten yabancı bir unsurdur. Günümüzde bu düşünce biçiminin en yaygın olduğu yer Afrika. Güney Afrika örneğinden ilham alan, açıkça Afrikalı kimliği taşıyan eşcinsel örgütlerin ortaya çıkması, bir sürü homofobik ifadeye yol açtı.

Uganda Devlet Başkanı Yoweri Museveni, 1990 yılında "doğal olmayan şehvet"in cezasını on dört yıldan ömür boyu hapse çıkarmak için anayasayı ve ceza kanununu değiştirdi. 1994'te hükümetinin doğal olmayan bir uygulama olan eşcinselliği ülkeye getiren herkese "ateş açacağını" ilan etti. 1999'da tüm eşcinsellerin tutuklanması ve mahkûm edilmesi gerektiğini yineledi. Kenya Devlet Başkanı Daniel Arap Moi "eşcinsellik Afrika normlarına ve geleneklerine aykırı," derken, Zambiya Başbakanı Frederick Chiluba'ya göre eşcinsellik "ahlaksızlığın en aşağı seviyesi". Namibya Devlet Başkanı Sam Nujoma, Aralık 1996'da ülkesinde Gökkuşağı Koalisyonu adında eşcinsel bir topluluğun kurulmasıyla ilgili olarak, bir kadın konferansında "eşcinsellik kınanmalı ve toplumumuz tarafından reddedilmelidir," dedi. 2001 yılında daha da ileri giderek polise gey ve lezbiyenleri tutuklamaları, hapse atmaları ve

sınır dışı etmeleri emrini verdi. İçişleri Bakanı Jerry Ekando ise eşcinsellerin "ortadan kaldırılmaları"nı istedi.[10]

Bu demeçler ve peşlerinden gelen şiddet eylemleri, homofobinin hâlâ her zamanki kadar canlı ve yaygın olduğunu ve cinsel azınlıklar için tehdit teşkil ettiğini gösteriyor.

Uluslararası Af Örgütü'ne göre, "dünyanın her yerinde lezbiyenler, geyler, biseksüeller ve transgender'lar yatak odalarını denetleyen ve bir öpücüğü bile suç sayan yasalar uyarınca hapse atılıyorlar; "sapkınlık"larını itiraf etmeleri için işkenceye tabi tutuluyorlar ve bir "tedavi" yöntemi olarak tecavüze uğruyorlar; onları çöp olarak gören toplumlardaki ölüm çeteleri tarafından öldürülüyorlar."[13]

Homofobinin nedeni nedir?

Homofobinin tarihi, heteroseksüel norma uymayan kişilere yakıştırılan olağanüstü çeşitlilikte kötülüklerle doludur. Günahkârdırlar, hastalık bulaştırırlar, suçludurlar, doğal değildirler, hastadırlar, yozlaşmışlardır, yurtsever değildirler. Salgın hastalık ve zehir saçarlar, aileyi, devleti, doğal düzeni ve insanlığın geleceğini tehdit ederler. AIDS salgınının yol açtığı eşcinsel karşıtı tepki, aslında eski bir geleneğin devamından başka bir şey değildi.

İnsanlar arasında her tür önyargıdan bol miktarda bulunur. Ama bunlardan çok azı bu derece kapsamlıdır. Elisabeth Young-Bruehl, *The Anatomy of Prejudices* adlı kitabında, cinsiyetçilik, ırkçılık, anti-semitizm ve homofobiyi "başlıca önyargılar" olarak adlandırır. Ona göre bunlar takıntılı, histerik ve narsisistik kategorilerinin çeşitli kombinasyonlarından oluşur.[12]

Young-Bruehl'in tanımına göre, takıntılı önyargı, nesnelerini her yeri sarmış, kişiyi mahvetmek isteyen, bu nedenle de yok edilmesi gereken komplocular ya da düşmanlar olarak görür. Histerik önyargı, nefret edilen kişileri "öteki, aşağı ve cinsel açıdan tehdit edici" kişiler olarak yorumlar. Histerik önyargının en iyi örneği ırkçılıktır. Narsisistik önyargıdan mustarip kişiler "kendilerine benzemeyen insanların varlığına tahammül edemezler." Young-Bruehl'e göre sadece homofobi bu kategorilerin hepsine girer; bu da neden bu kadar kalıcı ve yaygın olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir.

Günümüzde cinsel azınlıklara karşı dünya genelinde düzenli olarak uygulanan zulüm biçimleri

- haksız tutuklama
- haksız ve asılsız suçlamalar; özellikle reşit olmayan çocuklarla seks yapma suçlaması
- dayak, işkence ve tecavüz
- işyerinde zulüm, işten atma
- okulda ve başka yerlerde zorbalık
- mahremiyetin ihlali
- hapis, para cezaları, kırbaçlama
- idam

Daha birçok psikolojik kuram bulunur. Halk arasında yaygın inanışa göre en homofobik kişiler, kendi gizil eşcinselliklerini bastıranlardır. Şüphesiz bunu destekleyecek anekdotlar vardır. En güçlü homofobiye, homoerotizmin çok belirgin, ama eşcinselliğin kesinlikle yasak olduğu, üyeleri birbirleriyle çok içli dışlı olan maço erkek gruplarında rastlanır. Bu kişiler, aralarındaki bağın barındırabileceği herhangi bir cinsel unsuru inkâr etmeye ihtiyaç duyarlar ve kendilerine tamamen yabancı olarak tanımladıkları "ibnelere" şiddet uygulayarak dayanışmalarını güçlendirebilirler. Ergen çetelerindeki, polis ve askerler arasındaki durum budur.

Homofobi, tarih boyunca kadınlardan çok erkeklere yönelmiştir. Bu durum, her zaman lezbiyenlerin daha çok kabul gördüğü anlamına gelmiyor; muhtemelen daha çok kadınların tarihteki genel görünmezliğiyle, toplumdaki statü eksiklikleriyle ve "penis yoksa seks de yok," şeklinde ifade edilebilecek fallus-merkezli seks anlayışıyla ilgilidir. Kadınlar lezbiyen faaliyetlerden dolayı ceza gördüklerinde, çoğu zaman asıl suçlandıkları şey erkek rolünü ve ayrıcalıklarını üstlenmek üzere "dolandırıcılık" yapmaları olmuştur. Buna uygun olarak lezbiyenlerin, tutuklandıklarında, cezaevinde ya da başka yerlerde saldırıya uğradıklarında, "onlara hadlerini bildirmeye" ya da cinselliklerini "değiştirmeye" kararlı erkeklerin tecavüzüne özellikle açık oldukları görülüyor.[13]

Homofobi için gösterilen en temel "neden" eşcinselliğin "doğaya aykırı" olmasıdır. Ama gerçekten öyleyse, niye sadece günümüzde değil tarih boyunca bu kadar çok sayıda insan doğal olarak

bu eğilimi gösterdi? Bu tabii ki bir azınlığın yönelimi, ama örneğin cinsel perhiz de öyle.

Eşcinsellere zulmetmek için gösterilen nedenler bazen basitlikleriyle insana söyleyecek söz bırakmıyor. San Francisco'da gençlerden oluşan ve eşcinselleri döven bir çetenin üyeleri, birilerine saldırmanın ve bunu hep birlikte yapmanın verdiği heyecanı sevdiklerini söylediler. Eşcinselleri dövdüklerinde ceza almadan paçayı kurtarabileceklerini, ama örneğin kadınlara ya da siyahlara saldırdıklarında başlarının derde girebileceğini düşünüyorlardı. "İbneleri" dövmek toplumsal bir tepkiye yol açmıyordu, hatta belki onay bile söz konusuydu. Kendisiyle görüşülenlerden biri, eşcinsellere özel bir düşmanlıklarının olmadığını, sadece kolay hedefler oldukları için onları seçtiklerini söyledi.[14]

Kişisel düzeyde bütün bu nedenler son derece inandırıcı, ama cinsel azınlıklara karşı önyargıların çok çeşitli toplumlarda ve kültürlerde bu şekilde bir kitlesel seferberliğe girişilmesini açıklamaya yetmiyor. Bu, temel olarak siyasi bir mesele. Bir sonraki bölümde bunu ele alacağız.

5 Cinselliği Kontrol Siyaseti

Siyasi dinazorlar... sol ve sağ... aile değerleri... en iyi orgazmlar... gey yaşam biçimleri... fundamentalist otoritarizm... toplumsal cinsiyet gündemleri... siyasi çoğulculuk... yeni partiler, yeni çeşitlilikler.

BRİTANYALI muhafazakâr Barones Young ve Zimbabve'nin Marksist eğitim almış kurtuluşçu lideri Robert Mugabe'nin belki de tek ortak noktaları eşcinselliğin küçümsenmesi, reddedilmesi ve "yayılmasının" önlenmesi gereken bir şey olduğunu düşünmeleri. Toplumsal tarihçi Jeffrey Weeks'in ifadesiyle, eşcinselliğin "ait olduğu belli bir siyaset yok. Toplumsal ya da siyasi olarak solda ya da sağda konumlandırılamaz."

Çoğu eşcinsel eşitlik savunucusu –Ulrichs ve Carpenter gibi öncüler de dahil olmak üzere– sosyalist kökenden geliyorlar. Ama geleneksel solun cinsellik alanındaki performansı çoğu zaman yürekler acısıydı. Hem sol hem de sağ eşcinsel ilişkilere karşı yasalar çıkardı. İkisi de cinsel azınlıklara yurttaşlık hakları vermeyi reddetti. İkisi de cinselliği denetim altında tutmak ve eşcinsellere zulmetmek gerektiğine inandı. Hitler de bunu yaptı, Stalin de. Castro da bunu yaptı, Thatcher da.

Niye rejimler, siyasi çizgilerinden bağımsız olarak, yetişkin yurttaşlarının cinsel yaşamlarına müdahale etme ihtiyacı duyuyor? Psikososyal açıklama, toplumun bütünlüğünün bir dereceye kadar, Freud'un diliyle "cinsel bastırma" ya da Ahlakçı Sağ'ın diliyle "kısıtlama" gerektirdiğidir. Bu görüşe göre, toplum düzeninin ayakta kalabilmesi için antisosyal sayılan bazı cinsel davranış biçimlerinin reddedilmesi gerekir. Bu, kendi tanımladıkları şekliyle "aile"ye karşı bir tehdit olduğu gerekçesiyle eşcinselliğin yasaklanmasını savunanların savıdır.

Cinsel rüşt yaşının eşcinseller için de aynı olmasına karşı bir kampanya yürüten ve 28. Madde'nin korunması konusunda Lordlar Kamarası'nı harekete geçirmeyi başaran Britanya soylusu Barones Young da işte buna inanıyor. 28. Madde okullarda ve devletin finanse ettiği diğer yerel mekânlarda eşcinsellik hakkında olumlu bir şey söylenmesini yasaklıyor ("teşvik" olarak görüldüğü için).

Aileler

"Aile" ideolojisi –özellikle ABD ve Britanya'daki– eşcinsellik karşıtı kuruluşlar için etrafında harekete geçtikleri bir bayrak olmuştur. Bu kuruluşların çoğu Focus on the Family (Aileye Odaklanmak) ve Family Research Institute (Aile Araştırmaları Enstitüsü) gibi isimler seçiyorlar. Family Research Institute'un kurucusu Paul Cameron eşcinselliğe olan saldırılarını şöyle meşrulaştırıyor: "Tek istediğiniz en tatmin edici orgazma ulaşmaksa" eşcinsellik "direnemeyeceğiniz kadar güçlü" hale gelebilir. Evlilik içi seks ise "giderek sıkıcılaşma eğilimindedir."[2]

Cameron ve benzerleri, heteroseksüelliğin ve ailenin geleceğinin tehlikede olduğuna inanıyorlar. Üremeye yönelik seks bir anda çok önemli hale geldi; üremeye yönelik olmayan seksin doğum kontrolü ve çevre açısından avantajları artık bir kenara itiliyor. Bütün toplumsal sorunlardan heteroseksüel çekirdek ailenin parçalanması sorumlu tutuluyor; eşcinseller de bu kurumu terk ettikleri varsayıldığı için toplumsal sorumsuzluğun somutlaşmış hali olarak görülmeye başlandılar.

Bu, şu ya da bu şekilde kendilerine ait aileleri olan cinsel azınlık mensuplarına garip gelebilir. Bu aileler geleneksel modele uygun olmayabilir; ama aynı şey giderek artan sayıda heteroseksüel aile için de geçerli. Her türde ve büyüklükte aileye rastlanabiliyor ve annesi ya da babası ağırlıklı olarak eşcinsel olan çocukların sayısı artıyor. Eşcinselliğin, bazı yetişkinleri çocuk doğurma sürecinin güçlüklerinden kurtararak ve böylece çocuklarla ilgilenebilecek yetişkin sayısını artırarak, aslında aileyi güçlendirdiği de savunulabilir.

Farklı aileler

"Benim iki annem var, öbür çocukların yok. Kendimi farklı hissediyorum. Çoğu arkadaşıma iki annem olduğunu söylemiyorum, ama bilenler bunun hoş bir şey olduğunu söylüyorlar. Okuldaki arkadaşlarıma iki annem olduğunu söylemiyorum, çünkü beni kıskanacaklarını düşünüyorum. İki anne, bir anneden daha iyi."

Kendisiyle görüşme yapılan 6 yaşında bir çocuk. *Valued Families*, Lynne Harne ve Rights of Women, The Women's Press, 1997.

Ama belki de burada asıl önemli olan "aile" değil, iktidar ve ona kimin sahip olacağı konusu. Feministler, aile ideolojisinin katı toplumsal cinsiyet ayrımlarıyla ataerkilliğin temel taşlarından birini oluşturduğunu gösterdiler; sosyalist feministler kapitalizmin de temel taşlarından biri olduğunu eklediler.

"Aile"nin siyasi olarak neye hizmet ettiği açıkça ortada. 1950' lerde, İkinci Dünya Savaşı sonrasının Kuzey Amerikası ve Avrupası'nda, ataerkilliğin kendini daha çok hissettirmesi, çalışan ve ekonomik açıdan bağımsız olan kadınları ev kadınına çevirdi ve savaştan önce ortaya çıkmakta olan lezbiyen ve gey yaşamları baskı altına aldı. Artık aileden önemli bir şey yoktu; kadının aile içindeki rolü de anne, ev kadını ve aileyi geçindiren erkeğe destek olan iyi bir eş olmaktı.[3]

1980'lerde, Batı'da Ronald Reagan ve Margaret Thatcher'ın başını çektiği nükleer silahlanma yarışı döneminde, yeniden "aile değerleri" üzerine yaygara koparılmaya ve homofobi de ideolojik bir silah olarak kullanılmaya başlandı. Bir ahlaki panik ve güvensizlik çağıydı; nükleer silahlar karşılıklı yıkımı hazırlıyordu ve AIDS yeni ortaya çıkmıştı. Aile, geleneksel değerler ve ulusal güvenlik için bir sığınak olarak kurgulandı. Eşcinsellik ise bunlara karşı bir tehdit oluşturmaktaydı.

Günümüzde hâlâ birçok insan eşcinselliği, Kanadalı sosyolog Barry Adam'ın deyişiyle, "kalpsiz dünyadaki tek sığınak" olan aileyi parçalayabilecek bir tehdit olarak görüyor. Ama Adam çoğu cinsel azınlık mensubunun, ailelerinin "hakaretlerine, baskılarına, hoşnutsuzluklarına" dayanamayıp "kendi sığınaklarını" kurmak üzere onlardan ayrıldıklarını da ekliyor.[3]

Geleneksel heteroseksüel aile ve onun değerleri gerçekten de çoğu zaman son derece düşmanca olabiliyor. Aktivist Irene Leon, Ekvador'daki ayrımcılık karşıtı yasanın başlıca yararlarından birinin, lezbiyen olduğu gerekçesiyle çocukları kendisinden alınmaya çalışılan bir kadının artık anayasal haklarına başvurabilmesi olduğunu söylüyor.[5]

Küreselleşmiş tüketici aileler

Bu arada, heteroseksüel aile kapitalizmin temel taşlarından biri olarak kullanılmaya devam ediyor; ama artık kapitalizm, küresel-

Aile değerleri

1995 yılında, İrena adındaki Rus bir lezbiyene, kız kardeşleri, oğlunun vesayetini bırakmak ve eşcinselliğinden kurtulmak için psikiyatrik "tedavi" görmek zorunda olduğunu söylediler. Annesi onu, bu şartları kabul etmezse cinsel yönelimini polise ihbar etmekle tehdit etti. Anne babası iki özel detektif tuttular. Detektifler ellerinde İrena'nın ve sevgilisinin sevişirlerken çekilmiş bir videosunun olduğunu söyleyerek onlara şantaj yaptılar. Lezbiyen çift polise gidip şikâyetçi oldu; ama polis onlara cinsel tacizde bulunmaktan başka bir şey yapmadı. Özel detektifler bıçakla tehdit ederek İrena'yı kaçırdılar ve ona tecavüz ettiler. İrena başına ne geleceğini bildiği için tecavüzü polise bildirmedi. Ülkesini terk etti ve ABD'ye sığınma hakkı için başvurdu.

Crimes of Hate, Conspiracy of Silence, Amnesty International, 2001.

leşmiş tüketici kapitalizmi. Endonezya'da araştırma yapan antropolog Evelyn Blackwood, ülke küresel pazarın gereklerine daha da uygun hale gelirken belli bir heteroseksüellik biçiminin kabul ettirilmeye çalışıldığını fark etti. Ona göre, "heteroseksüel evlilik ve ailenin üzerinde bu kadar durulması, heteroseksüelliğin devlet, medya ve çokuluslu şirketler tarafından teşvik edildiğini gösteriyor." Blackwood özellikle kadınların hedef alındığını düşünüyor: "Televizyon ve dergiler yumuşak, son derece evcimen kadın görüntüleriyle dolu. Kadınlar, onları başarılı kılacak son moda giysiler, cilt bakımı ve sağlık ürünleri reklamları bombardımanına uğratılıyor." Avon, Revlon ve Pond's bu alandaki başlıca şirketler arasında. Kadınlar özerk olmaya teşvik edilmiyor: "*Sinetron* adlı televizyon dizisindeki kadın karakterler genellikle sorunlarını kendi başlarına çözmekten aciz, evcimen, irrasyonel, duygusal, itaatkâr yaratıklar. Aşırı kadınsılığın ve anneliğin önemi vurgulanarak kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet sınırları güçlendiriliyor. Kadınlara, heteroseksüel evlilikler yapmanın ve kadınsı olmanın ulusal ve dinsel bir görev olduğu mesajı veriliyor."[4]

Bu şartlar altında, bu son derece kısıtlayıcı, erkek egemen kadınlık modeline uymayan kadınların çoğunun kendilerini kadın olarak görmekten tamamen vazgeçmeleri hiç de şaşırtıcı değil. Bu kadınlar, erkek isimleri ve kimlikleri edinip kadın sevgililer buluyor ve birer *tomboi*, yani toplumdan dışlanmış transgender'lar haline geliyorlar.

Cinsiyet kontrolü

Eşcinselliğin "aile"ye karşı bir tehdit oluşturduğu savı homofobinin en yaygın ideolojik ifadelerinden biri olmakla birlikte, asıl sakınca muhtemelen daha derinlerde yatıyor. Asıl neden toplumsal cinsiyetle ilişkili olmalı.

Heteroseksüel normdan sapmak bir tehdit olarak görülüyor, çünkü kişinin cinsiyetini, cinsel tercihlerini ve genel olarak kadınların ve erkeklerin toplumdaki rolünü belirleyen geleneksel kurallara meydan okumak anlamına geliyor.

Eşcinsel kimliğinin ortaya konmasının, cinsel rollerin sözde doğallığına karşı çıkmak anlamına geldiği açık. Kadınların kendi aralarındaki ilişkilerde tam bir duygusal ve cinsel tatmine ulaşması, birçok heteroseksüel erkek için bir tehdit oluşturuyor. Bazı lezbiyen feministlerin savundukları, lezbiyenliğin erkek baskısına mantıksal bir cevap olduğu düşüncesi, muhafazakârların eşcinselliğin geleneksel cinsel rollere zarar vereceği yolundaki korkularını haklı çıkarır nitelikte. Erkeklerin kendi aralarında uzun süreli birliktelikler kurmaları da, duygusal ve cinsel yaşamları dinin ve devletin onayladıklarının dışında örgütleme yollarının mümkün olduğu düşüncesinin doğmasına yol açıyor.

Devletin ve dinin onayı –ve bu ikisi arasındaki bağlantı– günümüz dünyasında gitgide daha açık hale geliyor. ABD'de sodominin yasak olduğu yirmi eyaletin İncil Bölgesi denen eyaletler olması bir tesadüf değil. Eşcinselliğe saldıran siyasi figürlerin sık sık dine –Hıristiyanlık, Hinduizm ya da İslam olması fark etmiyor– başvurmaları da öyle.

İslami fundamentalizmin etkisi altında olan ülkelerde devlet ve din arasındaki ilişki en açık biçimde ifade ediliyor. Dünyada eşcinsel faaliyetler için idam cezası uygulayan ülkelerin altısı da bunu şeriat kanunlarına dayanarak yapıyor. Şu anda yirmi altı ülke –müslüman ülkelerin çoğunluğu– eşcinselliği yasaklıyor.

Müslüman Yasalarına Tabi Olarak Yaşayan Kadınlar Ağı'ndan Anissa Hélie fundamentalistleri herhangi bir dinin "fundamental" niteliklerine geri dönen kişiler olarak değil, "dinin, dinsel inançların yanı sıra diğer etnik ve kültürel kimlikleri de siyasi iktidarı elde etme ya da koruma emellerine alet eden aşırı sağcı siyasi güçler" olarak görüyor.[5] Hélie, ayrıca, fundamentalist homofobik sal-

dırılarla "edepli davranmayan", örneğin evlenmeyen ve yalnız yaşayan kadınlara yöneltilen saldırılar arasındaki güçlü bağlantıya da dikkat çekiyor.

Aşırılık yanlısı dini liderlerin başlıca hedefleri, cinsel azınlıklar ve kadınlar. Hélie'ye göre, "eşcinselleri, feministleri ve 'farklı' kadınları bastırmak için tam olarak aynı retorik kullanılıyor; sistemli bir biçimde bu gruplardan hiçbirinin müslüman olmadıkları, yerli olmadıkları ilan ediliyor. Şiddet daima dinsel, ulusal ve kültürel kimlikler istismar edilerek meşrulaştırılıyor."

Dini ve siyasi liderler, ekonomik krizi ya da siyasi anlaşmazlıkları gündemden düşürmek için de cinsel azınlıkları lanetleme yolunu seçebiliyorlar. İster hıristiyan, ister Hindu, isterse müslüman olsunlar yerel siyasi gündemin fundamentalist güçlerin en çok etkisi altında olduğu yerlerde homofobi ve transgender'lara yönelik düşmanlık artıyor.

Hélie, Cezayir'deki İslamcı fundamentalistlerin ilk kurbanlarından birinin 1980'lerin başında öldürülen gey şair Jean Sénac olduğunu hatırlatıyor. Yine Cezayir'de, 1989 yılında, Vargla şehrinde çocuklarıyla birlikte yaşayan Um Ali adındaki bekâr bir kadın taşa tutulmuş, evi ateşe verilmiş ve bu olay sonucunda en küçük oğlu ölmüştü.

Nerede olurlarsa olsunlar fundamentalist güçlerin cinsellik ve toplumsal cinsiyet kurallarına uyulmasına bu kadar önem vermelerinin bir nedeni de, bireysel seçimler yapan insanların başkalarına örnek olma açısından çok tehlikeli olmalarıdır. Özerklik –özellikle de kadınların özerkliği– otoriter ve ataerkil kontrol için bir tehdit oluşturur.

Mutlakçılık çoğulculuğa karşı

Jeffrey Weeks'e göre, eşcinsellik tek başına herhangi bir yerleşik toplumsal düzen veya rejim için gerçek bir tehdit değildir. Ne de olsa, birçok aşırı muhafazakâr rejim bir tür dolap eşcinselliğine göz yumar. Gerçek tehdit, cinsel azınlığın faaliyetlerinin alternatif bir yaşam tarzının parçası haline gelmesiyle ortaya çıkar. Weeks bunu şöyle açıklar: "Çünkü insanlar cinsel çoğulculuğu desteklediklerinde, örtük olarak toplumsal ve siyasi çoğulculuğu da desteklemiş oluyorlar. Lezbiyen ve gey kimliklerini kabul ettiklerinde,

cinsel tercihleri çerçevesinde örgütlenmiş toplumsal hareketlere ve topluluklara aidiyet duygularını ortaya koyduklarında, siyasi bir beyanda bulunmuş olurlar. Bu durumda eşcinsellik bireysel bir acayiplik ya da kişisel bir seçim olmaktan çıkar, her türden mutlak değer için bir tehdit haline gelir. Bu otoriter rejimlerin hiç hoşuna gitmez."[1]

Bu "otoriter rejim" devlet de olabilir, toplumun içindeki otoriter eğilimler de. Çoğu kişiye göre, ABD'de eşcinsellik karşıtı duyguların aniden yükselişi için gösterilen nedenlerden biri, eşcinsel hareketlerinin cinsel azınlık mensuplarına siyasi ve toplumsal bir alan yaratmadaki başarılarının tepki çekmesidir. "Açık" ve saptanabilir eşcinsel topluluklar vardır. Eşcinsel yaşam tarzları, fundamentalistler ve ittifak içinde oldukları siyasi sağ tarafından aile ve dine dayalı değer sistemlerine karşı bir tehdit olarak algılanır. Cinsel azınlıklar yeniden yerlerine oturtulmalı, heteroseksüel cemaate geri döndürülmelidirler. İddialarına göre, bunu sadece toplumun ve ailenin yararı için istemektedirler.

Dünyanın her köşesinde çeşitlilik ve eşitlik karşıtı koalisyonların oluştuğunu görüyoruz. Çeşitli siyasi geçmişlerden ve inançlardan aşırılık yanlısı liderler ve otoriter eğilimler, cinsel haklara karşı çıkmak için bir araya geliyorlar. "Safları sıklaştıran" fundamentalistler uluslararası gündemi etkileyebilecek duruma geliyorlar. 1994'teki Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda, bu tür ittifakların kadınların yeniden üreme ile ilgili hakları üzerindeki etkisine şahit olmuştuk.

Yeni partiler, yeni çeşitlilik

Ama ters yönde etkiler de görülebiliyor. 1980'lerde dünyanın çeşitli yerlerindeki otoriter rejimlerin çöküşü, cinsel çeşitlilik için bir

Bilgi

Antipropaganda yasalarıyla, sansürle ve diğer ayrımcı yasak ve uygulamalarla gey ve lezbiyenlerin dernek kurmaları ve ifade özgürlükleri engelleniyor. Son yıllara ait örnekler arasında Britanya, Romanya, Kuveyt ve Lübnan da bulunuyor.

International Lesbian and Gay Association (ILGA), Brüksel, 2000.

miktar siyasi ve kültürel alan yarattı. Eski SSCB bir dizi yeni demokrasinin ortaya çıkmasına neden oldu ve bunlardan çoğu eşcinsellik karşıtı eski Sovyet yasalarından kurtuldular. Ama önyargılar hâlâ güçlü.

Birçok Latin Amerika ülkesi, kanlı askeri diktatörlükler dönemine veda etti ve yeni siyasi partilere kavuştu. Yeni sol partiler, eşcinsel hakları konusunda komünist ya da sosyalist öncellerinden çok daha olumlu bir tutum içindeler. Nikaragua'daki Sandinistalar antikapitalist siyasetle cinselliğe karşı daha ilerici bir tutumu birleştirmenin mümkün olduğunu gösterdiler ve kıtadaki birçok yeni sol parti bu konuda onları izledi.

Örneğin Brezilya'da *Partido Trabalhadores*'ten (İşçi Partisi) kongre üyesi olan Marta Suplicy, bir süre önce birlikte yaşayan eşcinsel çiftlerin birlikte yaşama durumundan kaynaklanan hakları için bir kampanya başlattı. Militan lezbiyen ve gey aktivistler, 1980'lerin başlarından bu yana İşçi Partisi'yle birlikte her alanda eşitlik için büyük bir mücadele verdiler. Brezilya anayasasını değiştirmeyi başaramamalarına rağmen, iki eyalette (Sergipe ve Mato Grosso) ve 70 belediyede ayrımcılık karşıtı yasalar çıkartmayı başardılar.[6] Seçimlerde cinsel azınlıklardan da bazı adaylar gösterildi ve seçilmeleri konusunda kısmi bir başarıya ulaşıldı. Örneğin

Lezbiyen Zapatista

Patria Jimenez, Katolik, muhafazakâr, erkek egemen Meksika toplumunda hemen göze batıyor. Kadın, feminist ve Zapatista olmasının yanı sıra Latin Amerika'nın ilk açık eşcinsel milletvekili. 1997'de merkez sol Demokratik Devrimci Parti'den (PRD) milletvekili seçildi.

"Kampanyamı özellikle gey ve lezbiyenlerin ezilmesi konusuna odakladım. On iki farklı şehirde mitingler düzenledim. Meksika'nın gey barlarını, buluşma mekânlarını ve benzeri yerlerini dolaştım, aday olduğunu açıkladım, tartışma açmaya çalıştım," diyor Patria. Chiapas merkezli Zapatista hareketinde eşcinsel sorunlarının rahatlıkla tartışılabildiğini söylüyor.

Farklı siyasi çizgileri bir araya getirmek Patria için son derece doğal bir şey. 1998'de, Tijuana'daki eşcinsel gururu yürüyüşünde şunları söyledi: "Bu yürüyüş... aynı zamanda homofobik, kadın düşmanı, katliamcı hükümetlere karşı da bir protestodur... Hepimiz özgür oluncaya dek hiç kimse özgür olmayacak."[5]

yoksul Piaui eyaletinde, sorunları çözmedeki başarısıyla ünlü popüler yerel bir travesti olan Katia Tapeti seçilmeyi başardı.[6]

Arjantin'de, 1991 yılında Hak ve Kimlik İçin Transseksüeller adıyla ilk transgender grubu kuruldu ve ilk gösterisini yaptı. Bunu 1992'deki ilk lezbiyen ve gey gurur yürüyüşü takip etti. 1996'daki belediye seçimlerinin kazanılmasının ardından Buenos Aires'te cinsel yönelime bağlı ayrımcılığın yasaklanmasıyla, toplulukların örgütlenmesinin ve siyasi kampanyaların ilk meyveleri alınmış oldu.[3]

Küba rejimi bile daha hoşgörülü hale geldi ve daha görünür bir lezbiyen ve gey topluluğunun ortaya çıkmasına izin verdi. 1999'da bir lezbiyen kadınlar merkezinin açılış törenine 1200 civarında kişi katıldı. Merkezin müdürü Lupia Castro, "savınızı ortodoks Marksizm çerçevesine oturttuğunuz sürece her istediğinizi yapabilirsiniz," diyor.[6]

Britanya'da da İşçi Partisi 1997 yılında iktidarı Muhafazakâr Parti'den devraldı ve eşcinsel hakları meselesine karşı geleneksel kayıtsızlığını ve/veya düşmanlığını terk ederek, cinsel rüşt yaşını eşitlemenin de aralarında bulunduğu bir dizi değişiklik getirdi. Ne var ki, Barones Young'ın kalması için mücadele ettiği 28. Madde'yi kaldırmayı şu ana kadar başaramadı.

Birçok ülkedeki çevreci ve yeşil partiler, kuruluşlarından itibaren eşitlikçi ve ayrımcılık karşıtı politikalar benimsiyorlar. Dünyanın her yerinde her türden çeşitlilik yanlısı koalisyonlar oluşuyor. Bazen başka azınlıklarla bir araya geliniyor; örneğin Kanada'da Quebec ayrılıkçılarıyla, İspanya'da Basklarla. İlerici işçi örgütleri de müttefik haline geliyorlar; Kanada ve ABD'de cinsel yönelimin koruma altına alınması fikrinin tanıtılmasında ve bunun kazanılmasında sendikalar önemli bir rol oynadılar.[3]

Ekvador ve Güney Afrika gibi parlak örneklerin de gösterdiği gibi, diğer insan hakları ve demokrasi yanlısı topluluklarla güçbirliğine gitmek siyasi açıdan son derece etkili, ve bu hareketler de bu sayede değişebiliyor. Jeffrey Weeks'in dediği gibi, "cinsel azınlıkların haklarını desteklemek adil bir toplum için bir mihenk taşıdır. Bu destek, toplumsal, kültürel ve cinsel çeşitliliğin giderek arttığı bir dünyada... çoğulculuk ve demokrasiye bağlılığı... ölçmekte merkezi önem taşıyan bir unsur olmaya devam ediyor."[1]

6 Din: Tanrılar ve Baş Belaları

Burun buruna geyikler... kahkaha ve utanmazlık... rahibeleri kontrol altında tutmak... kutsal androjenler... Sodom yeniden yorumlanıyor... Dana International... fundamentalist kusmuk... eşcinsel ruhaniliği, din görevlisi atamaları ve evlilik.

"UTANACAK değilim; Tanrı beni kendi suretinde yarattı," diyordu Boy George "açılma" albümü olan *Cheapness and Beauty*'de, ve yumuşak, muhtemelen de ironik bir biçimde dini, onu cinsel azınlıkları ezmek için kullananlardan geri istiyordu. Peki ama dünyanın en büyük beş dini –Budizm, Hinduizm, İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık– eşcinsel arzular ve transgender konusunda gerçekte ne diyor?

Budizm

Kültür ve tarihsel dönemle ilişkili olarak yaklaşımların değişiklik göstermesine rağmen, Budizm dünyanın büyük dinleri arasında cinsellik ve toplumsal cinsiyet çeşitliliğine en olumlu bakan din gibi görünüyor.

Erken dönem Budizm'indeki Hindistan kökenli *cataka* hikâyelerinde, Buddha'yla öğrencisi Ananda arasındaki sevginin yüceltilmesi açısından eşcinsel ilişkiye karşı genel olarak olumlu bir tutum görülür. Bu hikâyelerden birinde Buddha ve Ananda, "hep bir arada dolaşan, geviş getiren, sarmaş dolaş, çok mutlu, baş başa, burun buruna, boynuz boynuza" iki geyik şeklinde tasvir edilirler. Bir başkasında iki genç ve yakışıklı brahman çocuğudurlar ve birbirlerinden ayrılmamak için evlenmeyi reddederler.

Ne var ki, MS 3. ve 5. yüzyıllar arasında eşcinsel ilişkiler ve transgender davranışlar Hindistan Budistleri tarafından kınanmaya başlandı. En büyük düşmanlık *pandaka* denen "üçüncü cinsiyet"e, yani transgendered eşcinsel erkeklere karşıydı. Bu kişilerin keşiş olmaları yasaktı. Bir şekilde manastıra girdiklerinde de, bu durum fark edildiğinde kovuluyorlardı. Diğer eşcinsel keşişler de kovulabiliyordu. Lezbiyen bir eylemde bulunan Hint Budist rahibeler bilindiği kadarıyla kovulmuyor, ancak cezalandırılıyorlardı.

Çinli Budist rahibeler arasındaki lezbiyen ve transgender davranışların anlatıldığı hikâyelerden, Çin Budizmi'nin bu konuda daha hoşgörülü olduğu anlaşılır. 16. ve 19. yüzyıllar arasındaki bir tarihte, bir Budist rahibe On Kız Kardeş Topluluğu'nu kurdu. Bu topluluk, heteroseksüel evliliğe direnişi, tutkulu dostluğu ve lezbiyen ilişkiyi benimsiyor, eşcinsel evlilik törenleri düzenliyordu. Topluluk, Altın Orkide Derneği (bkz. 3. Bölüm) gibi sonradan kurulan bazı topluluklar için öncü bir örnek oluşturdu.

Japonya'da eşcinsellik ve Budizm daha da uyumluydu. Heian döneminin (794-1185) ilk bölümünde, 806'da Tang dönemi Çin'inden dönen Budist keşişlerin eşcinsel uygulamaları "tanıttıkları" rivayet edilir; ama büyük bir ihtimalle bu uygulamalar daha önceye dayanıyordu. Heian döneminin sonunda eşcinsellik, belki de Budist din adamlarıyla yakınlaşmalarından dolayı, aristokrasi arasında yaygınlaşmıştı.

Daha sonraki dört yüzyıl boyunca, Budist rahiplerin sevdikleri kişilere sevgilerini ve arzularını ifade etme biçimleri sürekli gelişmiştir. 16. yüzyılın ortalarında Japon halkını hıristiyan yapma umuduyla Japonya'ya gelen Rahip Francis Xavier, eşcinsel ilişki yaşayan Budist rahiplerin çokluğu karşısında dehşete düşmüştü. Homoerotizmden "Japon ahlaksızlığı" diye söz etmeye başladı.

Rahip Xavier, Japonya'yı "sodomi günahından kurtarma"nın kendisi için bir görev olduğuna karar verdi. Şöyle yazıyordu: "*Bonze*'lere [Budist rahiplere] sık sık böyle utanç verici günahlar işlememelerini söylüyoruz; ve söylediğimiz her şey onları eğlendiriyor, bu sözlere gülüyorlar ve böylesine iğrenç bir günah işledikleri için onları kınadığımızda bundan hiç utanmıyorlar." Anlaşılan Xavier pek de başarılı olamamıştı. Bir rivayete göre, o ve misyonerleri Yamaguçi sokaklarına yürürlerken gençler tarafından taşa tutulmuşlar; gençler "demek sodomiyi yasaklamak isteyenler sizsiniz," diye bağırıyorlarmış.

Başka bir hikâyede Rahip Xavier ve arkadaşları Fukuoka şehrindeki Sofuku-ci Zen-şu manastırını ziyaret ederler. Budist keşişler başta onları sıcak bir biçimde karşılarlar, ama Xavier sodominin kötülüklerini anlatmaya başlayınca birçok keşiş gülmeye başlar; söylediklerini o kadar komik bulmayan bazı rahiplerse Xavier'i manastırdan kovarlar.

Tibet Budizmi'nin dört kolundan biri olan Gelug (ya da Sarı

Şapka) homoerotizmle ilişkilendirilmiştir. Keşişlere heteroseksüel ilişkilerin yasaklanmış olması, eşcinsel ilişkileri teşvik etmiş gibi görünmektedir. İçlerinde Heinrich Harrar ve E. Schafer'in de olduğu birçok araştırmacı, Tibet'teki Gelug manastırlarında eşcinsel ilişkilerin çok yaygın olduğunu bildiriyorlar. Tibet Budizmi'nde lezbiyenlik, biseksüellik ve transgender üzerine çok az yazılı belge var.

Budizm son dönemde Batı'daki cinsel azınlık mensupları üzerinde çok etkili oldu. Los Angeles'taki Budist HIV/AIDS SODS projesi gibi birçok Budist lezbiyen ve gey topluluk kuruldu. Yazar Gavin Harrison, Buddha'nın ilkelerini açıklarken onun hayatından sahnelerle kendi gey kimliğini ve HIV-pozitif oluşunu birleştirir. Buddha'nın, ıstırabın hayatı olduğu gibi kabul edememekten kaynaklandığı öğretisi burada özellikle önemlidir.[1]

Hinduizm

Modern Hinduizm'in eşcinselliğe karşı tavrı son derece düşmancadır. Şiv Sena ve diğer gruplardan Hindu fundamentalistler, eşcinselliğin Batı'dan ithal edilmiş, Hinduizm'e ve Hintliliğe aykırı bir şey olduğunu ve altkıtanın tarihinde, dininde ve geleneklerinde yeri olmadığını savunuyorlar. Ne var ki, Sadaşiv Amabadas Dnage, Alain Daniélou ve Gita Thadana gibi araştırmacıların çalışmaları, Hinduizm'in ve altkıtanın diğer dinlerinin geçmişlerinde eşcinselliğin ve transgender'ın varlığını ortaya çıkardı.

Thadana'nın Hinduizm öncesi İndus Vadisi uygarlığı üzerine yürüttüğü araştırmalar, Tanrıça inancının ve cinsel çeşitliliğin kabulünün yerini nasıl çok daha ataerkil olan Hinduizm inancına bırakmış olduğunu gösterir. Ama eski inancın bazı unsurları, örneğin tanrıçalara duyulan saygı, Kama, Krişna ve Vasanta gibi cinselliği olan tanrılar ve Ardhanarişvara gibi androjen ya da transgendered tanrılar korunmuştur. Ardhanarişvara, çoğu zaman bir hermafrodit, ilksel bir kutsal androjen olarak görülür.

Daniélou, erkek eşcinsellerin, hermafroditlerin ve travestilerin, kutsal varlıklar, Ardhanarişvara'nın suretleri olarak görülebileceğini yazar.[1] Yazar Mina Kumar, eşcinsellik konusundaki ortodoks Veda-sonrası Sanskritçe edebiyatını inceledi ve bu metinlerde lezbiyenliğin yasadışı, ahlakdışı ve hastalıklı bir şey olarak görüldüğü sonucuna vardı.

Bazı metinlerde iktidarsızlık, eşcinsellik, travestilik ve hadımlık *kliba* kelimesinde bir araya getirilir ve üreme sağlamaması nedeniyle erkek eşcinselliği günah sayılır. Ama Kumar'ın bulgularına göre, "daha doğrudan bir biçimde halk geleneklerini temel alan kültürel eğilim, daha olumlu lezbiyen imgeleri üretmiştir."

Örneğin tantra geleneğinde kadın cinselliğine değer verilir ve "lezbiyenliğe dinsel kutsallık" tanınır. Kadınlık organı bütün mutlulukların merkezi olarak görülür. Bhubanesvar'da bulunan bir heykel, biri diz çöken, diğeri ayakta duran ve tanrısallığını gösterecek şekilde sağ elini havada tutan iki kadını tasvir eder. Diz çöken kadının yüzü ayaktaki kadının Venüs tepesindedir.[2]

Transgender *hicra*'lar (ya da hadımlar), Ana Tanrıça Bahuçara Mata'ya tapan, Hinduizmle ilişkili ayrı bir mezhebe dahil olduklarına inanırlar. *Mahabharata* adlı epik şiirin kahramanlarından Arcuna'yı mitik atalarından biri olarak görürler. Acımasız bir savaşçı olan Arcuna, bir yıl boyunca "üçüncü cinsiyet"e mensup biri gibi giyinir ve bir haremde yaşayarak kadınlara şarkı söyleme ve dans etme sanatlarını öğretir. Şöyle der: "Ey Dünyanın Efendisi, kendimi nötr cinsiyetin bir üyesi ilan ediyorum. Ey hükümdar, kollarımdaki yay teli izlerini gizlemek hiç de kolay değil. Ama her iki kolumu da bileziklerle örteceğim. Kulaklarıma parlak küpeler ve bileklerime deniz kabuğundan bilezikler takarak, saçlarımı örerek, ey kral, üçüncü cinsiyetten biri gibi görüneceğim. Adım Vrihannala olacak."

Şu anda Hint altkıtasında bir dizi cinsel azınlık grubu bulunuyor. Bunlardan bazıları özel olarak geleneksel Hint kavramlarıyla ve kültürüyle ilişkili isimler kullanıyor.

İslam

İslam'ın eşcinsel erotizme karşı düşmanlığının kaynağı Sodom hikâyesidir. Genel olarak homoerotizm, özel olarak da anal ilişki "livata", bu davranışlarda bulunanlar da (özellikle erkekler) "Lut kavmi" ya da "luti" olarak adlandırılırlar. Muhammed'in şöyle dediği rivayet edilir: "Lut kavminin yaptıklarını yapanlar Allah tarafından lanetlenmiştir... Hiçbir erkek başka bir erkeğin mahrem yerlerine bakmamalıdır ve hiçbir kadın da başka bir kadının mahrem yerlerine bakmamalıdır."[1]

Pakistan'da faaliyet gösteren aşırı sağcı siyasi-dini parti Cemaat-i İslami, "Kuran, eşcinselliğin haksızlık, doğaya aykırılık, günah, cahillik, suç ve yozlaşmışlık olduğunu açıkça belirtir," şeklinde bir açıklama yaptı.

Ama bu bütün müslümanlar tarafından kabul edilmiyor. Anissa Hélie şöyle diyor: "Aslında Kuran bu konuda oldukça muğlak ve İslam'ın eşcinselliğe bakışı hâlâ tartışmalı bir konu. Bazılarına göre İslam'da eşcinsellik 'yasadışı'; bazılarına göreyse Kuran eşcinselliği açıkça kınamıyor."

Kuran'da, sadece Sodom ve Gomorra hikâyesinin anlatıldığı kısımlarda eşcinselliğe doğrudan değinilir. Lut Peygamber zamanında Sodom ve Gomorra halklarının şiddetle cezalandırılması bazılarına göre Allah'ın eşcinselliği ortadan kaldırmak istediğinin kesin bir kanıtıyken, bazıları da doğrudan eşcinselliğin cezalandırılmadığını savunuyor. Sodom halkı "her şeyde aşırıya kaçtığı" için cezalandırılmıştı. Bu yorumculara göre eşcinselliği kınayan aslında Kuran değil, müslüman toplumlarda yaygın olan homofobik kültürdür.[3]

Ortadoğu'nun İslam öncesi gelenekleri arasında tanrıçalara tapmak da vardı. En önemli tanrıçalar Lat, Uzza ve Menat'tı. Bu gelenekleri rahibeler ve transgender eşcinsel erkekler yönlendiriyorlardı. İslam'ın zaferiyle birlikte, eski ruhani gelenekler bastırıldı ve bunların taraftarları ya müslüman yapıldı ya da öldürüldü. Kadınların ruhani –ve genel– otoritesi büyük ölçüde zayıfladı, eşcinsel erotizm ve transgender davranış gösterenler kanun kaçağı durumuna düştüler. Ne var ki, bu geleneğin bazı unsurları tasavvuf geleneğinde varlığını sürdürdü.

Sufiler, yüzyıllar boyunca, bazen mistik yaklaşımları, bazense transgendered ve homoerotik davranışları nedeniyle diğer müslümanların gazabına uğradılar. Bir İslami metinde sufilerden "lutiler cemaati" diye bahsedilir.[1]

Abdülvahap Buhdiba, *İslam'da Cinsellik* adlı eserinde, sufilerin gerici İslami otoritelerin öfkesini çekmelerinin bir nedeninin de erkek sevgiliyi Allah'ın yansıması olarak görme cüretini göstermeleri olduğunu belirtir. "Hulul" adı verilen bu bedene girme inancı "tasavvuf sapkınlıklarının en iğrenci" olarak görülmüştür. Transgendered ve homoerotik davranışlarda bulunanlar, otoritelerce taşa tutulma ve yakılma da dahil olmak üzere çok çeşitli cezalara çarptı-

Din büyükleriyle konuşmak

Suriye asıllı müslüman eşcinsel hakları savunucusu Ömer Nahas, tutumları değiştirmek için dolaysız, insancıl, fazla ilahiyat içermeyen bir yöntem kullanıyor. İmamlarla eşcinsellik konusunda konuşmaya çalışıyor. Şu ana kadar büyük ölçüde Hollanda'daki müslüman cemaatlerin içinde çalışmış. Burada İslam ile erkek ve kadın eşcinselliği hakkında insanları aydınlatan YOESUF vakfı için çalışıyor.

"Eşcinsellik, müslümanlar için hassas bir konu," diyor Nahas. "Ancak çok sabırlı, çok saygılı bir biçimde ve kelimelerinizi çok dikkatlice seçerek insanları bu konuda konuşmaya ikna edebilirsiniz."

Ona göre, hoşgörüsüzlüğün çok güçlü olduğu bir toplumda sadece ilahiyat tartışmaları yeterli olmaz. "Öncelikle eşcinsellere karşı hoşgörülü olma konusunda konuşmanıza hoşgörü göstermeleri için gerekli temel koşulları yaratmalısınız. Bu temel koşulları yaratmanın en iyi yolu dinin içinden konuşmaktır. Ancak o zaman insanlar sizi dinlemeyi kabul ederler."

New Internationalist, Ekim 2000.

rıldılar. 12. yüzyıl alimlerinden İbni Abbas, "luti, şehrin en yüksek binasından baş aşağı atılmalı ve sonra da taşlanmalı," diye yazmıştı. Bazı müminlerin inancına göre, ahirette "livatanın cezası daha da korkunç olacak. Pişman olmadıkları takdirde, suçlu çiftler ahiret gününde birbirlerine yapışıp kalacaklar."

1970'lerden bu yana, dinsel fundamentalizmin hâkim olduğu ülkelerde bulunan eşcinsel ve transgendered insanların hayatları olağanüstü zorlaşmış durumda (bkz. 4. Bölüm). Fundamentalistler, HIV taşıyan kişilere karşı da dini kullanıyorlar. 1997'de İslamcı Türk doktorlar Mustafa Şener ve İbrahim Geyik, AIDS'in yozlaşmış hayat tarzlarını benimseyen ve "İslamiyet'e uygun yaşamayan" insanlar için ilahi bir uyarı olduğunu söylediler. Ayrıca, "ahlaksızca ve sapıkça cinsel ilişkilere karşı kesin önlemler almak yerine" AIDS'e karşı korunma olarak prezervatif dağıtan doktorları da kınadılar.

Ne var ki, İslami otoritelerin ve diğer müslümanların eşcinsel erotizm ve transgender'lık konusundaki konumlarını yavaş yavaş gözden geçirmeye başladıklarının da işaretleri mevcut. *Islamic Canada Reflections* dergisinin 1994'teki bir sayısının baş makalesinde, "İslam'ın eşcinsel uygulamaları yasakladığı doğru olmakla birlikte... bu durum eşcinsellerin şiddete ya da başka eziyetlere maruz

bırakılabilecekleri anlamına gelmez," deniyordu.[1]

Tutumların böyle adım adım değişmesi, açılan müslüman sayısının artmasıyla yakından bağlantılı. Müslüman ülkelerdeki ve cemaatlerdeki cinsel azınlıklar, tüm tehditlere rağmen örgütleniyor ve giderek daha görünür hale geliyorlar. Örneğin dini metinleri yorumlamak için yapılan araştırmalar artıyor. Kuran, erkek homofobik yorumun tekelini kırmak amacıyla, eşcinsel ya da eşcinsellere sıcak bakan ilahiyatçılar ve müminler tarafından yeniden inceleniyor.

Said Dossani gibi yazarlar, İslam'ın, Muhammed'in ölümüyle evrimi sona ermiş olmayan, canlı bir din olarak görülmesi gerektiğini, heteroseksüel ilişkide ısrar edilmesinin zamanında belki önemli bir toplumsal işlevi olduğunu, ama artık istikrarlı eşcinsel ilişkilerin de benimsenmesinin zamanının gelmiş olabileceğini öne sürüyorlar.[3]

Başka bir müslüman yazar Halid Duran'a göreyse, dindar eşcinsellerin yapmaları gereken şey, tasavvufu kucaklamak ve "şeriat"ın yerine "tarikat"ı, yani kendini tanımaya giden yolu koymak.[1]

Yahudilik

Eski Ahit'te açıkça belirtilir: "Kadınla yatar gibi erkekle yatmayacaksın; menfur şeydir. Ve bir adam bir kadınla yatar gibi erkekle yatarsa, ikisi de menfur şey yapmışlardır; mutlaka öldürüleceklerdir; kanları kendi üzerlerinde olacaktır."

"Kadının üzerinde erkek esvabı olmayacak, ve erkek kadın esvabı giymeyecek; çünkü bu şeyleri yapan herkes Allahın Rabbin mekruhudur" (Kitabı Mukaddes Şirketi baskısı).

Eski Ahit'teki Levililer (18:22, 20:13) ve Tesniye (22:5) kitaplarından alınan yukarıdaki bölümler, yüzyıllar boyunca Yahudilerin eşcinsel erotizme ve transgender'a bakışlarını etkiledi. Kutsal Kitap uzmanı akademisyenlere göre bu emirlerin katılığı, o dönemdeki İsrailoğullarının kendilerini, yerleştikleri topraklarda onlardan önce ikamet etmiş olan Kenanlılardan ayırma çabasından kaynaklanıyor olabilir. Kenanlıların dininde toplumsal ve biyolojik cinsiyet çeşitliliği tanrıça inancıyla ilişkiliydi. Kenanlıların dinini yok etmek için bu dinle ilişkili cinsel uygulamaların da yok edilmesi zorunlu görülmüştü. Bu uygulamaların en güçlü simgeleri,

tanrıça Athirat ve erkek eşi Baal'ın "kutsal fahişeleri" olan rahibeler (*kedeştu*) ve rahiplerdi (*kedeşim*).

300 yıl kadar bir süre boyunca bazı İsrail ve Yahuda hükümdarları *kedeştu* ve *kedeşim*'leri yok etmeye yönelik şiddetli harekâtlar düzenlediler. Onları İbrani tapınaklarında barındıran daha hoşgörülü hükümdarlar da çıktı. Ama MÖ 600'e gelindiğinde, *kedeşim* ve *kedeştu*'lar kendilerine karşı düzenlenen harekâtlar sonucunda neredeyse tamamen yok olmuşlardı.

Levililer ve Tesniye kitaplarındaki hiddetli hükümlere rağmen, Kenanlılarla mücadele yavaşlayınca bu tavır da yumuşamış olmalı. Sonradan aynı cinsten kişiler arasındaki bazı tutkulu dostluklar hoşgörüyle karşılandı, hatta yüceltildi. Kutsal Kitap'taki Davut ile Yonatan ve Rut ile Naomi hikâyeleri, bu tavır değişikliğine delildir. Ama Geç Antikçağ'da düşmanlık arttı. MS 50 dolaylarında yaşayan filozof Philo, Sodom'un yok edilmesiyle eşcinsellik arasında açık bir bağ kurdu.

İkinci yüzyılda kaleme alınan haham yorumları derlemesi Mişna'da, erkekler arası cinsel ilişkiye taşlama cezası verilebileceği yazar. Bu ceza ortaçağa kadar devam etti. Eşcinsel erotizm yaşayan erkeklerin ilahi bir ceza olarak erken öldükleri, depremlerin ve güneş tutulmalarının sodomi günahının cezası olduğu gibi çeşitli inanışlar yayıldı. Eşcinselliğin büyü ve putperestlikle bağlantılı olduğu inancı yeniden su yüzüne çıktı. Lezbiyenliğin açıkça kınandığı ilk Yahudi kayıtlarından biri, 12. yüzyılın sonlarında Musa İbni Meymun tarafından kaleme alınmıştır: "Kadınların birbirleriyle lezbiyen ilişkiye girmesi yasaktır; bu Mısır topraklarına özgü bir şeydir."

Ama Yahudiliğin ortaçağda ortaya çıkan batıni ve folklorik gelenekleri biyolojik ve toplumsal çeşitliliğe karşı bu kadar acımasız değildi. Örneğin Yahudi gizemcileri Kabalacılar androjenliği, Adem'in başlangıçtaki androjenliğine yeniden ulaşma çabası olarak açıkladılar. Folklor alanında da, transgendered olduğu söylenen tavşanın, Nuh'un gemisindeki bir kaza sonucunda bu hale geldiği ve Tanrı tarafından kutsanmış bir hayvan olduğu şeklinde bir açıklama ortaya çıktı.

O dönemde İspanya'daki erkek Yahudi şairlerin homoerotik şiirlerinin ani artışı da bu hoşgörü yükselişinin bir sonucudur. Erotik ruhani şiirlerde sevilen, çoğu zaman Tanrı'yla kıyaslanıyordu.

Dana ve hahamlar

Bazı ortodoks Yahudiler biyolojik ve toplumsal cinsiyet farklarına karşı açık bir düşmanlık göstermeye devam ediyorlar. Transseksüel şarkıcı Dana, International 1997 Eurovision Şarkı Yarışması'nda İsrail'i temsil etmek üzere seçildiğinde –ve bu yarışmayı kazandığında–, İsrail'in güçlü dini ortodoksi figürleri bu nedenle hükümeti devirmeye çalışmayı bile düşünmüşlerdi.

"Utanıyorum," demişti dinci Şas Partisi'nden Haham Şlomo Benizri, "çünkü Yahudiler nesiller boyu dünyaya ışık saçtılar, şimdi ise dünyaya karanlık saçıyoruz... Tanrı bu olaya karşıdır. Bu, meşruiyet sağlanacak bir şey değil, tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır." Dana'nın zaferini kutlamak için Tel Aviv'de sokaklara dökülen binlerce İsrailli ise bu görüşü paylaşıyor gibi görünmüyordu.[3]

Ayrıca konusu din olmayan şiirler de yazıldı. 10. ve 12. yüzyıllar arasında homoerotik aşk şiirleri yazan Yahudi şairlerin en ünlüleri, Musa İbni Ezra, Yişak ben Mar-Saul, Yusuf İbni Saddık, Samuel İbni Nagrillah, Solomon İbn Gabirol, Judah-ha-Levi, Abraham İbni Ezra ve İshak İbni Ezra'dır. Aynı zamanda kadın sevgilileri veya karıları da olan bu homoerotik şairler bugünün terimleriyle biseksüel sayılırlar. 1492'de Yahudilerin İspanya'dan sürülmeleriyle birlikte (İspanyol Katolikleri İspanya'ya eşcinselliği getirme konusunda müslümanlarla birlikte Yahudileri de suçlamışlardı) bu aydınlanma dönemi sona ermiş gibi görünüyor. Bu olayı izleyen dört yüzyıl boyunca, Yahudi dünyasındaki biyolojik ve toplumsal cinsel çeşitliliğe ilişkin çok az şey yazıldı.

1970'lerden bu yana, Dünya Gey ve Lezbiyen Yahudi Örgütleri Kongresi gibi çok sayıda gey merkezli Yahudi grup kuruldu. Merkezi Amerikan Hahamları Konferansı (Reformcu) ve Yeniden Yapılanmacı Hahamlar Birliği gibi bazı örgütler de eşcinsel eğilimli Yahudileri destekleme kararı aldılar.[1]

Hıristiyanlık

Birkaç yıl önce *İsa'nın Eşcinsellik Konusunda Söyledikleri* adlı bir kitapçık çıktı. Kitapçığın tüm sayfaları boştu. Her türlü ahlaki mesele ve kusur üzerine görüş bildiren Nasıralı İsa'nın anlaşıldığı kadarıyla eşcinsellik konusunda söyleyecek sözü yoktu.

Bu belki de Hıristiyanlık tarihinin cinsel azınlıklara karşı zulüm ve cezalandırma örnekleriyle dolu olmasını daha az şaşırtıcı hale getirir. Günümüzde de Hıristiyanlığın gelenekçi kollarının çoğu, eşcinselliğin "hıristiyan değerleri"ne aykırı olduğu gerekçesiyle lezbiyen ve geylere karşı aktif ayrımcılık uygulamaktadır. Bazı daha aşırı fundamentalist kollar bunu taraftarlarını şiddete kışkırtmaya kadar vardırıyor, bazıları da AIDS'i ilahi cezanın açık bir işareti olarak görüyor.

İsa sessiz kalsa da Havari Pavlus kalmadı, ve sözleri eşcinselliği cezalandırmak için sıklıkla kullanıldı. Tek ve benzersiz olan Tanrı'ya inanmayı reddeden paganlardan söz ederken şöyle diyordu: "İşte böylece Tanrı onları utanç verici tutkulara teslim etti. Onların kadınları bile doğal ilişkiler yerine doğal olmayanları yeğlediler. Aynı şekilde erkekler de kadınla doğal ilişkilerini bırakıp birbirlerine karşı şehvetle yanıp tutuştular. Erkekler erkeklerle utanç verici ilişkilere girdiler ve kendi bedenlerinde sapıklıklarına yaraşan karşılığı aldılar" (Romalılar 1: 26-8).[1]

Hıristiyan düşüncesini derinden etkileyen ilahiyatçı Aziz Thomas Aquinus, "şehvet"i açıklarken dört doğaya aykırılık günahı kategorisi oluşturdu: mastürbasyon, hayvanlarla seks, doğal olmayan bir pozisyonda birleşme ve "uygun olmayan cinsiyetten biriyle cinsel ilişki, erkeklerin erkeklerle, kadınların kadınlarla cinsel ilişkide bulunması". Daha sonra gelen ilahiyatçılar Aquinus'un izinden gittiler. Bunlardan biri olan ve 15. yüzyılda Paris Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapan Jean Gerson, doğaya aykırılık suçları listesine "uygun olmayan bir yere döl boşaltma"nın yanı sıra kadınlar arası seksi de dahil etti.[5]

Lezbiyen cinselliğin farkına varılınca, manastır cemaatlerinde bunu engellemeye yönelik girişimler başladı. Daha MS 423'te Aziz Augustinus kutsal yemini eden kız kardeşini şöyle uyarıyordu: "Birbirinize duyduğunuz sevgi cismani değil ruhani olmalıdır; iffetsiz kadınların bazen başka kadınlarla bile yaptıkları şeyler, o utanç verici hareketler ve oyunlar, evli kadınlar ya da evlenmek üzere olan kızlar tarafından bile yapılmamalı, hele de dullar ve kutsal yeminle Mesih'in hizmetçisi olmaya yemin eden bakire kızlar tarafından katiyen yapılmamalıdır."

Paris (1212) ve Rouen (1214) konseyleri, arzunun ortaya çıkmasını önlemek için rahibelerin birlikte uyumalarını yasakladılar

ve yatakhanelerde bütün gece lamba yanmasını zorunlu hale getirdiler. 13. yüzyıldan itibaren rahibelere, birbirlerinin hücrelerinden uzak durmaları, başrahibenin istediği zaman onları denetleyebilmesi için kapılarını kilitlememeleri ve manastır içinde özel dostluk bağları kurmaktan kaçınmaları kuralları getirildi.

Ama hıristiyanlar –sıradan insanların yanı sıra din görevlileri de– tabii ki yüzyıllar boyunca eşcinsel faaliyetlerde bulundular. Binlercesi idam edildi, hapse atıldı ya da yıllarca acı çekerek kefaret ödemek zorunda kaldı (bkz. 4. Bölüm).

Hıristiyan bir kültürde doğup büyüyen lezbiyen, gey ve biseksüeller için en iyi seçenek, cinselliklerini gizlemeye çalışmak ve/veya dinden uzaklaşmaktı.

Ama 20. yüzyılın başlarında açıkça eşcinsel merkezli bir Hıristiyanlık kavramı ortaya çıkmaya başladı. Elisar von Kupffer (Elisarion da denir) homoerotizmi, Yunan dini ve mitolojisini ve ortaçağ Avrupası'ndaki şövalyelik kodunu Hıristiyanlıkla birleştirmeyi amaçlayan Klaristiche Hareketi'ni kurdu.[1]

Derrick Sherwin Bailey'in 1955'te yayımlanan *Homosexuality and the Western Tradition* adlı çığır açıcı eseri, hıristiyan yazarların ve dini liderlerin homoerotizm karşıtı (ve bazen transgender karşıtı) duyguların Hıristiyanlığın özünde gerçekten düşündükleri derecede varolup olmadığını anlamak için İncil'i yeniden incelemelerine yol açtı. Ardından bu türden başka önemli eserler de yayımlandı. Bunların birçoğunda, örneğin Piskopos John Selby Spong'un *Living in Sin* adlı kitabında, Sodom hikâyesinin yorumlanış biçimine karşı çıkıldı. Spong'a göre, hikâyenin esas üzerinde durduğu nokta, eşcinsellik değil, konukseverlik ilkesinin ihlaliydi.

1960'lardan bu yana, eşcinsellik ve Hıristiyanlığın yapıcı bir biçimde bir arada var olabileceği fikri geliştirildi. Bu fikrin ilk öncülerinden biri olan, ABD'deki Eucharist Katolik Kilisesi rahiplerinden Michael Itkin, pasifizm ve yurttaşlık haklarıyla olan bağlantıları vurgulayarak eşcinsel merkezli bir ilahiyat geliştirdi. Yine ABD'de Rahip Troy Perry, 1968 yılında eşcinsel merkezli Protestan Metropoliten Cemaat Kilisesi'ni kurdu. Peşlerinden başka gruplar geldi. Bu dönemdeki en özgün katkılardan biri Katolik rahip Richard Wood'un *Another Kind of Love: Homosexuality and Spirituality* (1978) adlı çalışmasında "gey ruhaniliği"ni tanımlamasıydı. Episkopal Kilisesi'nden lezbiyen rahibe Carter Hayward ise, aşk

"yapmak" ile adalet "yapmak" arasında bir ilişki kurdu. Bütün bunların karşısında da geleneksel Katolik Kilisesi ve büyük ölçüde protestanlardan oluşan Fundamentalist Hıristiyan Hareketi vardı. ABD'deki hareketin başlıca liderleri Jerry Falwell, Pat Robertson ve ("Eşcinsellik Tanrı'yı kusturur," sözünü çok seven) Jay Grimstead'dir.

Hıristiyan sağın 1990'ların başlarında yayımladığı en rahatsız edici metinlerden biri, *İncil'de Eşcinsellik İçin İdam Cezası Uygulanması Emredilmektedir* başlığını taşıyordu. Colorado'daki, beyazların üstünlüğünü savunan bir kiliseyle bağlantılı Scriptures in America'nın yayımladığı bu kitapçıkta, eşcinsellere karşı şiddet *uygulamayan* hıristiyanların, hıristiyan olarak sorumluluklarını yerine getirmedikleri savunuluyordu. 1990'ların başlarında Colorado'da nefret suçlarında yaşanan ciddi artış tesadüf olmasa gerek.[1]

Gelenekçi Katolik Kilisesi ve Opus Dei gibi sağcı Katolik örgütleri de giderek daha saldırgan bir tutum benimsediler. Papa biz-

Sodom yeniden yorumlanıyor

Piskopos Spong'a göre, Lut'un evini saran ve ondan, iki konuğunu kendilerine "teslim etmesi"ni isteyen Sodomlu erkeklerin amacı muhtemelen bu iki yabancıyı küçük düşürmekti. Sodom'daki tüm erkeklerin eşcinsel olması neredeyse imkânsız. "İyi adam" Lut, çeteye iki adamın yerine iki bakire kızını vermeyi teklif ettiğinde, bir babadan beklenenin kızlarını toplu tecavüze göndermek olduğunu mu varsaymamız gerekiyor? Ve Tanrı şehri yok ettikten sonra Lut'un iki kızını gebe bırakması ensestin de övülmesi anlamına mı geliyor?

Spong şunları söylüyor: "Belki de daha önemli olan konu, Sodomlu erkeklerin amacı olan toplu tecavüz. Toplu tecavüz, eşcinsel ya da heteroseksüel olup olmamasından bağımsız olarak, herhangi bir durumda haklı olabilir mi? Lut, özellikle Ortadoğu'daki konukseverlik yasasını ihlal etmek anlamına geleceği için eşcinsel toplu tecavüzün kötü, kızlarına yapılacak, konukseverlik yasasına zarar vermeyen heteroseksüel toplu tecavüzünse kabul edilebilir olduğunu düşünmüş olmalı. Eşcinsel toplu tecavüzün kınanmasını, doğrudan doğruya eşcinselliğin kınanmasıyla bir tutmak doğru mudur? Ben doğru olmadığını düşünüyorum ve ayrıca bu anlatıyı önyargısız bir şekilde yeniden okuyan herkesin Sodom'un gerçek günahının şehrin erkeklerinin konukseverlik yasasına uymayı reddetmeleri olduğunu keşfedeceğine inanıyorum."

zat konuyla ilgili bazı resmi açıklamalar yaptı. Temmuz 1999'da Vatikan Dinsel Öğretiler Konseyi, Rahip Robert Nugent ve Rahibe Jeannine Gramick'e, gey ve lezbiyen Katoliklere otuz yıldır verdikleri dini hizmetleri durdurmaları emrini verdi. İkisinden de "eşcinsel eylemlerin daima nesnel olarak kötü olduğunu... [ve] eşcinsel eğilimin nesnel bir bozukluk olarak görülmesi gerektiğini... kesin bir biçimde kabul ve beyan" ettiklerini bildiren bir "inanç beyanı"nı imzalamaları istendi. Gramick bunu reddetti ve adaletle ilgili bir konuda fikrini açıkça belirtmekten kaçınmanın mesleğinin gerekleriyle çeliştiğini söyledi.

Benzer biçimde, Temmuz 2000'de Roma'da düzenlenen bir uluslararası cinsel azınlık aktivistleri konferansının ana konuşmasını yapması planlanan eşcinsel hakları savunucusu Fransız piskopos Jacques Gaillot, konuşmasından hemen önce Vatikan tarafından "susturuldu". O dönemde Katolik Kilisesi'nin bünyesindeki eşcinsellik giderek kamuoyuna yansımaya başlamıştı. Mark Jordan, son dönemde yayımlanan kitabı *Silence of Sodom*'da, Katolik Kilisesi'nin aynı anda hem homoerotik hem de homofobik olduğunu, eşcinselleri hem bünyesinde barındırdığını hem de taciz ettiğini savunuyor.

Eşitliği savunan ve eşcinsel müminlerden oluşan cemaatler kuran bazı Katolik din görevlileri de var. Örneğin ABD'deki New Ways Ministry (Yeni Yollar Kilisesi) ve Meksika'daki Otras Ovejas (Öteki Koyunlar) gibi.

Anglikan Kilisesi'nde de, eşcinsellik Synod'un (kilisenin idari organı) yıllık uluslararası toplantılarının daimi tartışma konularından biri haline geldi. Gizli eşcinsel din görevlileri hiç de az rastlanır bir şey olmamakla birlikte, eşcinsel yönelimleri konusunda açık ve dürüst davranan adayları din görevlisi atamak ayrı bir konu. Eski Güney Afrika Anglikan Başpiskoposu Desmond Tutu, eşitliğin ve lezbiyen ve geylerin din görevlisi olarak atanabilmelerin güçlü bir savunucusuydu; ama bu henüz sadece bir azınlığın görüşü. Anglikan Kilisesi transgender din görevlilerini eşcinsel olanlara göre daha kolay kabul ediyor.

Diğer bazı hıristiyan kiliseleri ise bu konuda daha açık olduklarını gösterdiler. Kanada'nın en büyük hıristiyan örgütlerinden olan Kanada Birleşik Kilisesi'nin, gey ve lezbiyen din görevlilerini kabul etmeye ve atamaya yönelik açık ve kesin bir tutumu var.

Quaker cemaatleri uzun süreli eşcinsel ilişkileri kabul etmek ve kutsamak konusunda heteroseksüel ilişkilerde uyguladığı tutumun aynısını uyguluyor. Ama çoğu hıristiyan kilisesi henüz bu noktanın çok uzağında.

İnsan hakları meselesi

Din, insanlık tarihi boyunca sık sık çeşitli grupları baskı altına almak için kullanıldı. Dogmalardaki tutarsızlıklar ve kabul ile ret, hoşgörü ile hoşgörüsüzlük arasındaki gidip gelmeler, cinsel azınlıklara karşı dinsel önyargıların pek de dinin özüne ait bir şey olmadığını gösteriyor.

Çoğu zaman asıl sebep siyasi oluyor ve iktidar ya da üstünlük kurmak ya da bunu sürdürmek amaçlanıyor. Müminleri denetim altına almak ve dinin başında bulunanların merkezi otoritesine tam olarak uymayan ya da buna meydan okuyabileceği düşünülen kişileri marjinalleştirmek amacıyla dinsel önyargılar kışkırtılıyor. Yabancı düşmanlığı için bir araç olarak da din kullanılıyor. Fundamentalizmle savaşmak ve çoğu dinin özünde varolan insancıllık ve merhamet gibi değerleri uyandırmak amacıyla Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu tarafından 2000 yılında Roma'da düzenlenen farklı inançlardan aktivistlerin bir araya geldiği "İnanç ve Nefreti Ayırmak" konferansında, cinsel azınlık mensuplarının insan haklarına saygı duyulması çağrısında bulunan ortak bir deklarasyon yayımlandı.

7 Bilim: Cinsel Yönelimi Açıklamak

Kaynağı araştırmak... dağ gelincikleri ve meyve sinekleri... hormonlar ve kromozomlar... eşcinsellik "tedavileri"... "eşcinsel beyin"... "eşcinsellik geni"... ve nihayet... kimin umurunda?

EŞCİNSELLİĞİN bilimsel "kaynağı"nı bulmaya yönelik araştırmalar –bir kısmı bir hayli tuhaf olan– çok çeşitli yollar izlediler.

Uzun bir süre boyunca eşcinsel davranışın tamamen insana özgü olduğu varsayıldı. "Doğal olmayan" bir davranış sayıldığı için, hayvanlar dünyasında varolmadığı düşünüldü. Doğa bilimciler ve biyologlar bunu aramadılar ya da gördükleri halde bunun farkına varamadılar.

Daha sonra yapılan araştırmalarda, 450 kuş ve memeli türünde eşcinsel davranışa rastlandı. Gözlemlerin en eğlencelilerinden bazıları şunlardır:

- Erkek orangutanlar oral seksi seviyorlar.
- Erkek morslar birbirleriyle anal seks yapıyorlar.
- Katil balinalar yaz aylarında zamanlarının onda birini eşcinsel faaliyetlere ayırıyorlar.[1]

Hayvanlardaki cinsel arzular üzerine yapılan araştırmalar, onlarda da insanlardaki cinsel yönelime benzer davranışlar ve tercihler olduğunu düşündürüyor. "Eşcinsel" meyve sineklerinin keşfi, son dönemde cinsel yönelimin biyolojik temelini kanıtlama yönündeki çalışmalarda çok önemli bir rol oynadı.

"Çok ilginç bir lezbiyen martı olayı" olarak betimlenen şey, 1970'lerde California açıklarında görülmüştü. 1996'da onları yeniden bulma girişimi başarısızlıkla sonuçlandı, ama *Beavis and Butthead Do America* filmindeki "Lezbiyen Martılar" şarkısıyla bu kuşlar ölümsüzleştiler. Dağ gelincikleri, hamster'lar, kemirgenler ve primatlar arasındaki eşcinsel faaliyetler, cinsel yönelimi incelemek için daha yararlı modeller oluşturdular.[2]

Doktorlar sahnede

İlkçağdan bu yana cinsel arzu ve yönelimin sırları üzerine kafa yoran Platon gibi filozoflar ve Soranus gibi doktorlar oldu. Ama

1800'lerin sonlarından itibaren bilimciler, doktorlar ve ruh sağlığı uzmanları bu konuları araştırmada daha da istekli hale geldiler. İlk zamanlarda eşcinselliğe özel bir ilgi gösterilmesinin nedeni, cinsel sapıklık olarak görülen bu durumu tedavi etme ya da önleme isteğiydi.

İkinci Bölüm'de gey hukukçu Karl Ulrichs'in o dönemin embriyolojisinden etkilenerek nasıl cinsel yönelime yarı-bilimsel bir açıklama getirdiğine değinmiştik. Ulrichs, 1866'da kuramlarını psikiyatr Richard von Krafft Ebing'e gönderdi. Krafft Ebing, bu fikirlerin birçoğunu *Psychopathlogia Sexualis* adlı kitabına aldı; ama fikirleri büyük ölçüde değiştirerek yaptı bunu. Ulrichs'in eşcinselliğin doğal ve doğuştan gelme olduğu yönündeki görüşleri, sapkınlığı, hastalığı ve kusurluluğu öne çıkaran cezai/tıbbi bir modele oturtulmuştu. Ulrichs, bunun üzerine Krafft Ebing'i ve ona benzeyen diğer "deli doktorlarını", müttefikleri değil "muhalif"leri olarak görmeye başladı.[3]

"Cinsel terslik" ifadesi, en yaygın tıbbi terim haline geldi ve Britanyalı seksolog Havelock Ellis 1897'de aynı adı taşıyan bir kitap yazdı. *Cinsel Terslik,* "tersliğin" doğuştan gelme bir toplumsal cinsiyet anomalisi olduğu düşüncesini yaygınlaştırdı. Kitabın diğer yazarı ve bir gey olan John Addington Symonds, eşcinsellerin kesinlikle bir "azınlık" grubu olarak görülmesi gerektiğini düşünüyordu, ama Ellis'in eşcinselliği bir nevroz ve doğuştan gelme bir anomali olarak ele alma isteğine boyun eğdi; çünkü bunun kamuoyunda şefkat ve hoşgörü yaratacağı yönünde, sonradan boşa çıkacak bir umudu vardı. 1910'a kadar eşcinselliğe ilişkin genetik yozlaşma kuramı/evrim kuramı literatürünün büyük bir kısmı tıbbi dergilerde ya da kamuoyunun kolayca ulaşamayacağı kitaplar biçiminde yayımlanmıştı. En müstehcen kısımlar Latince olarak basılıyordu. *Cinsel Terslik*'in İngiltere'deki ilk baskısı yasaklandı ve Amerika'daki baskısının ilk başlarda sadece doktor ve avukatlara satılmasına izin verildi. Gazete ve dergilerde konuya neredeyse hiç yer verilmedi. Britanya'nın en önde gelen tıp dergisi *The Lancet,* insanların kitabı okumalarına sebep olmamak için *Cinsel Terslik* üzerine bir yazı yayımlamayı reddetti.[3]

Kinsey'in 7 aşamalı skalası

Son 100 yılda gerçekleştirilen araştırmalar içerisinde en bilgilendirici ve en popüler olanlar, muhtemelen ABD'li araştırmacı Alfred Kinsey ve çalışma arkadaşlarının yüzyıl ortalarında yaptıklarıdır.

Kinsey, Pomeroy ve Martin, yaptıkları kapsamlı görüşmelerde geçmişlerinde hem heteroseksüel hem de eşcinsel deneyimler ve/veya psikolojik yanıtlar olan erkek ve kadınların oldukça fazla olduğunu gördüler.[2] Bunun üzerine, "çoğu kişi için heteroseksüellik ya da eşcinselliğin bir ya hep ya hiç meselesi olmadığı" sonucuna vardılar. Bu durumu değerlendirmek üzere "her kişinin geçmişindeki göreli heteroseksüel ve eşcinsel deneyim ve arzu miktarlarına dayalı bir sınıflandırma" geliştirdiler. Kinsey'in 7 aşamalı skalası olarak bilinen sınıflandırma şöyledir:

0 Tamamen heteroseksüel, hiç eşcinsel değil
1 Büyük ölçüde heteroseksüel, sadece ara sıra eşcinsel
2 Büyük ölçüde heteroseksüel, ama ara sıradan fazla eşcinsel
3 Eşit derecede heteroseksüel ve eşcinsel
4 Büyük ölçüde eşcinsel, ama ara sıradan fazla heteroseksüel
5 Büyük ölçüde eşcinsel, sadece ara sıra heteroseksüel
6 Tamamen eşcinsel, hiç heteroseksüel değil
X Toplumsal-cinsel temas ya da tepki yok

Kinsey'in getirdiği yenilik, cinsel yönelimi ikili bir yapı içerisinde görmeyi bırakıp onu sürekli olarak gören iki kutuplu bir bakış sunmasıydı. Ona göre her insanın cinsel yönelimi iki uç kutup arasında bir yerlere düşmekteydi.

Psikologlar sahnede

20. yüzyılın ortalarındaki en yaygın cinsel yönelim kuramları, erken cinsel deneyimlerin belirleyici olduğunu öne sürenlerdi. Bu görüşe göre, belli bir cinsiyetten biriyle zevk verici bir cinsel deneyim yaşayan biri, gelecekte de aynı cinsiyetten biriyle cinsel deneyim yaşamak isteyecektir. Ama deneyim hoşnutsuzluk yaratırsa bunu istemeyecektir. Bu kuramların süregelen yaygınlığının bir örneği, bir kişinin, özellikle de cinsel deneyimi olmayan birinin baştan çıkarılabileceği ve lezbiyen ya da gey haline getirilebileceği görüşüdür. Bu "baştan çıkarma kuramı", örtük olarak, sömürücü bir eşcinsel tarafından baştan çıkarılıp eşcinsel haline getirilmediği sürece bütün insanların "doğal olarak" heteroseksüel haline geleceğini kabul etmektedir.

"Aile dinamikleri" adı verilen diğer bir kuram grubuna göre, her şey kişinin anne babasıyla ilişkileri tarafından belirlenir. Alışılageldiği gibi, çalışmalar ağırlıklı olarak erkekler üzerine odaklanır. Kuramın klasik versiyonu, Freud'un Oidipus kuramını temel alır ve erkek eşcinselliğini güçlü bir anne ve uzak bir babanın sonucu olarak görür. Erkek heteroseksüelliği ise babayla güçlü bir özdeşleşmenin, anneyi terk etmenin ve onun yerine başka bir kadını geçirmenin sonucudur. Sonradan bazı psikologlar "aile dinamikleri" kuramını kadınlara da uyguladılar. Bunlardan bazıları, lezbiyenliği anneyle özdeşleşememenin ya da ondan uzak olmanın sonucu olarak gördüler.

Bazı sosyobiyologlar "ebeveyn manipülasyonu kuramları" bile geliştirdiler. Bu kuramlara göre, ebeveynler bilinçsiz olarak ailenin üreme ve hayatta kalma kaynaklarını çocukların sadece bazılarına yoğunlaştırmanın kendileri için daha iyi olacağına karar veriyorlardı.

Cinsel yönelimin nasıl geliştiğine dair en çok kabul gören "sağduyu" temelli kuramlardan biri, çocuğun davranışının toplumsal cinsiyetine ne dereceye kadar uygun olduğuna yoğunlaşır. Kadınlara ve erkeklere yakıştırılan davranış kalıpları şu ya da bu ölçüde farklıdır. Toplumsal cinsiyetine uygun davranan çocuk bu kalıplara uyar ve büyüyünce heteroseksüel olur. Ama teoriye göre, hanım evladı oğlanlar ve erkek gibi kızlar eşcinsel olmaya eğilimlidirler. Bu teorinin bazı versiyonlarına göre, çocukken toplumsal cinsiyetine uygun olmayan davranışlarda bulunmak bir şekilde kişinin yetişkinliğindeki cinsel arzularını şekillendirmektedir.[2]

Çoğu lezbiyen ve gey, belli bir şey tarafından "eşcinsel yapılmış" olmadıklarını düşünüyorlar. Onlara göre, eşcinsellikleri özsel, değişmez bir özellik ve bunda seçimin/tercihin bir rolü yok. ABD'de yayımlanan *New Republic*'in eski editörü Andrew Sullivan bunu şiddetle savunuyor: "Nasıl heteroseksüeller için heteroseksüellik istemsiz bir şeyse [eşcinsel] yetişkinlerin ezici çoğunluğu için de eşcinsellik öyle... ve kişinin duygusal kimliğinin oluşumunun en başlarından itibaren aşikâr olan bir şey."

Ne var ki, çok sayıda kişinin böyle düşünmesi bunun illa ki doğru olduğu anlamına gelmez. Edward Stein'ın ifade ettiği gibi, "cinsel eğilim gibi son derece karmaşık bir şeyin kaynağını keşfetmek konusunda insanların içe bakışına güvenemeyiz."

Stein bir sınıf analojisi de kurar. Belirli bir toplumsal veya ekonomik sınıfa dahil olduğunuzu hissedebilirsiniz ve bu konuda fazla seçim sahibi de olmayabilirsiniz. Ama bu, sınıfınızı doğuştan gelen biyolojik bir özellik haline getirmez. "Cinsel yönelim, doğal değil toplumsal bir özellik olabilir."[2]

Bu, şüphesiz toplumsal kurgu kuramcılarının kabul edeceği bir görüş. Bu kuramcılar, cinselliğin toplumsal olarak kurgulandığını ve lezbiyen, gey, biseksüel, heteroseksüel kimliklerin tarihsel olarak oluşturulduğunu savunurlar. Bunlar, belli amaçlarla toplum içinde ve toplum tarafından oluşturulmuşlardır. Yazar ve akademisyen Elizabeth Wilson'ın ifade ettiği gibi, "Cinsel kimlik ve cinsel arzu sabit ve değişmez değildir. Yok olacak ya da çözülerek biçimini yitirecek bir şeyi denetim altına almak için kendimize sınırlar ve kimlikler yaratırız."[4] Toplumsal ve kültürel yapı kuramları, özellikle 1970 ve 1980'lerdeki lezbiyen ve gey özgürleşme hareketlerinde çok popülerdi. Ne var ki, gey ve lezbiyen kimlikleri çoğu zaman biraz ikircikli bir biçimde, heteroseksüel ataerkilliğine karşı kullanılacak karmaşık, çelişkili ancak gerekli direnç araçları olarak değerlendiriliyordu.

Ne var ki, sonraki yıllarda, toplumsal kurgu kuramları eşcinsel toplulukların düşmanları olan Ahlaki Çoğunluk hareketi ve ona bağlı eşcinsel karşıtı örgütler tarafından bizzat eşcinsellere karşı bir silah olarak kullanılmaya başlandı. Bu örgütler, eğer cinsel kimlik toplumsal olarak kurgulanıyorsa toplumsal olarak yapıbozuma da uğratılabileceğini savunuyorlar. Eski Eşcinseller Hareketi'nin, eşcinsellerin heteroseksüele "döndürülebileceği" inancı işte buradan kaynaklanıyor.

Bu sırada cinsel yönelim için biyolojik nedenler bulma çabalarında da tam bir patlama yaşandı.

Sıra biyologlarda

Cinsel yönelimin sırrının belki de bedende gizli olduğu düşüncesi artık eşcinseller için eskiden olduğu kadar ürkütücü değil. Bazı araştırmacıların kendilerinin de açık eşcinsel olması onlara güven veriyor.

Cevabın bedende aranması tabii ki yeni bir şey değil. 1916'da, genetikçi Richard Goldschmidt, eşcinselliğin bedenin cinsiyet kro-

Eşcinsellik "tedavi"leri

19. yüzyılın sonlarından bu yana doktorlar eşcinsellik için çeşitli "tedavi" yöntemleri geliştirmeye çalıştılar, ama bu konuda pek de başarılı olamadılar.

Fahişe terapisi Fahişelerle seks yapan "ters erkekler" heteroseksüel arzu duymaya başlayacaklardı.

Evlilik terapisi Kur yapma ve evlenme fırsatı verildiğinde "sapkın"lar doğal bir biçimde heteroseksüel olacaklardı. Matematik gibi soyut konulardaki eğitim de yardımcı olabilirdi.

Dağlama New Yorklu araştırmacı Dr. William Hammond, eşcinsel hastaların on günde bir "ense, sırt ve bel bölgelerinden dağlanmaları"nı önerdi.

Hadım edilme ya da yumurtalığın alınması Erkek eşcinsellerde cinsel dürtüyü yok etmek için testislerin alınması. Eşcinsellik kalıtsalsa üreme organlarının alınması da uzun vadeli bir tedavi sağlayacaktı.

Cinsel perhiz Eşcinsellik tedavi edilemez bir şeyse eşcinsellerin cinsellikten uzak kalmaktan başka bir ahlaki seçeneği olamazdı.

Hipnoz ABD'li doktor John D. Quackenbos, "aynı cinsten insanlara karşı duyulan doğal olmayan tutkuların" hipnoz yoluyla tedavi edilebileceğini öne sürdü.

Tiksindirme tedavisi 20. yüzyılın ilk yarısında uygulanan bu tedavide, genellikle elektroşok yoluyla, heteroseksüel uyarılma ödüllendiriliyor, eşcinsel çekim cezalandırılıyordu.

Psikanaliz Dr. Edmund Berger, 1950'lerde eşcinselliği, bilinçdışının kişiyi bir kendine karşı yıkıcılık sürecine soktuğu bir tür "ruhsal mazoşizm" olarak betimliyordu. Sebebi bulununca (örneğin hükmedici bir anne) tedavi de bulunmuş oluyordu.

Radyasyon tedavisi Röntgen ışınlarının, salgı bezlerinin aşırı çalışmasından kaynaklanan rasgele eşcinsel istek düzeyini de düşüreceğine inanılıyordu.

Hormon tedavisi Erkek çocukları "erkeksileştirmeye", kız çocukları "kadınsılaştırmaya" yönelik steroit tedavisi.

Lobotomi Beynin ön tarafındaki sinir lifleri kesilerek eşcinsel dürtüler (ve çoğu cinsel ve duygusal tepki yeteneği) yok ediliyordu. ABD'de, eşcinsellere lobotomi uygulanması 1950'lere kadar devam etti.

Psiko-din terapisi Dindar doktorlar ve terapistler, heteroseksüellik yaratmak için dinsel öğretilerle psikanalizi birleştiriyorlardı.

Güzellik terapisi Bir butch lezbiyenin tek ihtiyacı bir güzellik uzmanı tarafından güzelleştirilmekti (uzmanın erkek eşcinsel olmaması şartıyla).

"Thirteen Theories to 'Cure' Homosexuality"den uyarlanmıştır (Don Romesburg, *Out in All Directions: A Gay and Lesbian Almanac* içinde, Lynn Witt vd. (der.), Warner Books, 1995.

mozomlarıyla uyumlu olmamasından kaynaklanıyor olabileceğini öne sürmüştü. Bu kuram yüzyılın başlarında, seksolog Magnus Hirschfeld de dahil olmak üzere, çeşitli düşünürler tarafından kabul edilmişti. Ama 1950'lerde kuram çürütüldü.

Bazı bilimciler de kandaki, cinsel salgı bezlerindeki ya da idrardaki hormon miktarlarının üzerinde durdular. Yapılan bazı deneyler sonucunda, lezbiyenlerde heteroseksüel kadınlardakinden daha yüksek düzeyde testosteron ve daha düşük düzeyde östrojen, geylerde heteroseksüel erkeklerdekinden daha düşük düzeyde testosteron ve daha yüksek düzeyde östrojen bulunduğu iddia edildi.

Testosteron ve östrojen gibi "cinsiyet hormonları"nın yalıtılmasından önce bile bazı bilimciler, heteroseksüellerde ve eşcinsellerde cinsel salgı bezlerinin yapısının ve/veya salgısının farklı olduğuna inanıyorlardı. Bu varsayımlara dayanarak, çeşitli cerrahi ve hormonal tedavilerle lezbiyenler ve geyler "iyileştirilmeye" çalışıldı. Bunlar arasında hadım edilme ve hatta bazen testis nakli bile vardı.[5]

İçsel bedensel farklılıklara ilişkin kuramlara dayanarak eşcinselleri "tedavi etme" girişimleri, herhangi somut bir başarı işareti olmamasına rağmen Kuzey Amerika'da ve Batı Avrupa'da 1970'lerin sonlarına kadar devam etti. Testosteron verilen geylerin çoğunda cinsel dürtü güçlendi, ama arzunun nesnesi değişmedi.[2]

Eşcinsel beyin

Bazı araştırmacılar da eşcinsellerle heteroseksüeller arasındaki farkın "beyinde" olduğunu iddia ediyorlar. Son zamanlarda araştırmaların önemli bir bölümü bu alana odaklandı.

1991'de, ABD'deki Salk Institute'ta çalışan sinir anatomisi uzmanı Simon Le Vay, hipotalamustaki (beynin bir golf topundan biraz daha küçük bir bölümü) bazı hücre gruplarının büyüklüğüne ilişkin bir çalışma yayımladı. Hipotalamus, cinsellik, beslenme, kalp-damar performansı, vücut sıcaklığının kontrolü, stres, duygusal yanıt, büyüme ve başka bazı işlevlerde merkezi bir rol oynar.

Le Vay'in fikri, hipotalamusun erkeklerde ve kadınlarda farklı olduğu düşünülen bölgelerine yoğunlaşmaktı. Çok sayıda bilimci cenin gelişiminin belli bir noktasında insan beyninin cinsiyete göre farklılık göstermeye başladığına, erkeklerin farklı, kadınların farklı beyin türlerine sahip olduklarına inanıyor. Ama bu farklılığın

derecesi çok küçük ve son derece tartışmalı. Le Vay, kadınları daha çekici bulanların büyük bir bölümünün erkek ve erkekleri daha çekici bulanların büyük bir bölümünün kadın olduğundan yola çıkarak, cinsel yönelimin beynin neresine yansıdığını bulmak için erkeklerde ve kadınlarda yapısı farklı olan bölümlere bakması gerektiğini düşündü. 41 beyni inceledi. Bunlardan 19 tanesi AIDS'ten kaynaklanan komplikasyonlardan ölen ve tıbbi kayıtlarından HIV' yi cinsel ilişki yoluyla başka erkeklerden aldığı anlaşılan erkeklerin; 6 tanesi yine AIDS'ten ölen, cinsel yönelimleri belirsiz olan, Le Vay'ın heteroseksüel olduklarını tahmin ettiği erkeklerin; 10 tanesi AIDS dışında nedenlerden ölen, cinsel yönelimi belirsiz olan, Le Vay'ın heteroseksüel olduklarını tahmin ettiği erkeklerin beyinleriydi. Le Vay, ayrıca, biri AIDS'ten, diğerleri başka nedenlerden ölen ve heteroseksüel oldukları tahmin edilen 6 kadının beyinlerini de inceledi. Hipotalamusun "İNAH-3" adı verilen bölümünün gey erkeklerde cinsel yönelimi belirsiz erkeklerdekinden kayda değer ölçüde küçük olduğunu ve kadınlardakiyle aşağı yukarı aynı büyüklükte olduğunu buldu. Bu durum, gey erkeklerdeki İNAH-3' ün bir anlamda "kadınsılaştığını" gösterir gibiydi. Le Vay, çalışmanın "insanları eşcinsel ya da heteroseksüel yapan şeyin ne olduğu" sorusunu cevaplamak için bir kapı açtığını iddia etti.

Ama kuramına karşı çıkanlar da oldu. İNAH-3'ün küçük olduğu erkeklerin tamamının AIDS'ten ölmesinin ve tedavilerin yan etkisi olarak öldüklerinde neredeyse hepsinin kanında testosteron düzeyinin düşük olmasının önemli bir etken olabileceği ileri sürüldü. Beynin bölümlerinin büyüklüğünü etkileyen faktörler AIDS'ten kaynaklanan hormonal dengesizliklerin sonucu olamaz mıydı? Birkaç AIDS'li heteroseksüel erkeğin beyninin deneye dahil edilmesinin bu olasılığı ortadan kaldıracak yeterli bir kontrol grubu oluşturmadığını öne sürenler oldu. Ayrıca, hiçbir lezbiyenin beyni incelenmemişti; kuram doğruysa bunların daha büyük İNAH-3'ler içermesi gerekirdi.[2]

Eşcinsellik geni

Cinselliğin kalıtsal etkenlere bağlı olabileceği fikri en azından ortaçağdan beri varlığını sürdürüyor. Ama son zamanlarda bu fikir, "eşcinsellik geni" denen şeyin peşine düşme biçimini aldı.

Bu alandaki başlıca araştırmacılardan biri, ABD Ulusal Kanser Enstitüsü'nden biyolog Dean Hamer'dır. Hamer, araştırmasına gey erkeklerin ailelerini inceleyerek başladı. 1990'ların başlarında Baltimore'da yayımlanan bir gey gazetesine "Gey Erkekler, Gey Erkek Kardeşiniz Var mı?" başlıklı bir ilan verdi.

Gey erkeklerin ailelerinde anne tarafında bir kalıtım kalıbı olarak gördüğü şeyi saptadıktan sonra, bu kalıptan sorumlu genin X kromozomunun neresinde olabileceğini saptamak için bir genetik bağlantı araştırması yaptı.

Hamer'in ulaştığı en önemli sonuç, gey erkeklerin ailelerinin anne tarafında eşcinsellik oranının daha yüksek olmasıydı. Ama bazı bilimciler bu sonuca ve istatistiksel anlamına ilişkin şüphelerini belirttiler. Bazıları, anne ve baba tarafındaki eşcinsellik oranları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını söylediler. Bunun bir nedeni, sonuçların Hamer'in, eşcinselliğin genel nüfus içindeki taban oranını yüzde 2 olarak kabul etmesine dayanmasıydı. Bazılarının öne sürdüğü gibi taban oran gerçekte yüzde 4 ya da daha yüksekse, bu sonuçlar istatistiksel açıdan anlamlı olmaktan çıkacaktı.

Hamer, 1993 ve 1995'te yayımladığı çalışmalarında X kromozomu üzerinde, erkek eşcinselliğiyle bağlantılı spesifik bir genetik gösterene işaret ediyordu. 40 gey erkek kardeş çiftinin 33'ünde, Xq28 adı verilen kromozom parçasında aynı DNA dizilimi olduğunu bulmuştu. 1999'da Ontariolu nörolog George Rice bu deneyleri yinelemeyi denedi. 52 gey erkek kardeş çiftinin DNA'larını inceledi ve Xq28 dizilimlerinde şans eseri olarak beklenebilecek orandan öte bir benzerlik görmedi. Rice, aslında genetikle eşcinsellik bağlantısına inanmıyor değildi. Sadece Xq28'in doğru nokta olduğunu düşünmüyordu. "Eşcinsellikteki genetik etkenler üzerine araştırmalar sürmelidir," diye yazmıştı.

Diğer araştırmalardaki, örneğin ABD'li psikolog Michael Bailey'nin hem kadın hem erkek ikizler üzerinde yürüttüğü eşcinsellik incelemesindeki denek sayısı, kendisinin de kabul ettiği gibi, kesin sonuçlara varılamayacak kadar azdı.

Kimin umurunda?

Yani araştırmalar –ve tartışma– devam ediyor. "Eşcinsellik geni"nin keşfedilmesi, biyolojik bir açıklamanın ayrımcılığa karşı

konumlarını güçlendireceğini düşünen bazı lezbiyen ve geyler için büyük önem taşıyor. Bu araştırmalar, başka nedenlerle, gey haklarına karşı çıkan gruplar için de önemli. Onlar için, Rice'ın bulgusu eskiden beri söyledikleri şeylerin doğrulanmasından başka bir anlama gelmiyor: Eşcinsellik geni yoktur; eşcinsellik öğrenilen, tercih edilen bir davranıştır ve yasalarla korunması gerekmez.

"Gey aktivistler yıllardır Dean Hamer'ın çalışmasını kullanıyorlardı," diyor Family Research Council'in politika analisti Yvette Cantu. "Biz, sadece cinsel bir davranış, bir seçim için kimseye özel azınlık statüsü verilemez, diyoruz."[5] Yani, özellikle ABD'de, eşcinsellik için biyolojik bir neden bulma çabası, son derece siyasileşmiş durumda.

Peki ama cinsel yönelimin kaynağı gerçekten önemli mi? Bunu saptamak zorunda mıyız? Muhtemelen cinsel yönelimin birden çok kaynağı var. Bazı kuramlar bazı insanların durumunu daha iyi açıklıyor, başka kuramlarsa başka insanların. Bazılarımız bütün mümkün "açıklama"ları ikna edici bir biçimde savunabiliriz. Her kuramı destekleyecek kişisel geçmiş parçaları bulunabilir. Sonuç itibariyle –çoğu eşcinsel hakları grubunun da katılacağı gibi–, cinselliğin kökenleri medeni, siyasi ve insani hakları etkilememelidir. Eşitliğe bilimsel gerekçeler bulunması gerekmez.

Cinsel yönelimin bilimsel olarak araştırılması ilginç, hatta büyüleyici bir konu ve araştırmacılara zengin bir çalışma alanı sağlıyor. Ama bu araştırmaların amacı nedir? Sıradan bir lezbiyen, gey ya da biseksüel için pek bir önemi olamaz. Eşcinsel haklarına karşı çıkanların ise gündemi belli; davalarına destek olarak tıbbı kullanamazlarsa başka bir şeyi kullanırlar.

Homofobinin varolduğu ve cinsel azınlıklara bütün medeni hakların tanınmadığı bir toplumda, "eşcinsellik geni"nin bulunması ciddi tehlikeleri de beraberinde getirebilir. Böyle bir şey eşcinselleri "tedavi" etmeye yönelik bir gen terapisine de yol açmaz mı? Ya da geni rahimde tespit eden doğum öncesi testlere ve bunlar sonucunda eşcinsel ceninin kürtajla alınmasına? Ya da eşcinsel bebekleri heteroseksüel yapmayı amaçlayan doğum öncesi terapilere?

Lezbiyen, gey ve biseksüeller için iki tarafı keskin bir kılıç olmayı sürdürüyor tıp. Aynı şey, bir sonraki bölümde ele alacağımız transgendered kişiler için de geçerli.

8 Transgender: "Gökteki Yıldızlar Gibi"

Toplumsal cinsiyetler kadın ve erkekten ibaret değil... Batı tarzı genital sakatlama... "üçüncü cinsiyetler"... Hindistan'ın hadımları... insan hakları... ve trans özgürleşme hareketi.

BİR BEBEK doğduğunda ilk olarak "kız mı, erkek mi?" diye sorulur. Ve genellikle bebeğin cinsel organlarına şöyle bir bakıvermek bu soruyu cevaplamaya yeter.

Bir kişiyle yeni tanıştığınızda muhtemelen otomatik ve bilinçsiz bir biçimde o kişinin erkek mi kadın mı olduğunu aklınıza kaydedersiniz. İlk anda bunu belirleyemezseniz, ipuçlarını incelemeye başladığınızı görürsünüz. Nedense, bunu bilmek önemli görünür.

Çoğumuz, biyolojik ve toplumsal cinsiyeti böyle çift kutuplu ve ikibiçimli olarak kategorize etme konusunda güçlü bir kültürel şartlanma yaşarız. Ama gerçekte hayat ve doğa bundan çok daha karmaşıktır.

Yakın zamana kadar transgender konularında kamuoyunun başlıca bilgi kaynağı "dehşet verici" gazete haberleriydi. Bunlar genelde hayatlarının büyük bir kısmında kendilerini erkek diye "yutturan" kadınların ve bunun tersini yapan erkeklerin yaptıklarının ortaya çıkmasıyla ilgili haberlerdi. Ya da, daha az sansasyonel bir biçimde, "cinsiyeti yeniden belirleme"ye eskiden genellikle dendiği gibi "cinsiyet değiştirme" ameliyatı geçiren kişilerin otobiyografik anlatımları yayımlanıyordu. Hikâyelerini anlatanlar genellikle erkekten kadına dönmüş transseksüellerdi; çocukluklarından beri "yanlış bir bedene kısılıp kaldıklarını" hissettiklerini söylüyorlardı. Britanyalı gezi yazarı Jan Morris'in cinsiyet deneyimini biyolojikten çok "ruhsal" olarak betimleyişi ünlüdür. Aynı duygu, birçok trans kişinin sözlerinde yankılanır.

Bugün giderek daha çok sayıda transgendered (ya da trans) kişi "açılıyor". Böylece transgendered kişilerin insan haklarının ne kadar çok ihlal edilmiş –ve ihlal edilmekte– olduğu da ortaya çıkıyor.

"Açılan" kişilerin çeşitliliği ve konu üzerine yapılan araştırmalar, eskiden düşünülenden çok daha karmaşık bir tablo çıkıyor ortaya. Birçok transgendered kişinin terapiden ya da ameliyattan sonra aynı zamanda gey ya da lezbiyen olmaları, heteroseksüel ço-

ğunluk için özellikle kafa karıştırıcı.

Gerçeklik bundan çok daha büyük bir zenginlik ve çeşitlilik barındırıyor. Bu gerçeklikte kadından erkeğe dönmüş ve erkekten kadına dönmüş transseksüeller; travestiler; interseksüeller ya da hermafroditler (belirsiz cinsel organlarla doğanlar); hadımlar (Hindistan'daki adlarıyla *hicra*'lar); yaşamlarını biyolojik cinsiyetlerinden farklı bir toplumsal cinsiyetle sürdürmek anlamında transgendered olan, ama biyolojilerini değiştirmek konusunda herhangi bir girişimde bulunmayanlar; ameliyat ya da hormon terapisi yoluyla kısmi ya da tam bir cinsiyeti yeniden belirleme süreci yaşayanlar; sadece hormon terapisinden geçmeyi tercih edenler bulunuyor.

Bu çeşitlilikte farklı cinsel yönelimlerden (eşcinsel, heteroseksüel, biseksüel) insanlar yer alıyor. Üstelik konu sanki yeterince karmaşık değilmiş gibi bazı translar da kendilerini "erkekten erkeğe" ya da "kadından kadına" dönme olarak tanımlıyorlar, çünkü toplumsal ve biyolojik iddialara rağmen daima kendilerini içten içe hep aynı cinsiyette hissettiklerini ifade etmek istiyorlar. Olasılıklar ve tanımlar neredeyse sonsuz gibi. Çoğu kişi, her şeyi içine alan, basit bir terim olan "trans"ı kullanmakla yetiniyor.

Antropolojik çalışmalar transgender'ların kendilerini kültürel olarak son derece farklı şekillerde, bazen çevirisi mümkün olmayan referans çerçeveleri içinde ifade ettiklerini ortaya çıkarıyor. Peru'daki transgender'lar Endonezya'dakilerle aynı değil; Kuzey Amerika'da trans olmanın Namibya'daki deneyimle muhtemelen pek az ortak yanı var. Ama kesin olan bir şey varsa, o da transgender'ların çok yaygın olduğu ve dolaptan çıkmalarının cinsiyetle ilgili sabit fikirleri daha önce benzeri görülmemiş derecede köklü bir biçimde sarstığıdır.

Gizemler ve çeşitlemeler

Chi-Chi, Dominik Cumhuriyeti'ndeki bir köyde yaşıyor. 1997'de çekilen *Guevote* adlı belgeselde, yönetmen Rolando Sanchez'e şunları söylüyordu: "Nasıl hissediyorsam öyleyim. Doğduğumda kızdım. Bir gün o kız öldü ve bir oğlan doğdu. Oğlan, içimdeki o kızdan doğdu. Şu anki halimle gurur duyuyorum. Birçok insan bizi kıskanıyor." Belgeselde, iki "sahte-hermafrodit" olan Chi-Chi ve Bonny'nin gündelik yaşamları ve ailelerinin, eşlerinin ve diğer

köylülerin onlara tepkileri anlatılıyordu.

Chi-Chi ve Bonny yalnız değiller. "Sahte-hermafroditliğin" bu ender görülen biçimine ilk kez 1970'lerin başlarında, Dominik Cumhuriyeti'nde yaşayan bir grup köylüde rastlandı. 23 geniş ailede dört farklı kuşaktan toplam 38 kişinin bu durumda olduğu tespit edildi. Chi-Chi'nin annesinin 10 çocuğu var. Bunlardan üçü kız, üçü oğlan ve diğer dördü, kendi deyişiyle, "bu özel türden". "Çocuklarım doğmadan önce de böyle bir şey olduğunu biliyordum, ama benim başıma da gelebileceğini hiç düşünmemiştim... Onlara hep kaderlerini kabullenmelerini söyledim, çünkü Tanrı ne yaptığını bilir. Ve gerçek erkeklerin çoğu zaman, kız olarak doğan erkekler kadar başarılı olamadıklarını da söyledim. Gerçekten de öyle oldu. Gerçek erkek olan oğullarım diğerleri kadar başarılı olamadılar."[1]

Olayın tıbbi açıklaması, bazı erkek bebeklerin rahimdeyken harici erkek cinsel organlarının gelişmesi için gereken düzeyde testosteron üretememeleri. Bu bebeklerin doğduklarında vajina dudaklarına benzer skrotumları, klitorise benzer penisleri ve skrotuma inmeyen testisleri oluyor.

Trans aktivisti ve yazar Zachary Nataf'ın bildirdiğine göre, Dominik Cumhuriyeti'nde, bu çocukların çoğu başlangıçta kız kabul ediliyor ve buna uygun olarak yetiştiriliyor. Ama cinsel organları bakımından erkek oldukları için, buluğ çağında penis büyümesi ve testislerin aşağıya inmesi gibi erkeklere özgü özellikler geliştirmeye başlıyorlar. Bu nedenle köylüler bu çocuklara *guevedoche* (on ikisinde taşaklı) diyorlar.[2]

Bazı bilimcilere göre bu olgu, cinsel kimliğin oluşmasında hormonların kültürden çok daha önemli olduğunun kesin olarak ispatlanması için "doğal bir deney" olanağı sundu. Julliane Imperato-McGinley başkanlığındaki bir araştırma grubu, çocuğun buluğ çağında hiçbir tıbbi ya da toplumsal müdahaleye maruz kalmadığı, tamamen kendi haline bırakıldığı bir ortamda, o zamana kadar kız gibi yetiştirilmiş de olsa, doğal bir biçimde erkek cinsel kimliği geliştireceğini öne sürdü.[3]

Ama bu son derece basit yaklaşıma herkes katılmıyor. Etnograf Gilbert Herdt, *guevedoche*'lerin farklı olduklarına ve toplu banyolarda cinsel organlarını kızlarınkilerle kıyaslayarak kendilerinin de bunun farkına vardıklarına dikkat çekiyor. *Guevedoche*'lere kuşak-

lardır alışkın olan köylüler, onları "üçüncü cinsiyet" kategorisi olarak görüyor ve bazen onlardan *machi-embra* (erkek-dişi) diye söz ediyorlar.[4] Ama bu çocukların hepsi buluğ çağından sonra erkek cinsel kimliği geliştirmiyorlar. *Guevote* filminde Bonny, Lorenza adında bir *guevedoche*'den bahsediyor: "Kadın olarak şansı daha fazlaydı. Bir sürü erkek ona âşıktı. Daima kadın kıyafetleri giyerdi ve upuzun saçları vardı. Erkeklerin kendisine âşık olmaları hoşuna giderdi. Bu nedenle kadın olarak kalmayı, erkek olmamayı istedi."

Demek ki, insan doğasının bir parçası olarak "üçüncü cinsiyet"ten insanların varolduğunu kabul eden ve onlara uygun cinsel roller yaratan bir insan topluluğuyla karşı karşıyayız. Bu tutum sayesinde Bonny şunları söyleyebiliyor: "Eğer ben böyleysem, Tanrı'nın bir bildiği vardır... Kendimi iyi hissettikten sonra niye değişmeye çalışayım ki? Böyle yetiştim, niye başka bir şeyin peşinde koşayım ki?"

Hukuk ve bıçak

Batı dünyasının büyük bir kısmında cinsiyet belirsizliğini bu şekilde kabullenmek alışılmış bir durum değil. Hatta bunun tam tersi geçerli; ikili yapı bir kural gibi görülüyor. Trans aktivisti Leslie Feinberg'in deyişiyle "kadın ve erkek şeklindeki iki dar kapı" ile karşı karşıyayız. Ama bazı kişiler bu kapılardan geçemiyor. Resmi formlarda cinsiyetleri sorulduğunda, ne E'yi ne de K'yı işaretleyebiliyorlar. İkili modele uymadıkları –ya da uydurulmadıkları– sürece resmi olarak varolamıyorlar.

1950'lerin sonlarında, ABD ve Avrupa'da, rutin bir işlem olarak interseksüel çocukların belirsiz cinsel organlarının düzeltilmesi uygulaması başlatıldığından beri, cinsel kimlik ve rollerin biyolojik olarak mı kültürel olarak mı belirlendiği konusunda ateşli tartışmalar yaşanıyor.

Maryland'deki Johns Hopkins Üniversitesi ve Hastanesi'nde görev yapan John Money ve arkadaşlarının çalışmaları, interseksüel çocukların, transseksüellerin ve cinsel farklılık gösteren insanların ele alınma biçimi üzerinde çok etkili oldu.

Money, tek yumurta ikizlerinden biri olan, 1963'te yedi aylıkken sünnet kazası geçirip penisini kaybeden ve sonra kıza çevrilen çocuğun ünlü vakasında danışmanlık yapmıştı. Plastik cerrahiyle

çocuğun cinsel organları dişi cinsel organı görünümüne sokulmuş, ergenlik dönemine geldiğinde de çocuğa kadınlık hormonları verilmişti.

1973-75 yılları arasında Money çok olumlu sonuçlar alındığını bildirdi ve sonraki 20 yıl boyunca bu çocuğun durumu, örnek vaka olarak görüldü. Vaka, "aşırı küçük" penislerle doğan çocuklara yaklaşım tarzını etkiledi ve doktorların "mümkün olduğunca tam bir kız olarak büyütülebilmeleri için" bu çocukların penislerinin ve testislerinin alınmasını ve cerrahi olarak kıza çevrilmelerini tavsiye etmelerine yol açtı. Yani yaşam kalitesi, tatmin edici heteroseksüel penetrasyon temel alınarak ölçülüyordu. Johns Hopkins ekibinin bildirdiğine göre, daha sonra çocuğun "izi kaybedildi ve durumu izlenemedi".

Ama bu doğru değildi. Sonradan anlaşıldı ki, çocuk kendisini bir kız gibi hissetmemiş, buna uygun davranmamış ve 12 yaşına geldiğinde kendisine verilen östrojen haplarını kullanmayı bırakmıştı. Ameliyat olmazsa eş bulamayacağı ve bir kadın olarak yaşayamayacağı yönündeki sürekli telkinlere rağmen, cerrahların 17 aylıkken kendisine yaptıkları vajinanın derinleştirilmesi için yeniden ameliyat olmayı reddetmişti. 14 yaşındayken Johns Hopkins'e dönmeyi de reddetmiş ve bulunduğu şehirdeki doktorları kendisine mastektomi ve falloplasti yapmaya ve erkeklik hormonları vermeye ikna etmişti. Şu anda hayatını yetişkin bir erkek olarak sürdürmekte.[5]

Belirsizliği yok etmek

Genellikle hermafrodit olarak adlandırılan interseksüeller, çoğu zaman erkek ve kadın cinsel organlarının arasında bir yerlerde bulunan cinsel organlarla doğarlar (Yaygın inanışa aykırı olarak, iki eksiksiz organ grubuyla doğan çocuklar gerçekte çok azdır). İnterseksüel doğumlar çoğu kişinin düşündüğünden daha sık gerçekleşiyor. ABD için yapılan en yüksek tahmin yüzde dört. Bu da, bu şekilde yılda on milyon çocuk doğduğu anlamına geliyor.[6]

Kuzey Amerika İnterseks Derneği'ne göre, her 2000 bebekten biri yaklaşık yirmi beş farklı nedenden, belirsiz cinsel organlarla doğuyor. ABD'de, interseks hastaların cinsiyetini belirlemek amacıyla yılda en az 2000 ameliyat yapılıyor. İnterseks Derneği rızala-

rının alınması mümkün olmayan çocuklara kozmetik ameliyatlar yapmanın etik dışı bir tıbbi uygulama olduğu gerekçesiyle bu ameliyatlar aleyhine kampanyalar düzenliyor.

Doktorlar, bir bireyin yaşam kalitesinin, biyolojik ve toplumsal açıdan erkek ya da kadın cinsiyetlerinden birine uymasına bağlı olduğuna inanıyorlar. Ama İnterseks Derneği'nin kurucusu Cheryl Chase'e göre, "çoğu kişi için en iyisi hiç ameliyat geçirmemek". Chase kendisi de belirsiz cinsel organlarla doğmuş ve 18 aylık olana kadar oğlan gibi yetiştirilmiş. O tarihte doktorlar ailesine, onun aslında kız olduğunu söylemişler ve normalden büyük klitorisini ameliyatla almışlar. Sekiz yaşında bir ameliyat daha geçirmiş ve sonradan ovo-testislerinin testis kısmı olduğunu öğrendiği kısım alınmış. Şu anda bir kadın olarak yaşıyor. Ameliyat kesiği ve yaralı dokular nedeniyle, klitoral duyumu ve orgazm tepkisini kaybetmiş. Bayan Chase'e göre, "'genital sakatlama' sözünü bir Üçüncü Dünya kültürü mensubu için rahatlıkla kullanıyoruz, ama bizim dünyamızda doktorluk lisansı olan biri tarafından gerçekleştirilen herhangi bir sakatlayıcı uygulamanın bir tür bilimsel güvenilirliği var."[7]

Chase'in deneyimini paylaşan birçok interseksüel, çocukluklarında sebebi kendilerine açıklanmayan muayeneleri, ameliyatları, acıları ve enfeksiyonları tekrar tekrar yaşıyor. Bu uygulama kırk yıldır devam ediyor ve çoğu vakada çocuklar "kaybedildikleri için izlenemediler". Bu da ameliyatların etkilerinin değerlendirilmesini sağlayacak ve gelecekteki uygulamalara yol gösterecek güvenilir tıbbi verilerin olmadığı anlamına geliyor. Belirsiz cinsel organların görünümünü "normalleştirmek" için kozmetik genital cerrahiye başvuruluyor. Doktorlar, bunun tıbbi değil "psikososyal bir acil durumu" iyileştirmeye yönelik bir girişim olduğunu kabul ediyorlar. İnterseks çocuklara, onların ailelerine ve arkadaşlarına, farklılığı kabullenmelerine yardımcı olacak psikolojik bir yardım vermek yerine, bir kriz yaratıp, sonradan eldeki tıbbi teknolojiyi kullanarak bunu çözüyorlar. Belirsiz cinsel organlar ameliyattan önce "kusurlu" olarak adlandırılıyor ve ameliyatla "düzeltiliyor". Ama çocukluğunda bu ameliyatı geçirmiş olan interseksüeller deneyimlerini, ameliyattan önce bir "tamlık", sonrasında ise "sakat bırakılma" hissi olarak tanımlıyorlar.

Ayrıca çocuklara çoğu zaman yalan söyleniyor. 12 yaşında bedeni değişmeye başlayan ve kendisine kanserli olduğu için yumur-

talığının alınması gerektiği söylenen bir kadının yaşadıkları, bu konuda tipik bir örnek oluşturuyor. Ameliyat aslında klitorisini ve skrotuma yeni inmiş olan testislerini almak için yapılmış.

"Çukur kazmak direk dikmekten kolaydır," sözü, çoğu interseksüel çocuğun niye kıza çevrildiğini açıklamak için yeterli. Standartlar, erkeklik ölçütü olarak en az 2.5 santimetre uzunluğunda bir penise, dişilik ölçütü olarak ise en fazla 0.9 santimetre büyüklüğünde bir klitorise izin veriyor. Uzantıları 0.9 ile 2.5 santimetre arasında olan çocuklar, psikolog Suzanne Kessler'ın bildirdiğine göre kabul edilemez bulunuyor ve cerrahi müdahalenin gerekli olduğu düşünülüyor. Bazı vakalarda, anne babalar herhangi bir sorun görmedikleri halde, doktorlar ameliyatta ısrar ediyorlar. Daha altı haftalık kız bebeklere vajina derinleştirme ameliyatları yapılabiliyor; bu ameliyatlar her zaman başarılı olmuyor ve çocuk büyürken farklı aşamalarda tekrarlanıyor.[5] Suzanne Kessler'a göre cinsel organlardaki belirsizlik, "bebeğin hayatını değil, içine doğduğu kültürü tehdit ettiği için 'düzeltiliyor.'"

1994'te Chase ve arkadaşları çeşitli hikâyeler toplayıp *Hermaphrodites with Attitude* adlı bültende yayımlamaya başladılar. İlk sayının kapağında masal kahramanı Kırmızı Burunlu Ren Geyiği Rudolph'un resmi vardı. Rudolph'un burnu tek tek her nüshada elle kırmızıya boyanmıştı. Resme eşlik eden yazıda interseks genital cerrahiye ilişkin tıbbi literatürü hicvetmek için Rudolph'un burnu onu çirkinleştiren bir bozukluk olarak nitelendiriliyor ve "ameliyat sonrasında" açıkça sakat bırakılmış ve gözyaşlarına boğulmuş Rudolph'u gösteren resmin altında da "mükemmel kozmetik sonuç" yazıyordu.[12]

"Düzeltici" cerrahiye şüpheyle yaklaşan tıp uzmanları da var. Johns Hopkins Üniversitesi'nde çocuk ve ergen psikiyatrisi uzmanı Dr. Reiner, cinsel organlara aşırı önem verilmesinin yanlışlığı konusunda uyarıyor ve "vücuttaki en önemli cinsel organın beyin olduğu"na işaret ediyor.[8]

Karmaşık cinsiyetler

Bir kişinin toplumsal cinsiyetini saptamak, gerçekte birçok kişinin tahmin ettiğinden çok daha karmaşıktır. Doğada mutlak olan hiçbir şey yoktur, her şey istatistiksel olasılıklardan ibarettir. Hepimiz ha-

yata ortak bir anatomiyle başlarız, ama Y kromozomunun varlığı durumunda bu anatomi farklılaşmaya başlar. Bu kromozom testosteron üretimini harekete geçirir, beyinde reseptörler oluşturur ve testislerin oluşumunu sağlar. Gelişmeyen diğer özellikler ise körelmiş bir şekilde vücutta kalmaya devam eder.

Bir kişinin biyolojik cinsiyetini belirlerken birçok etken göz önüne alınabilir: cinsiyet kromozomları (örneğin X ve Y); cinsiyet hormonları (östrojen ve testosteron); eşeylik organları (yumurtalık ve testisler); cinsel organlar (örneğin vajina ve penis); üreme kapasitesi (sperm taşıma ve dölleme; gebelik ve süt üretme); ve diğer bağlantılı iç organlar (örneğin rahim ve prostat).

Bu etkenler her zaman birbirleriyle tutarlı değildir. Bilime göre herkes iki kutup arasında belli bir noktadadır. Kromozomları ve hormonları açısından yüzde yüz erkek ya da yüzde yüz kadın olup olmadıklarını az sayıda kişi bilebilir, çünkü bunun test edilmesini gerektiren fazla durum yoktur. Ancak olimpiyatlara katılmak isterseniz bir cinsiyet kromozomları testinden geçmek zorunda kalırsınız; diğer spor kuruluşları adil ve güvenilir olmadığı gerekçesiyle bu uygulamadan vazgeçtiler. Britanya'da yayımlanan *Journal of Sports Medicine* adlı dergide her 500 atletten birinin cinsiyet kromozomu testini geçemeyeceği iddia edildi. Kromozom farklılıkları her zaman dış görünüşe yansımaz. Testler bir atletin yarışma kuralları açısından kadın olmadığını ortaya çıkarabilir, ama şüphesiz bu onu günlük hayatında erkek yapmaz. Cinsiyetin diğer göstergeleri de benzer çeşitlilikler gösterir. Üreme kapasitesi bile kesin bir gösterge değil; bazı interseksüeller çocuk sahibi olabiliyorlar. Erkek ve kadın arasındaki varolduğu söylenen biyolojik çizgi açıkçası son derece bulanık.

Britanyalı trans aktivisti ve akademisyen Stephen Whittle şunları söylüyor: "Şu anda tıpta 70'i aşkın birbirinden farklı interseks sendromu biliniyor ve her 200 çocuktan biri bir tür interseks matrisiyle doğuyor. Bazılarında bu hiçbir zaman keşfedilmiyor, bazılarındaysa yetişkinliklerinde doğurganlık kliniğine başvurduklarında ortaya çıkıyor. Ayrıca, Hollanda Beyin Bankası'nın beyin cinsiyeti belirleme üzerine yürüttüğü çalışma, erkeklerle kadınlar arasında bir beyin cinsiyeti farkı olduğu varsayımını desteklemesi açısından transseksüellerin fiziksel interseks sendromları kapsamında ele alınmaları gerekebileceğini gösterdi. Transseksüeller ait oldukları-

nı öne sürdükleri toplumsal cinsiyet grubunun beyin cinsiyetine sahiptirler."

Biyolojik cinsiyet hakkında bu kadar söz yeter. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak biyolojik değil, toplumsal, kültürel, psikolojik ve tarihseldir. İnsanları ve onların toplumdaki rollerini, yaptıkları işleri, giyim kuşamlarını, nasıl davranmaları gerektiğini betimlemek için kullanılır.

Bir kişinin toplumsal cinsiyeti genellikle doğumda belirlenir. Nüfus cüzdanına yazılan "erkek" ya da "kız" ibaresi, çocuğun hayatı boyunca toplumsal olarak başına gelecek neredeyse her şeyi etkiler.

Üçüncü toplumsal cinsiyet

Belirsiz cinsel organlara gösterilen tepki toplumdan topluma değişir. İki biyolojik ve toplumsal cinsiyetli model hiç de evrensel değildir. 1930'larda Amerikan yerlilerinden Navaholarda gözlenen yaklaşım, gerçekten derin bir kavrayışın ürünüydü ve en insancıl yaklaşımlardan biriydi. Navaholara göre üç fiziksel kategori vardı: erkek, dişi ve *nadle*, yani hermafrodit. *Nadle*'lerin özel bir statüleri, özel görevleri ve giyim tarzları vardı; sık sık bilgeliklerine ve yeteneklerine başvurulurdu. *Berdache* adıyla da bilinen bu kişilere diğer Amerika yerlisi halklarda da rastlanıyordu (bkz. 3. Bölüm). İnsanlar *berdache* olmayı seçebiliyor, ruhsal ya da kişisel nedenlerle üçüncü cinsiyete geçebiliyorlardı. Bu kişiler vücutlarını değiştirmiyorlardı. Biyolojik değil, toplumsal cinsiyetlerini değiştiriyor ve bu değişiklik biyolojik unsurlar önemsenmeden kültürel olarak kabul edilebilir oluyordu. Ne onlar, ne de sevgilileri ya da eşleri, bunun için damgalanmıyorlardı.

Hindistan'da da, *hicra*'ların 2500 yıllık bir tarihleri var. Şu anda "üçüncü cinsiyet" kastı olarak adlandırılan *hicra*; hermafrodit, hadım ya da "kutsal erotik dişi erkek" olarak çevrilebilir. *Hicra*'lardan bazıları doğuştan interseksüel, bazılarıysa hadım edilmişlerdir. Ama *hicra*'lar cemaati, çok çeşitli travesti eşcinsel fahişeleri ve Ana Tanrıça Bahuçara Mata'ya tapanları da kendine çekiyor.[4]

Hicra'lar üçüncü cinsiyet olarak görülüyorlar ve Hint toplumunda sosyal bir konumları var. Kabul etmek gerekir ki, bu pek yüksek bir konum değil, pek itibarlı kişiler olarak görülmüyorlar,

kötü yola düşmüş kadınlara, fahişelere, marjinallere benzetiliyorlar. Ama bazı yıkıcı güçlere sahipler. *Hicra* dansçıları düğün vb. törenlerden kovmanın, biraz müstehcen olan şarkı ve dansları için onlara para vermeyi reddetmenin uğursuzluk getireceğine inanılıyor. *Hicra*'lar, geçimlerini sağlamak için çocukları kutsayabiliyorlar ya da yetişkinleri lanetleyebiliyorlar. Antropolog Serena Nanda, temel bir kaynak olarak görülen çalışmasında, *hicra*'ların özel güçleriyle yaşam ve ölüm üzerinde simgesel bir kontrole sahip olduklarını belirtiyor.

Hicra'lar, anatomik olarak hermafrodit olan, ya da *hicra* olmak için güçlü bir arzu duyan her çocuğun kendi kastlarına ait olduğu-

Hadım siyasetçi

"Siyaset yapmak için cinsel organlara değil, beyne ihtiyacınız var." Bu alışılmadık ama doğru sloganı Hindistan'da parlamento üyeliğine aday olan ilk hadım siyasetçi Şabna Nehru kullanmıştı.

Şabna parlamentoya giremedi, ama belediye meclisi üyesi olarak Hisar kentinde yaptıkları örnek oluşturacak nitelikteydi. Eski bir gecekondu mahallesi olan mahallesine su getirtmek, kanalizasyon ve yol yaptırmak konusunda çalışma arkadaşlarından çok daha başarılı oldu. "Eskiden insanları dans ederek eğlendirirdim," diyor Şabna, "şimdiyse hayırseverlikle, insanseverlikle eğlendiriyorum."

Meclis üyesinin alışılmadık kamu hizmeti kariyeri Hindistan'ın güneyindeki Bangalor kentinde başladı. Üst bir kasta, iş dünyasına mensup bir ailenin çocuğu ve bir hadım olarak doğduğunu söylüyor, ama daha fazla ayrıntı vermek istemiyor. "Her iki cinsiyete de aittim, ama kız olarak yetiştirildim."

Annesi öldüğünde bir hadımlar çetesi tarafından ailesinden alınmış ve dokunulmazlardan bile aşağıda yer alan, cinsel nedenlerle toplumdan dışlanan bir altkültürde yaşamaya başlamış.

Şabna ve birkaç başka hadım politikacı uzun süredir hilkat garibesi olarak görülüp toplum dışına itilen hadımların –ya da *hicra*'ların, yani "iktidarsız"ların– toplumun genelinin saygısını kazanmaya başladıklarını gösteriyor. Çocukları ve aileleri olmayan hadımların Hindistan'ın siyasi hayatındaki yolsuzluk ve akraba kayırmacılığı için mükemmel bir panzehir oluşturduğunu söyleyenler bile var. Ve 1998'de Şabnam Mausi, Hindistan Parlamentosuna giren ilk hadım oldu.

Kaynaklar: *The Chandigargh Tribune*, 13 Mart 2000; *Wall Street Journal*, 24 Eylül 1998; Serena Nanda, *Third Sex, Third Gender* içinde.

nu iddia ediyorlar. Nanda, analizinde *hicra*'ları transseksüellerle kıyaslıyor ve Batı'da genel olarak bir "üçüncü" kategori olmadığı için transseksüellerin tanım düzeyinde bir varoluşsal kriz yaşadıklarını belirtiyor.[4]

Günümüzde birçok *hicra* fahişelik yapıyor; bazı Hintli erkekler kadınların hoşlanmadığı cinsel eylemlerde bulunmayı kabul ettikleri için *hicra*'larla seks yapmayı "tercih ediyorlar". Serena Nanda'nın gerçekleştirdiği mülakatlar, *hicra* olmayı seçenlerin bunu eşcinselliklerinden dolayı yaptıklarını gösteriyor: "Erkeklere karşı cinsel arzu duyduğumuz için kız gibi giyiniyoruz." Tahsildarlık yaparak geçimlerini sağlayanlar, hatta siyasete atılanlar da var.

Papua Yeni Gine'nin doğusundaki yaylalarda yaşayan Sambalar, üçüncü cinsiyetten kişilere *kwolu-aatmwol*, yani "erkek şeye dönüşen dişi şey" diyorlar. Bu kişiler tıbbi açıdan Dominik Cumhuriyeti'ndeki *guevedoche*'lere benziyorlar; "5-alfa redüktaz eksikliği" adı verilen, az rastlanan bir hermafroditlik gösteriyorlar. Antropolog Gilbert Herdt, sonradan *Third Sex, Third Gender* adı altında topladığı, yeni ufuklar açan makaleleri yazmasını sağlayacak düşünceleri, 1970'lerde Sambaların arasında gerçekleştirdiği alan araştırması sırasında geliştirmeye başladı. Herdt, bazıları doğumdan hemen sonra öldürülmekle birlikte, çoğu *kwolu-aatmwol*'un bu şekilde kabul edildiklerini, kısmen erkek gibi yetiştirildiklerini gözlemledi. Bu kişiler, kendilerine özgü kimliklerinde bazı dişi unsurlar da barındırmaya devam ediyorlardı, ama bu onları saygın şamanlar ya da lider savaşçılar olmaktan alıkoymuyordu. "Üçüncü"lere rastlanan başka yerler de var; örneğin Filipinler'de Cebuen toplumunda yaşayan *bayot*'lar ya da *lakin-on*'lar, Endonezya'da *waria*'ların "üçüncü cinsiyet" rolleri; ya da Tahiti'deki *mahu*'lar.[4]

Ne var ki, dünyanın pek çok yerinde korku ve ayrımcılığı besleyen güçlü tabular geçerli. "Cinsiyeti belirsiz bedenler tehdit edicidir," diyor trans aktivist Zachary Nataf, "belki arzuları ortaya çıkarıyorlar; buna sahip olmak sıradan cinsel organların sağlayabileceğinin ötesinde bir erotik potansiyel gibi görünüyor. Belki biyolojik ve toplumsal cinsiyetin değişebilirliği düşüncesi bir tür dehşet ya da baş dönmesi yaratıyor."

Neden ne olursa olsun, doktorlar ve başka kişiler, tıbbi ya da işlevsel olarak hiçbir tehlike arz etmeyen küçük sorunlar için çok kapsamlı cerrahi müdahalelere başvuruyorlar.

"Peki merhametimiz ve anne babaların çocuğun 'kusurundan' dolayı yaşadıkları duygusal acı ve sıkıntıyla başa çıkma gücüne ve farklılıklarına rağmen onları büyütme yeteneğine inancımız nerede kaldı?" diye soruyor Nataf. "Peki ya çocuğun hakları, özellikle de kendi cinsel kimliğine karar verme hakkı? Bu kimlik uzmanların karar verdiğinden farklı olursa ne olacak?"

Kolombiya, kısa bir süre önce bu tür vakalarda çocuğun haklarının göz önüne alınması yönünde yasa çıkaran az sayıda ülkeden biri oldu.[10]

Şiddet ve incinebilirlik

Transgender kişiler birçok açıdan daha incinebilir durumdalar. Çalışma hayatında ayrımcılığa maruz kalıyorlar; çoğu ülke transların haklarını koruma altına almıyor. Çoğu trans, ne kadar nitelikli olsa da hiçbir iş bulamıyor. Erkekten kadına dönen transseksüellerin önemli bir bölümü, kısmen başka iş bulamadıkları kısmen de ameliyatlar için gereken parayı biriktirmek için fahişe oluyorlar. Bu da transları HIV enfeksiyonuna ve şiddete daha açık hale getiriyor.

Transların maruz kaldıkları şiddet, özellikle de Latin Amerika ülkelerinde çok yüksek düzeylerde. Meksika'nın Chiapas eyaletindeki Tuxtla Gutiérrez şehrinde, 1991 ve 1994 yılları arasında çoğu travesti seks işçileri olan 12 cinsel azınlık mensubu erkek öldürüldü. Aktivistler benzer olaylara dikkat çektiler, ama polis bağlantıları izlemeyi reddetti ve hiç kimse hakkında dava açılmadı. Polis tacizi ve gözaltında ölüm haberleri giderek artıyor. Şubat 2000'de, Arjantin'in Cordoba kentinde, Vanessa Ledesma adlı kişi gözaltındayken şüpheli bir biçimde öldü. Adalet isteyen aktivistler polisin tehditleriyle karşılaştılar. 2001'de Venezüella'nın Carabobo eyaletindeki bir transgender grubu, ülkedeki transgender topluluğunun önde gelen isimlerinden Dayana'nın (José Luis Nieves) öldürülmesinin ardından polis tehditlerinin ve tacizlerinin arttığını bildirdiler.

Translara karşı cinsel ve fiziksel taciz çok yaygın; tutuklananlardan bazıları soyuluyor, dövülüyor ve cinsel ilişkiye girmeye zorlanıyorlar. Uluslararası Af Örgütü'ne göre, transgender'lar çoğu zaman kimliklerinin başlıca dışavurumlarını hedef alan saldırılara maruz kalıyorlar. Örneğin erkekten kadına dönen transların çoğu zaman elmacık kemiklerine ve göğüslerine vuruluyor, böylece

Dayana'nın öldürülmesi

2000 yılının temmuz ayında, iki adam, Venezüella'nın Carabobo eyaletinde, Valencia şehrindeki bir pansiyonda Dayana'nın (José Luis Nieves) kaldığı odaya daldılar. Onu vurdular ve ölümcül biçimde yaraladılar.

Öldürülüş biçimi Dayana'nın bir yargısız infaza kurban gittiğini gösteriyor. Öldürüldüğü sırada, kısa bir süre önce bir eyalet polisinin açtığı ateş sonucunda aldığı kurşun yaraları henüz kapanmamıştı. Transgender haklarını koruma kuruluşu *Respeto de la Personalidad*'a göre Valencia'da, özellikle de polisin gerçekleştirdiği tacizler çok yaygın. Polisler zor kullanarak transgender'ların tırnaklarını ve saçlarını kesiyorlar. Polis için cinsel gösteriler yapmayı reddedenler yarı çıplak halde şehrin dış mahallelerine bırakılıyorlar. Carabobo Polis Şefi 'eşcinseller ve fahişeler polisin koyduğu kurallara göre yaşamak zorundalar. Sokaklarda istedikleri gibi gezemezler," diyor.

International Gay and Lesbian Human Rights Commission'ın web sitesinden (www.iglhrc.org).

ameliyatla yerleştirilen dokular patlatılıyor ve bu da bazı durumlarda toksik maddelerin vücuda yayılarak ciddi sağlık sorunları yaratmasına yol açıyor.[13]

Dünyanın başka yerlerindeki, örneğin Türkiye'nin İstanbul kentindeki travesti toplulukları da sürekli olarak polisin cinsel ve başka türdeki tacizlerine hedef oluyorlar.

Translar günlük hayatın her alanında sürekli olarak ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Sağlık hizmetlerinden yararlanmak işkenceye dönüşebiliyor; aşağılanma ve daha kötü muameleler çok yaygın. Bunun sonucunda çoğu trans hasta olunca tıbbi yardıma başvurmaktan kaçınıyor. Ve birçok ülkede cinsiyetleri yeniden belirlendikten sonra önemli kişisel belgelerini değişikliği yansıtacak şekilde değiştiremiyorlar; dolayısıyla evlenmeleri mümkün olmuyor, aşağılanmalarla, kötü muameleyle karşılaşıyorlar ve sahte belge taşıdıkları şüphesiyle tutuklanabiliyorlar.

Meydan okuma

Cinsiyet sınırını aşan kişilerin geniş çaplı bir ittifakından oluşan Transgender Hareketi, iki cinsiyetli modelin acımasız katılığına ve bu modelden doğan insan hakları ihlallerine meydan okuyor.

Cinsel kimlikleri doğuştan gelen cinsiyetleriyle çatışan transseksüeller, çoğu zaman cinsiyeti yeniden belirleme ameliyatı geçirmek yoluyla kimlik, rol ve anatomi arasında bir uyum yaratmak istiyorlar. Ama giderek artan sayıda transseksüel ameliyat olmamaya karar veriyor, temel cinsel kimliğinden de vazgeçmiyor. Olay son derece basit. Bazı erkeklerin penisleri yoktur, vajinaları vardır; bazı kadınların vajinaları yoktur, penisleri vardır.

Giderek daha çok sayıda transgendered kişinin "açık" olmayı tercih etmesi toplumsal bir hareket yaratılmasını kolaylaştırıyor. Zachary Nataf şu açıklamayı yapıyor: "Transgendered bir erkek (kadından erkeğe dönme transseksüel) olarak doğrudan doğruya erkek 'sayılmıyorum', ama ayrımcılığa karşı mücadele etmek ve Transgender Gururu için 'açık'tayım. Transseksüel olmayı ben seçmedim, cinsel rolümü de toplumun baskıcı cinsiyet sistemini protesto etmek için değiştirmedim. Bunu bir sahicilik duygusu kazanmak ve cinsiyeti olan bir varlık olarak derinlerde yatan kendilik duygumu dışa vurmak için yaptım. Geçiş döneminde daha tam ve gerçek bir biçimde kendim olduğumu hissettim. Bunu sağlayabilmek için de toplumun kurallarının bedenim üzerindeki simgesel egemenliğini ortadan kaldırdım. Doğal olmayan bir şey varsa o da bu kuralların katılığıdır."

Polis tacizini önlemeye (özellikle Latin Amerika'da) ve herkesin ya erkek ya kadın olmasının zorunlu olduğu ülkelerde hukuki tanınma ve haklar kazanmaya yönelik daha odaklanmış mücadeleler de var. Örneğin Britanya'da, Avrupa İnsan Hakları Şartı'na aykırı olmasına rağmen, hukuki olarak ameliyat geçirmiş transseksüellerin bile nüfus cüzdanlarındaki cinsiyet geçerli sayılıyor. Öte yandan, Aotearoa/Yeni Zelanda transseksüellerin tüm haklarını ta-

Kapana kısılmış değil, hayatta

"Eskiden bir kadın bedenine kısılmış bir erkek olduğumu söyleyemem. Sadece bir kadın bedeninde yaşayan erkek bir ruh olduğumu, bir kadın bedeninde bir erkek ruhu yaşatmayı, o bedeni ruhumla uyumlu hale getirmeyi ve hayatımın geri kalanını bir erkek olarak geçirmeyi seçtiğimi söyleyebilirim."

Jamison Green, ABD'li yazar, denemeci ve konuşmacı.

nıyor. ABD'de, toplumsal cinsiyetleri konusunda konformist olmayanlar, bugün bile Amerikan Psikiyatri Birliği'nin Ruhsal Bozukluklar Teşhis ve İstatistik El Kitabında listeleniyorlar.

"Gökteki yıldızlar gibi"

Utanç ve gizlilik yerini meşru bir siyasi öfkeye bırakıyor. Sorular soruluyor, cevaplar isteniyor. "Toplumsal cinsiyet ve cinsel organlar, bütün insanları çeşitliliğe ve değişime hoşgörü gösteremeyen bir toplumsal düzene bağlayan kontrolün kalesini oluşturuyor," diyor trans aktivisti Jamison Green. "Birileri bizi fena kıstırmış durumda ve bırakmak istemiyor. Kim bu birileri? Kontrolünü kaybetmekten bu kadar korkan kim?"[9]

Akademisyenler, şu ana kadar akademide hiç üzerine gidilmemiş alanları açıyorlar. Gilbert Herdt "Kaç biyolojik ve kaç toplumsal cinsiyet var?" diye sorarak bugüne kadar hep sorgulanmadan kabul edilmiş, Batı düşüncesine egemen olmuş, Darwin ve Freud gibi ilericileri bile kısıtlamış olan iki biyolojik-iki toplumsal cinsiyet paradigmasını tartışmaya açtı.

İki cinsiyet sistemi kaçınılmaz bir şey değil. Herdt'e göre bu, üremeye kafayı takmış olan toplumların bir ürünü. Ona göre, "arzunun, halkların yaşanmış gerçekliklerini anlamaya daha yakın bir antropolojisine ve toplumsal tarihine ihtiyacımız var."[4]

Translar kendilerine giderek daha çok alan buldukça bu gerçekliği kendileri yaratıyorlar. Giderek daha çok sayıda transgender ve interseksüel kişi, çift ya da melez cinsiyetli bireyler olarak yaşamayı tercih ediyorlar. Kendileriyle ilgili derinlerdeki duygularına uyacak şekilde, ameliyatla hermafrodit bedenlere sahip olmayı seçiyorlar. Aktivist Michael Hernandez şunları söylüyor: "Bir dengeye, bir huzur duygusuna ulaştım. Erkekten daha fazla bir şeyim, kadın-

Bilgi

- Her 12 bin kişiden biri erkekten kadına dönmüş transseksüel.
- Her 30 bin kişiden biri kadından erkeğe dönmüş transseksüel.

Kaynak: *The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior*, Judith Mackay, Penguin, 2000.

dan daha fazla bir şeyim. Ne erkek ne kadınım, ikisini de içimde barındırıyorum... Neysem oyum. İsimler ve bir şeye uygun olmak artık o kadar önemli değil... Cinsiyetler ve davranışlar gökteki yıldızlar kadar çeşitlidir. Birinin transgendered olduğunu kesin olarak ispatlayacak tipik bir kalıp yoktur."[12]

Birçok alanda tecrübeli bir yazar ve konuşmacı olan Leslie Feinberg şu yorumu yapıyor: "Kadın özgürleşme hareketi, toplumumuzda kadınların karşı karşıya oldukları sistemli aşağılama, şiddet ve ayrımcılık üzerine kitlesel bir diyalog başlattı... Bu ileriye doğru atılmış büyük bir adımdır... Şimdi tarih sahnesine yeni bir hareket çıkıyor: Trans Özgürleşmesi. İnsanların biyolojik ve toplumsal cinsiyet dışavurumları yüzünden gördükleri muameleyi bir kez daha sorguluyoruz. Bu tartışma insan bilincine yeni katkılar sağlayacaktır."

Bu mücadele, toplumsal ve biyolojik cinsiyetlerimiz ne olursa olsun hepimizi katı erkeksilik ve kadınsılık kalıplarından özgürleştirme potansiyeline sahip.

Sonuç: Gökkuşağını Savunmak

Ne yapılması gerekiyor?

CİNSEL azınlıklar gizlilik ve sessizlik örtüsünü atarak açığa çıktılar ve mücadeleleri giderek daha fazla, yurttaşlık ve insan hakları tartışmalarının bir parçası haline geliyor.

Bu, tabii ki söz konusu haklarına saygı gösterildiği anlamına gelmiyor. Görünürlüğün artması düşmanlık ve kötü muamelenin artmasına da yol açabilir. Ama çoğu yerde şiddet ve baskı dalgaları, direnişi de harekete geçiriyor. Nefret ve baskının çok şiddetli olduğu Uganda ve Namibya gibi ülkelerde bile cesur insanlar örgütlenmekteler. Bu kişilerin hayatta kalmaları için mücadelelerine destek verilmesi şart.

Cinsel azınlıkların haklarını savunmak için, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi de dahil olmak üzere mevcut birçok uluslararası insan hakları protokollerinden yararlanılabilir. Bu, Uluslararası Af Örgütü ve Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu' nun vurguladığı ve Birleşmiş Milletler'e ve başka uluslararası organlara kabul ettirmek istediği bir şey. Ama, başarı dereceleri değişiyor.

Çeşitliliğin yerel ve ulusal düzeyde de savunulması gerekiyor. Sıradan insanların gündelik hayatlarında sorgulamadan kabul ettikleri birçok şey var: çalışma hayatında eşitlik, barınma, sağlık hizmetleri, aile hayatı, yasal haklar, emeklilik, vb. Dernek kurma ve ifade özgürlüğü, işkence ve aşağılanmaya maruz kalmama gibi özgürlükler de bunlara dahil. Tüm bunlar, gerek zengin gerekse yoksul ülkelerde, yüz binlerce cinsel azınlık mensubuna tanınmayan haklar. Bunun da genellikle acımasız ve insanlık dışı sonuçları oluyor.

Cinsel çeşitlilik sonuçta gerçek insanlara, bireylerin hayatlarına gelip dayanıyor. Aşk ve cinsellik kadar mahrem pek az şey vardır. Bunlar varlığımızın en temel parçalarıdır. Bizi her şeye açık ve incinebilir hale getirirler. Bu konuda saldırıya uğramak, son derece kişisel bir saldırıya uğramak anlamına gelir. Ve cinsel azınlık mensuplarına karşı uygulanan şiddet onları suçlu durumuna düşü-

ren ya da onlara karşı ayrımcılık uygulayan yasalarca meşrulaştırılmaktadır.

Cinsel azınlık mensupları son bir ya da iki yüzyılda adalet uğruna büyük bir mücadele verdiler. Ama bu mücadeleyi her zaman tek başlarına yapamıyorlar. Ayrıca özgürlüğe, hoşgörülülüğe ve çeşitliliğe saygı gösteren bir toplumdan kazançlı çıkacak olanlar sadece onlar değil.

Sonuçta cinsel çeşitlilik gökkuşağı herkes için. Ve herkesin onu savunması gerekiyor.

Eylem alanları

Uluslararası Af Örgütü'nün önerileri şunlardır:

1. Eşcinselliği suç kapsamına alan yasaların yürürlükten kaldırılması.
2. Kurbanı kim olursa olsun işkencenin kınanması.
3. Gözaltı konusunda güvence sağlanması; LGBT'lere tecavüz edilmesini engelleyecek önlemler alınması.
4. Zorla tıbbi "tedavi"nin yasaklanması: Bu, işkence kapsamına girer.
5. Suçların cezasız kalmasının önlenmesi; LGBT'lerin işkence ve kötü muamele iddialarının soruşturulması.
6. LGBT'lerin yaşadıkları topluluk içinde şiddete maruz kalmalarının önlenmesi: Homofobik şiddete göz yumulmayacağını göstermek polis ve diğer otoritelerin görevidir.
7. Cinsel kimliklerinden dolayı maruz kaldıkları işkenceden kaçan mültecilerin korunması: Devletler taraflılığı ortadan kaldırmak için sığınma politikalarını gözden geçirmeli ve bunları ek maddelerle zenginleştirmelidirler.
8. LGBT insan hakları savunucularının korunması ve desteklenmesi.
9. Uluslararası korumanın güçlendirilmesi: Onaylandıkları takdirde BM'nin çeşitli araçları, işkenceyi ve kötü muameleyi önlemekte kullanılabilir.
10. Ayrımcılıkla mücadele edilmesi: Anayasa ve diğer yasalara cinsel yönelim ve cinsel kimliğe bağlı her tür ayrımcılığı yasaklayan hükümlerin eklenmesi.

Notlar

1 Küresel Durum

1. *Global Sex*, Dennis Altman, The University of Chicago Press, 2001.
2. "It's what you do," Jeremy Seabrook, *New Internationalist*, Ekim 2000.
3. *Female Desires*, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.), Columbia University Press, 1999.
4. *Different Rainbows*, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.
5. *The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior*, Judith Mackay, Penguin, 2000.
6. Amnesty International, 2000.
7. *Crimes of Hate, Conspiracies of Silence*, Amnesty International, 2001.

2 "Devrim Burada!"

1. *Trans Liberation*, Leslie Feinberg, Beacon Press, 1998.
2. *The Global Emergence of Gay and Lesbian Politics*, Barry D. Adam vd. (yay. haz.), Temple University Press, 1999.
3. *The Myth of the Modern Homosexual*, Rictor Norton, Cassell, 1997.
4. *Coming Out*, Jeffrey Weeks, Quartet Books, 1977.
5. "Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence," Adrienne Rich, *Signs 5*, 1980.
6. *Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies*, Peter M. Nardi ve Beth E. Schneider (yay. haz.), Routledge, 1998.
7. *Female Desires*, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.), Columbia University Press, 1999.
8. *Different Rainbows*, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.
9. *Reclaiming Genders*, Kate More ve Stephen Whittle (yay. haz.), Cassell, 1999.
10. *The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior*, Judith Mackay, Penguin, 2000.
11. *Crimes of Hate, Conspiracies of Silence*, Amnesty International, 2001.

3 Gizli Tarih

1. *The Myth of the Modern Homosexual*, Rictor Norton, Cassell, 1997.
2. *Female Desires*, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.), Columbia University Press, 1999.
3. *Portraits to the Wall*, Rose Collis, Cassell, 1994.
4. *Hidden from History*, Martin Bauml Duberman, Martha Vicinus, Geor-

ge Chauncey (yay. haz.), Penguin, 1989.
5. *Homophobia*, Byrne Fone, Metropolitan Books, 2000.
6. *Cassell's Encyclopedia of Queer Myth, Symbol and Spirit*, Randy P. Conner, David Hatfield Sparks, Mariya Sparks (yay. haz.), 1997.
7. "What your dreams make you," Rae Trewartha, *New Internationalist*, Kasım 1989.
8. *Trans Liberation*, Leslie Feinberg, Beacon Press, 1998.
9. *The Tradition of Female Transvestism in Early Modern Europe*, Lotte C. van de Pol ve Rudolf M. Dekker, Macmillan Press, 1989.

4 Homofobi

1. *Homophobia*, Byrne Fone, Metropolitan, 2000.
2. *Hidden from History*, Martin Bauml Duberman, Martha Vicinus, George Chauncey (yay. haz.), Penguin, 1989.
3. *Different Rainbows*, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.
4. *Third Sex, Third Gender*, Gilbert Herdt (yay. haz.), Serena Nanda'nın makalesi, Zone Books, 1993.
5. *Cassell's Encyclopedia of Queer Myth, Symbol and Spirit*, Randy P. Conner vd. (yay. haz.), 1997.
6. *The Men with the Pink Triangle*, Heinz Heger, Gay Men's Press, 1972.
7. *The Global Emergence of Gay and Lesbian Politics*, Barry D. Adam, Jan Willem Duyvendak, Andre Krouel (yay. haz.), Temple University Press, 1999.
8. "Sexual Politics," Jeffrey Weeks, *New Internationalist*, Kasım 1989.
9. *Amazon to Zami*, Monika Reinfelder (yay. haz.), Cassell, 1996.
10. "World Review," *Pink Paper*, Londra, 18 Mayıs 2001.
11. *New Internationalist*, Ekim 2000.
12. *The Anatomy of Prejudices*, Elisabeth Young-Bruehl, Harvard University Press, 1996.
13. *Crimes of Hate, Conspiracies of Silence*, Amnesty International, 2001.
14. *Assault on Gay America*, Karen Franklin, 2000. www.pbs.org.
15. *Sister Outsider: Essays and Speeches*, Audre Lorde, The Crossing Press, 1984.

5 Cinselliği Kontrol Siyaseti

1. "Sexual Politics," Jeffrey Weeks, *New Internationalist*, Kasım 1989.
2. *Global Sex*, Dennis Altman, The University of Chicago Press, 2001.
3. *The Global Emergence of Gay and Lesbian Politics*, Barry D. Adam vd. (yay. haz.), Temple University Press, 1999.
4. *Female Desires*, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.), Columbia University Press, 1999.

5. *New Internationalist*, Ekim 2000.
6. *Different Rainbows*, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.

6 Din: Tanrılar ve Baş Belaları

1. *Cassell's Encyclopedia of Queer Myth, Symbol and Spirit*, Randy P. Conner, David Hatfield Sparks, Mariya Sparks (yay. haz.), Cassell, 1997.
2. *Facing the Mirror: Lesbian writing from India*, Ashwini Sukthankar, Penguin, 1999.
3. *New Internationalist*, Ekim 2000.
4. *Female Desires*, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.), Columbia University Press, 1999.
5. *Hidden from History: Reclaiming the Gay and Lesbian Past*, Martin Bauml Duberman, Martha Vicinus, George Chauncey (yay. haz.), Penguin, 1989.
6. "Sodom revisited," Piskopos John Selby Spong, *New Internationalist*, Kasım 1989.

7 Bilim: Cinsel Yönelimi Açıklamak

1. *The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior*, Judith Mackay, Penguin, 2000.
2. *The Mismeasurement of Desire*, Edward Stein, Oxford University Press, 1999.
3. *The Myth of the Modern Homosexual*, Rictor Norton, Cassell, 1997.
4. *The Cultural Construction of Sexuality*, Pat Caplan (yay. haz.), Tavistock Publications, 1987.
5. *Queer Science: the Use and Abuse of Research into Homosexuality*, Simon Le Vay, MIT Press, 1996.
6. *ABC News*, 22 Nisan 1999.

8 Transgender: "Gökteki Yıldızlar Gibi"

1. *Guevote*, Rolando Sanchez, Fama Film AG, Bern, İsviçre, 1997.
2. Bu bölüm büyük ölçüde Zachary I. Nataf'ın "Whatever I feel" (*New Internationalist*, Nisan 1998) başlıklı makalesinden yararlanılarak yazılmıştır.
3. *New England Journal of Medicine*, Julliane Imperato-McGinley vd., "Androgens and the Evolution of Male Gender Identity Among Male Pseudo-Hermaphrodites," sayı 300, 1979.
4. *Third Sex, Third Gender*, Gilbert Herdt (yay. haz.), Zone Books, 1993.

5. *Hermaphrodites with Attitude Quarterly*, Bo Laurent, Sonbahar-Kış, 1995-6.
6. Quelle Difference? Biology dooms the Defense of Marriage Act, David Berreby, High Concept (www.surfablebooks.com/wbmedical/).
7. *San Francisco Chronicle*, David Tuller, "Intersexuals Begin to Speak Out on Infant Genital Operations," 21 Haziran 1997.
8. *Clinical Psychiatry News*, Katherine Maurer, cilt 25, sayı 7, Temmuz 1997.
9. *Reclaiming Genders*, Kate More ve Stephen Whittle (yay. haz.), Cassell, 1999.
10. IGLHRC, 2000.
11. *Breaking the Silence*, Amnesty International, 1997.
12. *Trans Liberation*, Leslie Feinberg, Beacon Press, 1998.
13. *Crimes of Hate, Conspiracies of Silence*, Amnesty International, 2001.

Yararlı adresler

Dünyanın birçok yerinde cinsel azınlıkların sadece kendileri tarafından savunulması imkânsız veya onları doğrudan doğruya tehlikeyle karşı karşıya bırakabiliyor. Kolombiyalı aktivist Juan Pablo Ordonez'in söylediği gibi, "mücadeleyi dışarıdan kişilerin, kendileri bu düşman toplumun kurbanı olmayan eşcinsel ve heteroseksüellerin de üstlenmeleri gerekiyor."

International Gay and Lesbian Human Rights Commission (IGLHRC)

1360 Mission St, Suite 200,
San Francisco, CA 94103, US
Tel: (+1) 415 255 8680
Faks: (+1) 415 255 8662
iglhrc@iglhrc.org
www.iglhrc.org
İnsan hakları ihlallerini engellemek için kampanyalar düzenliyor ve avukatlık hizmeti sağlayarak, raporlar hazırlayarak ve acil eylem ağları yoluyla bu ihlallerle mücadele ediyor. Lezbiyenler, geyler, biseksüeller, transgender'lar ve hayatını HIV ve AIDS'le sürdüren herkes komisyonun ilgi alanına giriyor.

Amnesty International (International Secretariat)

1 Easton Street, London WC1 8DJ
Tel: (+44) 207 413 5500
Faks: (+44) 207 956 1157
amnestyis@amnesty.org
www.amnesty.org
Uluslararası Af Örgütü, 1991'de tüzüğüne lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender oldukları için zulme uğrayanların ve hapse atılanların insan haklarını savunmayı da dahil etti. 23 ülkedeki şubelerinde aktif eşcinsel grupları var.

International Lesbian and Gay Association (ILGA)

81 Kolenmarkt, B-1000 Brussels, Belgium
Tel/faks: (+32) 2502 2471
ilga@ilga.org
www.ilga.org
Her kıtadan ve 70 ülkeden 350'yi aşkın LGBT hakları kuruluşundan oluşan federasyon. Dünya çapında yararlı araştırmalar, tüm ülkelere ilişkin bilgiler ve gruplara linkler.

Gender Freedom International (GFI)

gfi@gender.org
www.gendernet.org/gfi/
Bu transgender lobi grubu, 1999 yılında, dünyanın birçok yerinde transgender'lara karşı işlenen insan hakları ihlallerinin artması üzerine kuruldu.

Ek

CİNSEL AZINLIKLAR VE HUKUK: DÜNYADAKİ DURUM

E: Eşcinsellik.
T: Transgender.
CYB: Cinsiyeti yeniden belirleme (cinsiyet değiştirme).

Afganistan E: Yasadışı. Ölüm cezası uygulanıyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Almanya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Bazı eyaletlerde koruyucu yasa maddeleri var. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Amerika Birleşik Devletleri E: 20 eyalette anal seks yasak. 12 başka eyalette ayrımcılık karşıtı ilerici yasalar var. Vermont'ta eşcinsel beraberlikler yasalarca tanınıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Bazı eyaletlerde eşcinsel çiftlerin evlat edinmeleri mümkün. İstihdam: Bazı eyaletlerde ayrımcılığa karşı yasal koruma var. **T:** CYB bazı eyaletlerde yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Amerikan yerlileri arasında transgendered kişiler geleneksel olarak kabul görüyor.

Andorra E: Yasal. **T:** CYB yasadışı.

Angola E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Antigua ve Barbuda E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Arjantin E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Arnavutluk E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). Göç: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasadışı.

Aruba E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Avustralya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı geyler için daha yüksek (Başkent Federal Arazisi (18), Kuzey Arazisi (18), Queensland(18), Batı Avustralya (21)). Bazı eyaletlerde cinsel yönelimi koruyucu yasalar var. Eşcinsel ilişkiler yasalarda kısmen tanınıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Tasmanya eyaletinde lezbiyenler ve bekâr kadınlar devletin sunduğu suni dölleme hizmetlerinden yararlanabiliyor, ama diğer eyaletlerde bu mümkün değil. Çocuk evlat edinmiş bazı eşcinsel çiftler var. **T:** Bazı eyaletlerde CYB yasal. Yasada transgendered kişilere özel ayrımcılıktan koruma yasaları var.

Avusturya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı geyler için daha yüksek (18). Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Azerbaycan E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Bahama Adaları E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Bahreyn E: Yasadışı. **T:** CYB yasadışı.

Bangladeş E: Yasadışı. 10 yıla kadar hapis cezası veriliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Barbados E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Batı Samoa E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Transgendered kişiler geleneksel olarak kısmen kabul görüyor.

Belçika E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Eşcinsel ilişkiler yasalarda kısmen tanı-

nıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Belize E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Benin E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Beyaz Rusya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı geyler için daha yüksek (18). İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmesi yasak. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Belgelerin yeniden düzenlenmesine ilişkin bilgi yok.

Bhutan E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Birleşik Arap Emirlikleri E: Yasadışı. 14 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Birleşik Krallık E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Ama ceza yasasında şiddetli ayrımcılık ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan maddeler hâlâ geçerli. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Göç izni için başvuran çiftlerin en az 2 yıldır birlikte yaşadıklarını ispatlamaları gerekiyor. Anne-babalık: Bazı bölgelerde eşcinsel çiftlerin evlat edinmelerine izin veriliyor. İstihdam: Ayrımcılığa karşı yasal koruma yok. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor, ama nüfus cüzdanı değiştirmek ve evlenmek yasak.

Bolivya E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Bosna-Hersek E: Yasal. Republika Srpska'da ayrımcılığa karşı yasal koruma var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Bostvana E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Brezilya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Birçok belediyede ayrımcılık ve kötülemeye karşı yasalar var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Brunei E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Bulgaristan E: Ceza yasasında şiddetli ayrımcılık var, ama teknik olarak yasadışı değil. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Burkina Faso E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (21). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Burma E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Geleneksel olarak transgendered kişilerin toplumda bir yerleri var.

Burundi E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Cape Verde E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Cayman Adaları E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Cezayir E: Yasadışı. 3 yıla kadar hapis cezası verilebiliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Cibuti E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Cook Adaları E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Çad E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Çek Cumhuriyeti E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. İstihdam yasaları ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Çin E: Yasal durum açık değil. "Serserilik" yasaları uyarınca ceza verilebiliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına

başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Danimarka E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Eşcinsel birliktelikler yasalarda tanınıyor (bu yasalar **Grönland**'da da geçerli.) Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Biyolojik anne-baba olmayan kişilerin anne-babalıkları yasalarca tanınabiliyor. İstihdam: Yasalar cinsel yönelime bağlı ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti E: Yasadışı. "Aileye karşı suçlar" yasaları uyarınca 5 yıla kadar hapis cezası verilebiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Dominik Cumhuriyeti E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Transgendered quevedoche ya da "sahte-hermafrodit"ler kültürel olarak kabul görüyor.

Ekvador E: Yasal. Dünyada eşitliği anayasasına sokan ikinci ülke; cinsel yönelime bağlı ayrımcılık yasalara aykırı. Anne-babalık: Lezbiyenlerin vesayet hakları var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Ekvador Ginesi E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

El Salvador E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Endonezya E: Yasal. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Transgendered kişiler toplumda kabul görüyorlar.

Eritre E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Ermenistan E: Suç kapsamından çıkarma süreci devam ediyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Estonya E: Yasal. 2002'den itibaren cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Etiyopya E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Fas E: Yasadışı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Yasal durum açık değil.

Fiji E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Fildişi Kıyısı E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Filipinler E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Finlandiya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Cinsel yönelim için koruyucu yasa maddeleri var. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Biyolojik anne-baba olmayan kişilerin anne-babalıkları yasalarca tanınabiliyor. Lezbiyenler ve bekâr kadınlar devletin sunduğu suni dölleme hizmetlerinden yararlanabiliyor. İstihdam: Yasalar cinsel yönelime bağlı ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Fransa E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. Cinsel yönelimi koruyan bazı yasa maddeleri var. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. İstihdam: Yasalar ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Fransız Ginesi E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Gabon E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Gambiya E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Gana E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasadışı.

Gine E: Yasadışı. 3 yıla kadar hapis cezası verilebiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Gine-Bissau E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Grenada E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Guam E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Guatemala E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Guyana E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). Müebbet hapis cezası verilebiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Güney Afrika E: Yasal. Anayasasına eşitlik ve cinsel yönelimi koruma altına alan maddeler ekleyen ilk ülke. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (19). Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Eşcinsel çiftler evlat edinebiliyor. İstihdam: 1995 tarihli İşçi-İşveren İlişkileri cinsel yönelime bağlı ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Gürcistan E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Haiti E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Hırvatistan E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Hindistan E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 10 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Geleneksel olarak, hadımlar toplumda kabul görüyorlar.

Hollanda E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Cinsel yönelim için yasal koruma var. Eşcinsel birliktelikler ve evlilikler yasalarca tanınıyor. Anne-babalık: Biyolojik anne-baba olmayan kişilerin anne-babalıkları yasalarca tanınabiliyor. Eşcinsel çiftlerin evlat edinme hakları var. Lezbiyenler ve bekâr kadınlar devletin sunduğu suni dölleme hizmetlerinden yararlanabiliyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Honduras E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Irak E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

İran E: Yasadışı. Ölüm cezası uygulanıyor. Son on yılda çok sayıda idam gerçekleştirildi. **T:** CYB yasadışı.

İrlanda E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı geyler ve anal seks için daha yüksek (17). Cinsel yönelim için yasal koruma var. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. İstihdam: Yasalar cinsel yönelime bağlı ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. CYB'den sonra nüfus cüzdanı değiştirmek ya da evlenmek yasadışı.

İspanya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Yasalar eşcinsel birliktelikleri kısmen tanıyor. Lezbiyenler ve bekâr kadınlar devletin sunduğu suni dölleme hizmetlerinden yararlanabiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra kişisel belgeler yenilenebiliyor.

İsrail E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. İs-

tihdam: Cinsel yönelim için bazı koruyucu maddeler var. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

İsveç E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Cinsel yönelimi koruma altına alan yasa maddeleri var. Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

İsviçre E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Anayasada "yaşam tarzı"na bağlı ayrımcılığı yasaklayan bir madde var. Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

İtalya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

İzlanda E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Cinsel yönelim için bazı koruyucu yasa maddeleri var. Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. Anne-babalık: Biyolojik anne-baba olmayan kişilerin anne-babalıkları yasalarca tanınabiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Belgelerin yenilenmesi konusunda yasal durum açık değil.

Jamaika E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Japonya E: Yasal. İstihdam: Eşcinsellerin silahlı kuvvetlere girmesi yasak. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Kamboçya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kamerun E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kanada E: Yasal. Anal seks için cinsel rüşt yaşı daha yüksek (18). Quebec'te eşcinsel birliktelikler yasal olarak tanındı, diğer eyaletler de Quebec'i izlediler. Federal İnsan Hakları Yasası'nda ve 11 ilin kendi insan hakları yasalarında ayrımcılığa karşı koruma var. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Eşcinsel çiftler evlat edinebiliyor. İstihdam: 8 ilde işyerinde sunulan olanaklar eşit. **T:** Bazı eyalet ve illerde CYB yasal.

Katar E: Yasadışı. 5 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kazakistan E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kenya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 10 ya da daha fazla yıl hapis cezası verilebiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Geleneksel olarak, transgendered kişiler toplumda kabul görüyor.

Kıbrıs E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı konusunda ayrımcılık var (18). **T:** CYB yasadışı.

Kırgızistan E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kiribati E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kolombiya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlara başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Kendi rızaları dışında ya da rüşt yaşından önce interseksüel çocuklara genital müdahaleye kısıtlama getiren ilk ülke.

Komoro Adaları E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kongo E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kore, Güney E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kore, Kuzey E: Erkekler arası anal ilişki yasadışı. 10 yıla kadar hapis cezası verilebiliyor. Yasada kadınlardan söz edilmiyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kosta Rika E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Kuveyt E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). İfade ve/veya dernek kurma özgürlüğünü kısıtlayan yasalar da eşcinsellere karşı kullanılabiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Küba E: Ceza yasasında şiddetli ayrımcılık var, ama teknik olarak yasadışı değil. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Laos E: Ceza yasasında şiddetli ayrımcılık var, ama tam olarak yasadışı değil. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Lesotho E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Letonya E: Yasal. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Liberya E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Libya E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Liechtenstein E: Yasal (18). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Litvanya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı geyler için daha yüksek (18). **T:** CYB yasadışı.

Lübnan E: Yasadışı. İfade ve/veya dernek kurma özgürlüğünü kısıtlayan yasalar da eşcinseller karşı kullanılabiliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Lüksemburg E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Cinsel yönelimi koruyan bazı yasa maddeleri var. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Macaristan E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmemeleri "tavsiye ediliyor". **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Belgelerin yenilenmesi konusunda yasal durum açık değil.

Madagaskar E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Transgendered kişiler toplumda kabul görüyor.

Makedonya Cumhuriyeti E: Yasal. İstihdam: Eşcinsellerin hukukçu olmaları yasak. **T:** CYB yasadışı.

Malavi E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Maldiv Adaları E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Malezya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 20 yıla kadar hapis cezası verilebiliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Mali E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Malta E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasadışı.

Marshall Adaları E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Mauritius E: Yasadışı. 5 yıla kadar hapis cezası geçerli. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Meksika E: Yasal. Bazı eyaletlerde cinsel yönelim için koruyucu yasa maddeleri var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Mısır E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Ama çeşitli yasalar kullanılarak eşcin-

seller tutuklanabiliyor ve cezaya çarptırılabiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Mikronezya E: Yasalarda eşcinsellikten söz edilmiyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Moğolistan E: Yasalarda eşcinsellikten söz edilmiyor, ama ceza yasasındaki "cinsel arzuları ahlaksızca tatmin etme"yi yasaklayan madde eşcinsellere karşı kullanılabiliyor. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Moldova E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı eşcinsel anal seks için daha yüksek (18). **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Monako E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Moritanya E: Yasadışı. Ölüm cezası geçerli. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlara başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Mozambik E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Namibya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). Birliktelik/Göç: Lezbiyen çiftlere göç hakları tanıyan yasal teamül var. İstihdam: Yasadışılıkla çelişecek biçimde bazı ayrımcılık karşıtı hükümler var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Nauru E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Nepal E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Nijer E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Nijerya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 14 yıla kadar hapis cezası geçerli. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Nikaragua E: Yasadışı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Niue E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Norveç E: Yasal. Cinsel yönelim için yasal koruma var. Cinsel rüşt yaşı aynı. Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Biyolojik anne-baba olmayan kişilerin anne-babalıkları yasalarca tanınabiliyor.**T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Orta Afrika Cumhuriyeti E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Özbekistan E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 3 yıla kadar hapis cezası var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Pakistan E: Yasadışı. Ceza: Müebbet hapis. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlara başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Panama E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Papua Yeni Gine E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Paraguay E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Peru E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Polonya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra bazı kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Portekiz E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (16). Eşcinsel birliktelikler yasalarca tanınıyor. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** CYB yasadışı.

Réunion Adası Fransa'yla aynı.

Romanya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). İfade ve/veya dernek kurma özgürlüğünü kısıtlayan yasalar da eşcinsellere karşı kullanılabiliyor. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Belgelerin yenilenmesi konusunda yasal durum açık değil.

Ruanda E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Rusya Federasyonu E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor. Siberya toplumunda transgendered kişiler geleneksel olarak kabul görüyor.

San Marino E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasadışı.

São Tomé ve Príncipe E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Senegal E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Seyşel Adaları E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Sierra Leone E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Singapur E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlara başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Slovakya E: Yasal. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Slovenya E: Yasal. Cinsel yönelimi koruma altına alan yasa maddeleri var. İstihdam: Yasalar cinsel yönelime bağlı ayrımcılığa karşı koruma sağlıyor. **T:** CYB yasadışı.

Solomon Adaları E: Yasadışı. 14 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Somali E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 3 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Sri Lanka E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

St. Kitts ve Nevis E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

St. Lucia E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

St. Vincent ve Grenadines E: Yasal durum açık değil. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Sudan E: Yasadışı. Ölüm cezası geçerli. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Surinam E: Yasal, ama ceza yasasında şiddetli ayrımcılık var. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Suriye E: Yasadışı. 3 yıla kadar hapis cezası var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Suudi Arabistan E: Yasadışı. Ölüm cezası uygulanıyor. Son on yılda çok sayı-

da idam gerçekleştirildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Swaziland E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Şili E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı lezbiyen ve geyler için daha yüksek (18). Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tacikistan E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tanzanya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 14 yıla kadar hapis cezası var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşları başka ülkelere sığınma başvurusunda bulundu. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tayland E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Tayvan E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor.

Togo E: Yasadışı. 3 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tokelau E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tonga E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 10 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Trinidad ve Tobago E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Tunus E: Yasadışı. 3 yıla kadar hapis cezası var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Sadece doğuştan hermafrodit olanlara bazı haklar tanınıyor.

Tuvalu E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Türk ve Kaikos Adaları E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Türkiye E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Türkmenistan E: Cinsel suç yasalarına ilişkin bilgiler açık değil ya da yok. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Uganda E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). Müebbet hapis cezası var. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Ukrayna E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Umman E: Yasadışı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil. Transgendered kişiler toplumda kabul görüyor.

Uruguay E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Ürdün E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Vanuatu E: Yasal. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Vatikan E: Yasalarda söz edilmiyor, ama fiilen yasak. **T:** "İğrenç" bir şey olarak kınanıyor.

Venezüella E: Yasal. Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. İstihdam: Lezbiyen ve geylerin silahlı kuvvetlere girmeleri yasak. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Vietnam E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Yemen E: Yasadışı. Ölüm cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Yeni Zelanda/Aotearoa E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı aynı. İnsan Hakları Yasası cinsel yönelim için yasal koruma sağlıyor. Eşcinsel birliktelikler birçok alanda

tanınıyor. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Transgendered kişiler cinsiyet seçimlerini yansıtan her türlü resmi belgeye sahip olabiliyorlar.

Yugoslavya E: Yasal. Cinsel rüşt yaşı erkek eşcinsel anal seks için daha yüksek (18). **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Yunanistan E: Yasal. Göç/Sığınma: LGBT mültecilere sığınma hakkı verebiliyor. Anne-babalık: Lezbiyenler ve bekâr kadınlar devletin sunduğu suni döllenme hizmetlerinden yararlanabiliyor. İstihdam: Lezbiyen ve geyler silahlı kuvvetlere kabul edilmiyor. **T:** CYB yasal ya da cezai takibata uğramadan açıkça yapılabiliyor. Değişiklikten sonra tüm kişisel belgeler yenilenebiliyor.

Zambiya E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). 14 yıla kadar hapis cezası var. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

Zimbabve E: Yasadışı (erkekler için; yasada kadınlardan söz edilmiyor). Göç/Sığınma: Bazı LGBT yurttaşlarına başka ülkelerce sığınma hakkı verildi. **T:** Veri yok ya da yasal durum açık değil.

- *Avrupa Konseyi'ne üye 43 ülkede cinsel azınlıklara uygulanan ayrımcılığa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde karşı çıkmak mümkün. Ayrıca, 2000 yılında yayımlanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı cinsel yönelime bağlı ayrımcılığı yasaklıyor. Bu belge, bu konuyu spesifik olarak ele alan ilk uluslararası insan hakları belgesi olma özelliğini taşıyor.*

Kaynaklar:

- International Lesbian and Gay Association *World Survey* www.ilga.org
- International Commission for Lesbian and Gay Human Rights www.iglhrc
- *The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior*, Judith Mackay, Penguin, 2000,
- *New Internationalist*, Ekim 2000; Rob Wintermute, King's College Law School, Londra.

ILGA düzeltme ve güncellemelere açıktır. Bu tür bilgileri ilga1-web@ilga.org adresine gönderebilirsiniz.

Kaynakça

Amazon to Zami, Monika Reinfelder (yay. haz.), Cassell, 1996.

Cassell's Encyclopedia of Queer Myth, Symbol and Spirit, Randy P. Conner, David Hatfield Sparks, Mariya Sparks (yay. haz.), 1997.

Crimes of Hate, Conspiracies of Silence, Amnesty International, 2001.

Different Rainbows, Peter Drucker (yay. haz.), Gay Men's Press, 2000.

Facing the Mirror: Lesbian writing from India, Ashwini Sukthankar, Penguin, 1999.

Female Desires: same sex relations and transgender practice across cultures, Evelyn Blackwood ve Saskia E. Wieringa (yay. haz.) Columbia University Press, 1999.

Global Sex, Dennis Altman, The University of Chicago Press, 2001.

Hidden from History, Martin Bauml Duberman, Martha Vicinus, George Chauncey (yay. haz.), Penguin, 1989.

Homophobia, Byrne Fone, Metropolitan Books, 2000.

Lesbians talk Transgender, Zachary I. Nataf, Scarlet Press, 1996.

Love in a Different Climate: men who have sex with men in India, Jeremy Seabrook, Verso, 1999.

Making Sexual History, Jeffrey Weeks, Polity, 2000.

Portraits to the Wall, Rose Collis, Cassell, 1994.

Queer Science: the Use and Abuse of Research into Homosexuality, Simon Le Vay, MIT Press, 1996.

Reclaiming Genders: transsexual grammars at the fin de siècle, Kate More ve Stephen Whittle (yay. haz.), Cassell, 1999.

Sister Outsider: Essays and Speeches, Audre Lorde, The Crossing Press, 1984.

Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies: a reader, Peter M. Nardi ve Beth E. Schneider (yay. haz.), Routledge, 1998.

The Cultural Construction of Sexuality, Pat Caplan (yay. haz.), Tavistock Publications, 1987.

The Global Emergence of Gay and Lesbian Politics, Barry D. Adam vd. (yay. haz.), Temple University Press, 1999.

The History of Sexuality, Michel Foucault, Penguin Books, 1976.

The Men with the Pink Triangle, Heinz Heger, Gay Men's Press, 1972.

The Mismeasurement of Desire, Edward Stein, Oxford University Press, 1999.

The Myth of the Modern Homosexual, Rictor Norton, Cassell, 1997.

The Penguin Atlas of Human Sexual Behavior, Judith Mackay, Penguin, 2000.

The Tradition of Female Transvestism in Early Modern Europe, Lotte C. van de Pol ve Rudolf M. Dekker, Macmillan Press, 1989.
Third Sex, Third Gender, Gilbert Herdt (yay. haz.), Serena Nanda'nın makalesi, Zone Books, 1993.
Trans Liberation, Leslie Feinberg, Beacon Press, 1998.

Antikapitalist Hareket İçin Kılavuzlar

KÜRESELLEŞMEYİ ANLAMA KILAVUZU
Wayne Ellwood

DTÖ: KİMİN TİCARET ÖRGÜTÜ?
Lori Wallach, Michelle Sforza

IRAK'A SAVAŞ
Scott Ritter, William Rivers Pitt

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİMİ
Dinyar Godrej

SİLAH TİCARETİ KILAVUZU
Gideon Burrows

YILDIZ SAVAŞLARI
Karl Grossman

DÜNYA SOSYAL FORUMU
F. Levent Şensever

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK
Vanessa Baird

CİNSEL ÇEŞİTLİLİK

Vanessa Baird

İnsanların cinsel yönelimlerindeki çeşitlilik bütün bir tarih boyunca hayatın çok tanıdık bir yönü olageldi. Tüm toplumlar bu olguyu örtmek, gizlemek ya da bastırmak yerine, bununla birlikte yaşamanın yolunu bulmak zorunda. Ama çoğu toplum henüz bunu başaramıyor.

Kültürün mevcut normlarına uymayanlar marjinalleştiriliyor, ayrımcılığa uğruyor, suçlanıyor, hatta cezalandırılıyor. Ama bütün bu uygulamalara karşın gerek kadınlar gerekse erkekler arasında cinsel yönelim çeşitliliği ortadan kalkmadı. Kültürel yapı ne olursa olsun artık direnme, adalet ve küreselleşmiş bir kültürün özelliklerini talep etme yönünde dünya çapında bir hareket var.

Vanessa Baird'in bu canlı ve ilgi çekici kitabı, cinsel çeşitliliğin hem tarihsel ve kültürlerarası bir dökümünü sunuyor, hem de güncel tartışmaları irdeliyor. Cinsel çeşitliliğin tanınması, saygı gösterilmesi ve ortak insanlığımızın çok önemli bir parçası olarak değer verilmesi yolundaki mücadeleleri aktarıyor.

ANTİK
HARE
KILA

şka bir dünya mümkün!

Bişey yapmalı! Başka bişey!

ığını kapitalizme karşı kullan! Kâr değil insan!

Savaşa Hayır!

ISBN 975-342-439-6

METİS YAYINLARI
İPEK SOKAK NO:9
34433 BEYOĞLU
İSTANBUL